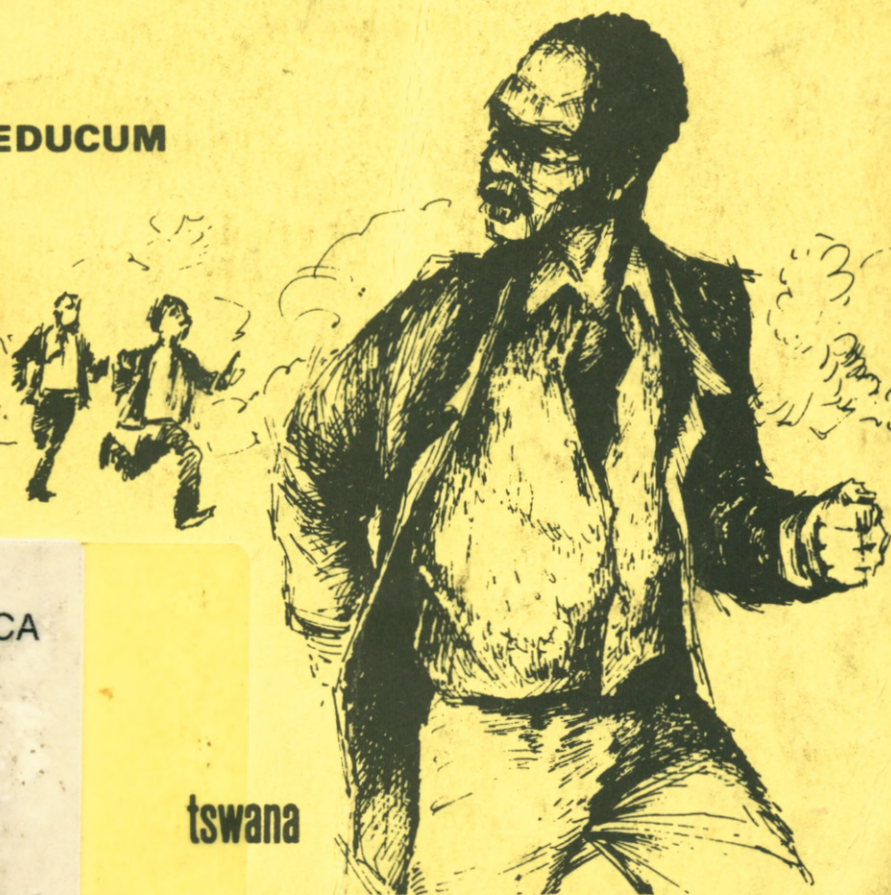

(S3) Muna A.K.T (NO) Love

MOKOMA-DITLHARE

L.D. RADITLADI

EDUCUM

AFRICA
PL
8747
.9
RAD

tswana

MOKOMADITLHARE

MOKOMADITLHARE

L. D. Raditladi

Tswana Novel

educum publishers

BD547294

Educum Publishers
Copyright © 1976
All rights reserved

Forest Drive, Pinelands, Cape Town
Offices in Cape Town and Midrand

website: www.mml.co.za

ISBN 0 7980 0691 9

First edition 1976
Twelfth impression 2005
Printed and bound by
Creda Communications

R3579

TSA MO TENG.

1. Banna ba bararo	1
2. Ba tsena moraka	7
3. Ba utswa diaparo	16
4. Mareko le seganka	40
5. Kwa motseng wa Mariposa	47
6. Banna ba bararo gape	53
7. Thota ya baswi	71
8. Ditopo tse tharo	81
9. Bokhutlo jwa tsela	88
10. Tshiamo e tsala tshiamo	98

Kgaolo 1.

Banna ba bararo.

Mo Oteleng ya Kgaphamadi, mo motsaneng wa Mariposa, mo Botswana, ntlo ya bonwelo jwa bojalwa e ne e tlhola e tletse makau, makgarebe le basetsana ba bantle ba dipounama ba di tloditseng bontsho le marama a a tshasitsweng bohibidu. Otele ya Kgaphamadi mo maitisong, bogolo bofelong jwa kgwedi babereki ba sena go amogela maduo a mefufutso ya bone, e ne e suma ka modumo wa motshitshi wa dinotshe. Mo motshegareng motse wa Mariposa one o ne o tletse modumo wa pereko, ditsela tsa one di saila batho ba ba tsamayang ka maoto, mebotokara e fapaakana jaaka ditshoswane di le mo letsomong la dijo. Polaano le melato ya go gabana ka dithipa e ne e le dilo tse di seyong mo go one. Dintwa, bogodu, go tshubelana matlo le go phometsana ka dibolai e ne e le dilo tse di sa tlwaelwang mo go one.

Otele ya Kgaphamadi e ne e tsenwe gare le seteitšene sa diterena ke seterata santlha sa motsana o, mme gone mo seterateng seo, ntlheng ya seteitšene, go ne go eme dikoloi tsa ba ba tlang go ja dijo mo Oteleng kana go nwa bojalwa mo ntlong ya bonwelo. Bangwe ba bone ka go itse tshiamo ya motse wa bone ba ne ba tlwaetse go tlogela dikoloi tsa bone di sa tswalelwa difensetere, bangwe ba dire boeleele le go tlhoka kelelelo ka go tlogela dilotlele di akgega mo dikoloing tsa bone.

Letsatsi lengwe go le matlhatso mo ngwageng wa 1956, kgwedi ya Lwetse e le malatsi mabedi, nako ya sethoboloko, tadi e amusa, babereki ba boela magaeng, banna ba le bararo ba bonwa ke batho bangwe ba eme gaufi le koloi e ntsho ya modiro wa Se-Amerika, mme ba se ka ba tsewa ke ope tsia. Ba ne ba ikemetse fela jaaka batho ba letile sengwe. A le mongwe o ne a eme ntlheng ya setswalo sa mokgoetsi wa koloi; ba le babedi ba ne ba le ntlheng e nngwe ya koloi ba tsere dikgang jaaka e kete ga ba na maikaelelo a a bosula. Ba ne ba apere diaparo tsa magolegwa, ba di tihanotse, lentle la tsone le le ka fa teng gore di se lemogiwe ka bofefo. Kgabagare ba bula ditswalo tsa koloi e ntsho ka nako e le nngwe fela le ka bofefo jwa legadima, ba itatlhela mo teng ga koloi jaaka dinonyane di tsena mo setlhareng mme ya re go ise go lemogwe se se diragalang, koloi e ntsho ya ribama mo tseleng e kgolo e e tswang mo motsaneng wa Mariposa ya leba ntlheng ya borwa ka matsomane a a tsitsibanyang mmele, maotwana a yone a fetlha lerole jaaka sefefe sa selemo, a latlha

makgabana le matlapana jaaka marothodi a pula ya sephai.

Morago ga metsotso e le some, mong wa koloi e ntsho a tswa mo Oteleng a letsa molotsana a se na kitso ya se se diragetseng, A ya fa o neng a tlogetse koloi ya gagwe e ntsho gone. A ema a re tu ! A isa seatla mo moriring wa gagwe a o sola. A šebašeba, a leba kwa le kwa, molodi wa pina wa nyelela; koloi e ntsho e ne e ile, e setse e le kgakala jaanong. A boela mo Oteleng, mme a botsa fa go se ope yo o boneng mongwe kana bangwe ba sia ka koloi ya gagwe e ntsho ya BPB 87.

Mongwe monna a re : "Ke bone banna ba le bararo ba eme gaufi le koloi e ntsho. A le mongwe o ne a le ntlheng ya mokgoetsi, ba le babedi ba ne ba eme ntlheng e nngwe ya koloi. Ba tlogile ba tsena mo koloing; ba le babedi ba nna mo setilong se se kwa pele, a le mongwe a nna mo go se se kwa morago, mme ba wela tsela e kgolo e e tswang mo motseng ba leba borwa."

"Ba ne ba apere jang?"

"Ba ne ba apere diaparo tse di tshetlha mme ga ke a di lemoga sentle."

"A o ka tlhalosa seemo sa bone?" mong wa koloi a botsa.

"Yo mongwe o moleele, o tsamaya a obame; yo mongwe o batlile a nna moleele mme e seng jaaka wa ntlha; wa boraro o sepiregwana kana ke ka re o setsumpa."

"Ke a leboga, rra," ga digela mong wa koloi e ntsho.

Mong wa koloi a iteela mapodisi mogala kwa kampeng, a ba bolelela ka ga koloi ya gagwe e ntsho, le ka ga pelaelo ya bogodu mo banneng ba le bararo ba ba bonweng ke mongwe ba tsena mo go yone.

"Banna ba bararo bao re a ba itse ebile re a ba batla. Ba ngwegetse modisa wa magolegwa motshegare kwa ba berekang teng. Re setse itsesitse mapodisi kwa Sotoma se kwa Komora le kwa Mphampha gore ditsela tsotlhe di disiwe, mme go se ka ga feta koloi epe e sa tlhatlhibiwa ka tshwanelo," monna wa lepodisi a tlhalosa.

"A ga lo a ntsha dikoloi tsa lona go ba latela?" mong wa koloi a botsa ka bonako, pelo ya gagwe e le botlhoko.

"Mapodisi a ba latela jaanong jaana. O ka gakologelwa gore lookwane lo bontsi bo kae mo tankeng ya koloi ya gago?" ga botsa lepodisi.

"Ke diletara di le somamabedi tse di setseng," mong wa koloi a araba.

"E tsamaya dikilometara di le kae mo letareng," monna wa lepodisi a botsa gape.

"Ke koloi e e bokete e tsamaya dikilometara di le nne

mo letareng," mong wa koloi a fetola loleme lwa gagwe lo ntse lo letswa dipounama tsa gagwe ka jaanong o ne a šwa pelo a batla mapodisi go tsena mo motlhaleng wa magodu a koloi ya gagwe ka bofefo.

"Ahê, se se raya gore magodu a tla dirisa koloi ya gago dikilometara di le masome a matlhano fela koloi e bo e ba latlha. Ba tla tlhaelela gaufi le Mphampha," lepodisi la digela, mme la didimatsa mogala, la baya sesokatsebe mo bonnong jwa sone.

Tiego ya mapodisi go tsena mo motlhaleng wa magodu e ne e se tiego ya ka bomo. Magodu a mabedi a ne a itsege mo dipampiring tsa sepodisi fa ba le mokgwa o bosula e bile ba le diphatsa, ba tshola dipisetole, ba sa boife go di dirisa nako nngwe le nngwe fa ba ka iphitlhela ba le fa gare ga dinaka tsa nare. Wa boraro ene o ne a itsewe e le legolegwa le le seng diphatsa le gone a sa golegelwa molato o o bosula bogolo. Ka moo, mapodisi ba senya nakonyana go ipaakanya; ba tsaya ditlholobole le marumo a le mantsi; ba paka metsi le lookwane ka ditanka, ba tsena mo dikololing tsa bone le dintšwa tse di latelang badiramolato, jaana ba wela tsela e kgolo dikoloi tsa bone di tlerebetsa mo tseleng yotlhe gore sengwe le sengwe se se di emeng pele se sute. Lerole la thiba. Dikoloi tsa mapodisi tsa nyelela mo sekgweng sa maphane, batho ba motse ba sala ba botsana gore go diregile eng.

Mo nakong e, koloi e ntsho e ne e setse e taboga kgakala mo nageng ya meraka le masimo. Mokgoetsi wa yone, Sipo Mtsofisi, yo moleele mo go ba babedi, o ne a tsere kgang le yo o sepiregwana a bile a le mokhutshwane, Lukase Tlou. Ka go ne go le motshegare, dikgomo tsa meraka tsa se ka tsa ba kgoreletsa ka go botha mo tseleng. Dingwe di ne di fula fa thoko ga tsela, dingwe di kokoane mo meriting ya ditlhare di ntse di otlala ka iketlo, di sa tlhokomele koloi e e reng e di feta e thuntshitse lerole. Mareko Morake, mo setilong se se kwa morago, o ne a didimetse, mme mogopolo wa gagwe o ne o balabala. O ne a akanya kgang e o kileng a e tseelwa ke Sipo le Lukase gore ba kile ba tla ba tshaba ba tswa lefatsheng la Seburu, ba tlola diterata masigo ba wela mo Botswana. Ba re go ne go le tsididi mo lobakeng loo, ba khukhutha mo sekgweng jaaka diphudufudu di tshaba motsomi, ba batalala mo tlhageng jaaka masarwa a gagabela phologolo go e tlhaba ka segai e sa ba bone. Kwa lefatsheng le ba neng ba tswa kwa go lone ba ne ba batliwa ke mapodisa a Seburu. Ba ne ba tshwerwe ke mapodisa a Botswana go ba busetsa kwa ga bone go sekisediwa go thuba banka le go utswa madi a a diketekete mo go yone. Mareko o ne a itse gore kwa

morago ga bone mapodisa ba ne ba tla ka letsomane lwa dintšwa tsa phefo di lelekile mmutla. A bona gore go itsenya mo go bone ga gagwe go tla mo dira gore a tswe mothusanyi le bone mo bosuleng. Atlelwa ke letshogo. Mmele wa gagwe wa roroma jaaka lotlhaka lwa noka.

"Selekanyi sa lookwane se kwa tlase thata," Lukase a ngongorega.

"Ee, ke a se bona, mme ga gona ka fa ke ka dirang ka gone," Sipo Mtsomi a fetola ka iketlo, matlho a gagwe a a tlhomile mo tseleng.

"Leba!" Lukase a bua gape. "Maru a mantsho a matlakadibe a tswa botlhabatsatsi a palama loapi a bebenya ka legadima le lehibidu."

"Ee, ke eletsa pula e kgolo e ka na ya tla ya timetsa motlhala wa rona, phefo ya yone ya nyeletsa monko wa rona gore dintšwa tsa mapodisa di tle di latlhegelwe ke go re lata," Sipo a araba matlho a gagwe a ntse a lebile botlhabatsatsi kwa maru a a solofetsang pula a neng a emelela gone.

"Kana Mareko ke ene Mokomaditlhare, ke leina la gagwe rotlhe re a le itse. Ntsiana o ka nesa pula ka ditlhare tsa gagwe," ga tswelela Lukase.

"Lo itse dintšwa tsa mapodisa mokgwa wa tsone?" Ga botsa Mareko, ka lobaka lotlhe o ne a ntse a didimetse. "Fa o dirile molato di go tlhophla, di go tlopoletse fa gare ga batho ba bangwe."

Pula ya duma fa godimo ga bone. Legadima la tshelaganya maru a mantsho kwa pele ga bone. Marothodi a makima a thathanya mo digalaseng tsa koloi ya bone. Jaana, jaaka e kete Modimo O ne wa bula kgokgoane e kgolo ya letamo le legolo, pula ya tshologa. Morwalela wa kokomoga mo tseleng wa nna jaaka lewatle gongwe le gongwe. Go taboga ga koloi ya bone ga nna bonya. Ba rapela mo dipelong tsa bone gore mapodisa le bone ba ka kgorelediwa ke pula e kgolo e. Go ne go se na ka fa mapodisa ba ka itlhaganelang ka gone le bone. Lefatshe le ne le bonwa fale le fale fela. Dikgomo di ne di bonwa di kgobokanye mo dithoteng kwa metsi a neng a sa fitlha gone. Dinonyane tsone di ne di opela difela tsa tsone kwa dikaleng tsa ditlhare.

Metsi a ne a le gongwe le gongwe, metsi a a leswe a morwalela. Metsi a a neng a tsamaya a befile, a gogola sengwe le sengwe — ditlhare, dikgonyana le matlakala.

Maru a mantsho a a bokete a ne a okame lefatshe jaaka kobo e e hupetsang. Gangwe le gape maru a a ne a tsholola pula e e marothodi a a gakgamatsang. Go oketsa letshogo la banna ba bararo ba, lefifi le le kwenneng le ne le gagabela tikologo e ba neng ba le mo go yone jaaka

meta
kobo e ntsho. Bontsho jwa koloi ya bone jwa kopakopana le bontsho jwa lefifi mme Sipo a faposa koloi a e ntsha mo tseleng a e kgoetsa sebakanyana gore lesedi la balatedi ba bone le se ba senole. what??

meta
Ba tlogela koloi e ntsho ba itatlhela mo lefifing la sekgwa. Mangaubana a ba bofa maoto, mmitlwa ya ditlhare ya ba tlhaba ditlhogo, mebila fa gare ga ditlhare ya supiwa ke legadima la pula go phatsima, kwa morago ga nna lefifi la ntshwarela ngwana ke ale. Lukase a goa a re, "Kana ditiro tse ke tsa gago Sipo, o a bo o nkokile gore ke go thuse bogodu jwa banka le jwa koloi e ntsho wa re re tla tshela mo ntlapung le mo letlotlong. Jaana re tla dira'ng?"

"A o bona molomo wa tlhobolo e?" Sipo a supa Lukase ka tlhobolo e Lukase o neng a se ka a e bona mo lefifing le le kalokalo; mme ka go itse bopeloethata jwa ga Sipo, Lukase a tetesela a re, "O se senye maikaelelo a a siameng a loeto lwa rona, Sipo; kana o a bona lego-dimo le re atlaletse, tshiamo ya lone e re sireleditse ka kobo e ntsho ya lone. Fa o mphula ka tlhobolo eo, ke tla swa, moo ke a itse, mme kana le wena o tla bo o tlhagisa balatedi ba rona le ditšwa tse di ditsebe di diphatša tsa bone.

"A re lekeleng pele tlhe!" Mareko a bula molomo a sa bolo go didimala.

Ba tsena sekgwa, ba tlhopha ditselana tsa bone ka kelotlhoko, ba sinosa ditlhatshana tse di neng di kgoreletsa go feta ga bone. "Sipo, ke tshogile," Lukase a umaka, "pelo ya me e tebateba ka bofefo, magalapa a me a phaphaletse. Ke a belaela re tloga re tshwarwa."

meta
meta
Ka nako eo lesedi la dikoloi la bonesa loapi. E ne e le dikoloi tsa mapodisa, mme e rile go ya le bokgopo jwa tsela lesedi la tsone la ya kwa magodu a neng a tsamaya gone, la kaila mo lefifing. Sipo a itatlhela fa fatshe jaaka kidika ya letlapa le wela mo metsing. Lukase le ene a dira jalo, a batalala jaaka kgwathe le go hêma go se yo. Mareko ene a goletsega le setlhare, a ya le dikala tsa sone jaaka katse. Dipone tsa dikoloi tsa retologa tsa ya le tsela. Dikoloi tsa feta ka mekurutlo ya tsone. Dipelo tsa batshabi tsa wela, ba ikutlwa jaanong e le baagi ba lefatshe leno. Sipo a ema ka dinao, a gotlholo go le gonene; o ne a reteletlwa ke go hêma; diaparo tsa gagwe di ne di le makgamakgama a diretse; tlhogo ya gagwe e ne e rotha metsi ka o ne a e thabuetša mo bodibeng kwa ntle ga papalelo. Lukase le ene a ema ka maoto. Tsididi ya metsi a o neng a patlame ka mpa ya sebetse mo go one e ne ya phaphalatsa mometso wa gagwe mme go bua le go

hêma tsa nna thata. Mo go fologeng setlhare ga gagwe, borokgwe jwa ga Mareko jwa tshwarwa ke kala ya setlhare, a akgega tlhogo e le kwa tlase maoto a le kwa dikaleng. A goa a re, "Sipo, nthusa ke a swa! nthusa, Lukase!"

mebi
Jaaka e ne e le tlwaelo ya gagwe, seatla sa ga Sipo sa tlolela fa nokeng ya gagwe go anapa pisetole. Lukase a ipha naga, direthe tsa gagwe di mmata diphara. O ne a sa itse kwa o tshabelang gone. Sengwe le sengwe mo lefifing leo mo go ene se ne se boifisa. Sipo a eletsa go didimatsa Mareko ka kolo, a itshwara go le gonnye, mme ka nako eo Mareko a gololosega mo botshwarong jo bokhutshwane jwa gagwe, a wela fa fatshe ka modumo o o botlhoko jaaka kgetse ya mmedi.

mebi
Ba lala ba kaila mo nageng ya ditau, diphiri, ditlou, dinoga le dibatana tse dingwe tse di boifisang, ba ntse ba lekela ntlheng ya botlhabatsatsi. Ba utlwa monko wa dinare tse mebele ya tsone e neng e kolobeditse ke pula ya bosigo joo. Ba utlwa go lela mo go leratla ga tlou ya poo mo go neng go tshwana le go lela ga torompeta mo lefifing e tennwe ke monko wa bone felong foo fa go laolang Modimo le yone fela.

mebi
"Banna ba gaetsho," ga bua Sipo a isitse lentswe kwa tlase, "botho jwa me bo senyegile mo ke ikutlwang ke le phologolo jaaka nngwe ya diphologolo tse di mo sekgweng se. Poifo e dule gotlhe mo pelong ya me, go setse mmaba yo o dubakileng mmele wa me mo botshelong jwa me. Ga ke tshabe sepe; ga ke boife loso, le tladi ya legodimo ga ke e kgathalele."

"Ke gakologelwa malatsi a bonyana jwa me," Lukase a latlhela. "Malatsi a mo go one ke neng ke tlolela le dinamane, ke fofa le dinonyane, ke leleka dirurubele tse di mmala o magabagakwe. Ke gakologelwa dikoko tsa ga rre di pagame mapako a lesaka di lela ka boipelafatso, nna ke ya lesakeng ka kgamelo le mokao. Lefatshe la gaetsho go le letlhabula le ne lele letalana, mašwi a elela, re kgora dimpa go gompala. Malatsi ao a ile, Sipo, ka ntlha ya gago! O ne wa nthaya wa re botshelo jwa toropo bo monate, bo tletse letlepu. Jaanong ke fano re magodu, ga re bone boroko bosigo le motshegare; ga re na ditsala; ga re na magae, re bophokojwe ba naga; phelelo ya rona ke go bolawa ke bagarona jaaka dintšwa." A ipipa sefa-tlhogo ka seatla sa molema; a sunetsasunetsa, mme dikeledi tsa ithobogo tsa tshologa mo matlhong a gagwe.

Mareko o ne a batlile go nna moleele, sefatlhogo sa gagwe se le sentle jaaka sa mosetsana. Madi a borena a ne a le mo go ene, maitseo a gagwe a ne a supa jalo. O

ne a bua ka iketlo a sa batle go bogisa ope, fela o ne a rata khumo le dilo tse dintle. Loleme lwa gagwe lo no lo le monate, a bua puo ka botswerere le ka matsetseleko. Se se tlogileng sa mo faposa ga se itsiwe, fela go ka twe ke go rata khumo mo go tlogileng ga gola le dingwaga tsa gagwe. Bopelonamagadi jone e ne e le jwa gagwe.

Lukase, tlogela go lelela mašwi a a tshologileng, malatsi a bonyana jwa rona a ile go setse mathata le go khutla ga matshelo a rona," ga bolela Mareko a mo tshwere ka seatla fa a bua jaana.

"Tlogela legatlapa leo !" ga garuma Sipo, seganka sa bone se pelo ya sone e neng e thatafaditswe ke toropo.

Sipo o ne a lemilwe ke balekane ba gagwe kwa metseng ya sekgowa, ba mo tshaba botlhe, mme a ithaya a re mo Botswana le gone go tla nna jalo. Lukase o ne a tsaletswe mo Botswana mme a isiwa ditoropong ke go batla tiro. O fetile a faposiwa ke dipopego tsa gagwe le tsa motsemogolo Gouteng. Fa a le mo Botswana a tsalana le Mareko, mme tihase ya lesedi ya simolola go nyedima gape. Bosula le molemo a simolola go di lemoga ka ntata ya thuso ya tsala ya gagwe.

"Re tla go tlogela mo sekgweng se re ya magaeng a rona fa o sa re tseye sentle," ga tthagisa Mareko. "Re tla golegwa, re tloga re gololwa, mme go tla nna-thata ya lentswe mo go wena."

Kgaolo 2.

Ba tsena moraka.

Ka mahube a naka tsa kgomo, Sipo le Lukase le Mareko ba utlwa namane e lela kgakala, lekgomo e reta. Ntšwa ya bogola. Maru a ne a fologile legodimo a ile kwa kgaleng ya bophirima. Dinaledi di ne di tletse loapi. Metsi a ne a suma mo nokeng ya Metsimasetlha. E, e ne e le naga ya meraka.

"Lo utlwile go lela ga namane?" ga botsa Mareko a sena go dira ba babedi go reetsa.

"Ke e utlwile ka ba ka utlwa kgomo e lela kwa ten-nyanateng," ga araba Lukase a reeditse gore medumo eo e ne e tswa ntlheng efe.

"Ke e utlwile, le go lela ga kgomo le go bogola ga ntšwa," Sipo a digela jaanong a setse a simolotse go tswelela mo mosepeleng wa gagwe.

Ba ne ba itse gore mo mosong dipampiri tsa dikgang le diyalemowa di tla bo di balabala ka ga bone; difofane le difofitomo di tla bo di kala loapi di ba batla gongwe le gongwe; diferekekere di senola sengwe le sengwe mo sekgweng le mo tshutlheng ka ponyo ya leitlho.

Ba ne ba tsamaya sebaka se seleele ba sa utlwe sepe, ba sa bone sepe kwa ntle ga sekgwa se se neng se le gongwe le gongwe. Kgabagare ntšwa ya bogola ka thata. Lobopo lo no lo tsoga mo borokong; tswiritswiri ya dinonyane e ne e utlwala mo ditlhareng; dikoko di ne di fologile kwa marobalong a tsone, di selasele mo segotlong seo sa moraka; matlo a ne a ka nna some, mme barobadi mo go one ba ne ba santse ba tshwerwe ke kgofe, go utlwala logalapa lwa bone fela.

"Fa mahube a butswa, Mareko o tla ya kwa matlong ale a moraka," ga bua Sipo. "Mme nna le Lukase re tla sala re iphitlhile fano. Mareko re go ikanya mo gogolo go bo re itse fa o le setswerere sa puo, o le loleme lo boleta. O botlhale, o na le kakanyo e e lotsatsa, gago ope yo o ka kgonang maikemisetso a gago. O ya go kopa dijo mo bathong ba moraka ole le diaparo gore re apole tse re di apereng tse tsa magolegwa. Re a itse o motho yo o pelokgale. O phelonomi e bile batho ba moraka ba ka utlwana le wena."

"A go ye wena, Sipo, ke wena o re latlhetseng mo maragarageng a," Mareko a fetola.

"Nnyaya, wa gaetsho, Mareko," ga araba Lukase, "le fa gantsi ke sa dumalane le Sipo mo dilong di le dintsi, gompieno ke ya le kakanyo ya gagwe. O na le nonofo ya go nolofatsa mongwe le mongwe yo o buang le ene. O borethe jwa loleme. Tšhaka ya kakanyo ya gago ga go ope yo o ka e thibang ka thebe ya maikaelelo a gagwe. Jalo, wa gaetsho, dira jaaka re go lopa."

Mareko a tshikinya tlhogo ya gagwe a gakgametse—fa monna yo, Sipo, a itse dipopego le dinonofo tsa me mo go kana, mme e le fano a itira seganka mo go nna ke ka jang? ga go nyalane — a akanya.

"Ke go lopa ke tlhoafetse, Mareko," ga tswelela Sipo. "Tse di fetileng di fetile; fa re sa tseye dipe dikgato mme batho ba moraka ba nna le dipelaelo mo go rona, re ka tloga ra iphitlhela re le mo mathateng a re se ke re tlhola re a kgona ka letsatsi lepe. Tsamaya, rra."

Mareko a tsamaya ka setu a leba matlo a moraka. Go ne go le letoho, motho a bona se se fale. A tswa mo se-

kgweng a ya kwa sebateng se se neng se le fa pele ga matlo, fa dipodi mo mosong di bothang gone. A tsamaya a sa šebešebe, a lebile kwa pele fela, bosetlha jwa diaparo tsa gagwe bo le borokwa mo nakong ya makuku.

Ntšwa ya bogola gangwe fela e tswa ka kwa morago ga matlo. Ya tla kwa go ene. A e supa ka monwana. A bua sengwe le yone. Ya mo dupadupa, ya mo pota ka fa le ka fa etlolaka ka boitumelo e kete e bona mong wa yone, ya ngongola ka medumonyana ya lorato le boipelo. A e phophotha a ba a e sola mokwatla ka seatla. A ya kwa matlong. Ya tla e mo setse morago ka boineelo. Fa kgorong ya segotlo a ema, mme ka lobakanyana ga tswa motho mo ntlong a ipipile mmele ka kobo. Motho yo a ya ka kwa morago ga ntlo mo segotlong, a tla a tshotse ditlharapana. E ne e le kgarebe ya marata go lejwa. A ya fa leisong, a khubama, a gotsa molelo. Lobaka lo lotlhe o ne a sa bone monna yo o neng a le fa kgorong ya segotlo. Fa kgabo ya molelo e tlhagoga, a boela gape mo ntlong.

"Dumela, mma," ga dumedisa Mareko fa mosetsana a tswa mo ntlong gape a tshotse potwana le metsi a le mo kgamelong e tshweu.

"Dumela, rra. O bone ntšwa eo e a loma," morweetsana a bua. "Mme rre o tswa kae mo maphakeleng a a kana?"

"Ke moeng, mma. Motebele o se nang wabo; mokadi yo o malatsilatsi a sa itse sejo le fa e le metsi. Ntšwa ya gago e siame thata. Nna le yone re ditsala, re ratane ka mmu wa ntlha," Mareko a araba ka iketlo.

"Ga twe dintšwa, jaaka masea, di itse basiami. O tshwanetse o bo o siame thata," mosetsana a umaka. "Atamela legala o ikomose, rra."

"Mma, ke kile ka bo ke le mosiami pele. lobaka lwa ke sa le monana. Jaaka ke setse ke go boleletse—ke Motebele o se nang wabo."

"O tla o raletse lefatshe o tswa kae, rra?"

"Mma, ga ke itse gore botlhabatsatsi ke ntlha efe. Ke timeditswe ke lefifi la bosigo le pula ya lone."

"Mme, rre leina ke mang?"

"Ke nna Mokomaditlhare."

Mosetsana a tshega setshego se sekhutshwane se se monate jaaka go lela ga nonyane e re, tswidi! "Mokomaditlhare!"

"Mme la gago leina ke mang, mma?" ga botsa Mareko, matlho a gagwe a sa tlogele sefathlago se sentle se se fa pele ga gagwe se jaanong se neng se bonala sentle mo teng ga marang a letsatsi le tlhaba le apesitse lefatshe lotlhe phatsimo ya lone e kgolo.

"Leina la me ke Goitsemanang," mosetsana a araba a ntse a kgotetsa molelo. Matlho a gagwe a boela kwa monneng wa moeng gape, mme a lemoga gore le fa a ne a ora molelo o ne a sitwa ka diaparo tsa gagwe di ne di kolobile. Matlho a moeng a ne a supa letsapa le tlala le lenyora.

"O na le batho mo morakeng o, Goitsemanang?" Moeng a botsa, seatla sa gagwe sentse se sola seledu sa gagwe.

"Ee, rra, ke kgaitisadiake yo o rulaganang le nna. Ke ene yo o tlhokomelang dikgomo, le yo mmotlana yo o disang dinamane. Nna ke tlhokomela legae la moraka le go ba apeela. Ke tla ya go ba tsosa jaanong bo sele."

Goitsemanang a ema ka dinao. Matlho a moeng a mo tladinya.

"Ao, Goitsemanang o montle thata," monna wa moeng a bua a rumaruma, a ntse a ipitla matlho.

Goitsemanang a ema, a šeba moeng, a ntsha meno a masweu a rumaruma. O ne a apere mosese o mosweu o o ditlhare dikhibidu, thamo ya one e le lekoto la koloi, o le mabogo makhutshwane, o na le dikgetse tse ditona di le pedi tse di fitlhang kwa lethekeng. O ne a sa rwala ditlhako mo dinaong. Kobo e o neng a e apere e ne e le tshweu e na le mothisa o montsho gaufi le peeledi ya yone. Moriri wa gagwe o ne o le bontsho jwa sebilo. Matlho a gagwe a ne a le makima, a le masweu fa gare ga dintshi tse dikgolo. Sefatlhogo sa gagwe se ne se le sentle, ditlhaa tsa gagwe di le ditelele. Ee, ruri, Goitsemanang o ne a le montle.

A ya kwa ntlong ya bo kgaitisadi — "Tsogang, masa a sele; e bile re na le moeng," Goitsemanang a bua ka lentswe le lentle.

Makawana a le mabedi a tswa mo ntlong e nngwe, ba dumedisa, mme ba kotama fa molelong. Yo mogolwane o ne a ka nna dingwaga di le masome mabedi le bobedi, yo mmotlana lesome le bosupa, Goitsemanang ene o ne a le masome mabedi le botlhano. Basimane ba ne ba apere maro-kgwana a dikhaki le dihempe tsa dikhaki; mme ba leba monna yo wa moeng ka kgakgamalo.

"Banna ba gaetsho, ke moeng ke a feta, mme ke timetse ga ke itse kwa ke go yang le kwa ke go tswang. Pula e sale e lala e tsorela mo go nna ya ba ya kgaoletsa mo godimo ga me," Mareko a ba bolelela, matlho a gagwe a ntse a tladinya Goitsemanang fa a dutseng gone.

"Mme moeng wa rona ke mang?" ga botsa yo mogolwane mo makawaneng matlho a gagwe a lebile ntšwa e e neng e bapile le moeng jaaka e kete ke ya gagwe.

"Ke bidiwa Mokomaditlhare," moeng a ipolela.

"Oa re mang, rra?" lekawana la botsa gape jaaka e kete le ne le sa utlwa sentle.

"Mokomaditlhare."

Ba leba Goitsemang. Goitsemang le ene a ba leba. Botlhe ba leba Mokomaditlhare, mme le ene a botsa makawana maina a bone.

"Nna ke bidiwa Tshiamo," ga bua yo mogolwane.

"Nna ke bidiwa Lorato," ga bolela yo mmotlana.

"Tshiamo, monna yo wa moeng o siame go go feta," Goitsemang a latlhela tlhware legonyana. "O bone fela jaaka ntšwa e e lomang e e bapile nae ka lorato le boineelo."

"Kana e nkgakgamaditse. Ke itse e ila baeng mo go maswe," ga bua Tshiamo.

"A re mo adime diaparo tsa ga rraarona a apole tse di metsi tse gore di ome kana a di tlhatswe," ga gakolola Goitsemang.

"Nna ke a dumela. Rraarona o kwa Mariposa, e bile ke Mokeresete ga na go ngongorege sepe," ga dumela Tshiamo ka bofofo. Botlhe ba dumalana. Goitsemang a tsena mo ntlong a tla ka borokgwe le hempe le baki, tsotlhe e le khaki. Mokomaditlhare a itshomela diaparo tsa kadimo a ba a fetoga motho o sele.

Tshiamo le Lorato ba tsaya mekao le dikgamelo ba ya kwa lesakeng ba feta ba di huhumela dithamaga, bosweu jwa tlala dikgamelo. Goitsemang a ya lesakeng go amogela mašwi. Mareko o ne a le fa kgorong ya lesaka a lebile basimane jaaka ba dira. Goitsemang a tla a tshotse mašwi a a neela Mareko ka bolekanane.

"Ke le rre Mokomaditlhare, tsaya o nwe mpa go kgora," Goitsemang a bua sefatlhogo sa gagwe se tletse tshiamo.

Mareko a itatswa molomo, a amogela bolekanane a bo tsholeletsa kwa tlhogong a pataketsa mašwi a thulega bolekanane.

"Gape, rra?" Goitsemang a botsa Mareko a mo lebile ka matlho a a kadileng.

"Ke tla batla a le mantsi go feta a kgantele ke sena go hema, a santse a nkubile," Mareko a fetola.

Fa basimane ba sena go gama, dinamane di sena go kobetsa, ba bolotsa dikgomo ba di isa kwa megobeng go nwa. Goitsemang le Mareko ba sala mo gae, mme kwa morago ga nakonyana, Goitsemang a tshela mašwi mo kga-melong a supa Mareko ka one. Mareko a amogela ka boitumelo, a a bapisa, mme a botsa Goitsemang a re, "Ntšwa e ya lona e bidiwa mang?"

"E bidiwa Puotsabone."

"Ke leina le lentle thata. A e kile ya nwa mašwi go sena go gangwa?"

"E setse e nole mašwi, rra; re e tlhokomela fela jaaka ngwana. Leba bobowa jwa yone jaaka bo phatsima. E nonne fela jaaka konyana," ga bolela Goitsemanang vo mo lobakeng lo o neng a tsokotsa dikgamelo le dilwana tse dingwe tse di leswe. Fa a sena go fetsa go tlhatswa a bolotsa marole a a lebisa ntlheng e nngwe ya phulo gore a se ka a rakana le bommaaone. A boela kwa matlong a fitlhela Mareko a ntse a bapisitse kgamelo ya mašwi.

"Rre Mokomaditlhare, ga o ise o leke mašwi gape?" ga botsa Goitsemanang a ntse a rumaruma jaaka e ne e le tlwaelo ya gagwe.

"Ke tla a nwa kgantele, mma," Mareko a bua ka iketlo mogopolo wa gagwe e kete o etile ka a ne a gopotse ditsala tsa gagwe kwa sekgweng le mathata a ba letseng mo go one bosigo.

"Rra, ke santse ke latela dinamane, di ka tloga tsa ya go rakana le dikgomo tse di gangwang," Goitsemanang a bolela a inama go tsaya emere e o tla tlang a geleetse metsi kwa mogobeng mo go yone.

"Go siame mma, o tla mphitlhela le Puotsabone."

Goitsemanang a tswa ka kgoro ya segotlo. Mareko a sala a mo lebile jaaka a gata, a fapaanya maoto a gagwe a mantle ka botswerere, letsogo la gagwe la kolopo a le akga ka iketlo le ka makama, a tlhamaletse jaaka lotlhaka, sehuba sa gagwe se le fale. Fa a nyelela mo sekgweng sa maphane, Mareko a bua a le nosi a re, "Mosetsana yole o montle go sa sale sepe!" A inama a tsaya kgamelo ya mašwi, a tswa ka kgoro ya segotlo a leba kwa a tlogetseng ditsala tsa gagwe teng.

Sipo le Lukase ba ne ba bona ka tshoganetso mesima ya bothakadu e le mebedi e bapile, fa kgorong ya mesima eo ga bo go rapame thito e kima ya setlhare se se saleng se wela foo bogologolo. Mesima e mebedi e ke mo Sipo le Lukase ba neng ba robala mo go yone bosigo, e re motshegare ba tlhole ba kotame thito ba arametse letsatsi mo go yone, e re fa ba belaela sengwe mo sekgweng ba hunyele mo mesimeng ya bone.

Ya re ba ntse ba kotame thito ya bone, fa ba re matlho ntloga, ba bona Mareko a tla kwa go bone a akga kgamelo. Mo kakanyong ya bone ya bo e se Mareko ka o ne a apere diaparo tse dintle e seng tsa magolegwa. Ka bofefo ba etsa digogwane di thabuela mo metsing, ba itatlhela mo mmung, ba tsenya maoto a bone mo mesimeng ya bone, ba katakata ka samorago ba golomela ba ya le boteng jwa mesima.

Mareko o ne a setse a ba bone, mme a tshega mo a duleng dikeledi mo matlhong go bona banna ba batona ba sia mosio wa dinoga. A fitlha a ema fa thitong ya se-tlhare a bitsa a re, "Sipo ! Lukase ! Tswang mo mesimeng ke nna Mareko." Ga ya lobakanyana go rile tu ! "Banna, ka re ke nna Mareko, ke lo tliseditse dijo, mašwi a difetlha-dinko ka loleme; mašwi a masweu a dikgomo tsa monna wa Motswana."

Sipo a ntsha tlhogo e e lerole mo mosimeng a re, "A-a ! Tota ke wena Mareko. O lebega jaaka motho yo mosweu wa toropo. Diaparo tseo di a go kokona; o motshেকে, mosimane !" O ne a bua a ntse a gogobela kwa ntle ga mosima.

"O di tsere kae, Mareko?" Sipo a botsa a mo tlhomile matlho a a neng a supa keletso mo go one,

"Tsaya mašwi o nwe," Mareko a mo tlhokomologa.

Fa Lukase a utlwa puisano ya ga Sipo le Mareko a ntsha tlhogo mo mosimeng. O ne a lebega e le selo se se boifisang. Go bonala gore mogoma o ne a tlala mosima wa gagwe. Sefatlhogo sa gagwe se ne se le mmu sotlhe go bonala bosweu jwa matlho fela. Leina la "Mmama-tlhwanaatshwagong" le ne le ka bidiwa ene mme la mo tshwanela. Mareko a tshega a ba a gona leoto. Matlho a ga Lukase a ne a le kwa kgamelong ya mašwi a sa tlhokomele se se tshegisang Mareko.

Fa Sipo a sena go nwa kgamelo ya amogelwa ke Lukase, go itatswa ga gagwe e kete ga noga e gaketse, a pataketsa mašwi a ba a thulega kgamelo.

"Ahee ! Jaanong ke ikutlwa gore ke motho," ga ipolela Lukase. "Re bolelele se o se boneng kwa morakeng —gotlhe fela o se sadise sepe."

Mareko a simolola a ba tseela dikgang ka ga Puotsa-bone; ka ga Goitsemang a sa kgwe mathe; ka ga Tshiamo le Lorato, bokgaitساديا mosetsana yo montle yoo; ka ga go gangwa ga dikgomo; ka ga go adimiwa diaparo tse a itshometseng mo go tsone; ka ga sebaka se a se boneng go ba tlišetsa mašwi. Ya re a boela kwa morakeng a ba gakolola gore ba itshoke go tshela botshelo jo ba mo go jone gore a tle a kgone go ba adimela diaparo.

"Thakadu kana tlhware e tla re tsenelela mo mesimeng e," Lukase a bua a tlhoafetse.

"Go ka nna jalo gongwe ga se ka ga nna jalo; fela ka re lo dire se ke se buang. Fa lo tlola taolo ya me lo tla bo lo nthomile e seng ka maikaelelo," Mareko a bua a ntse a ya kwa morakeng.

Sipo le Lukase ba lebana; matlho a bone a boa a leba mesima ya bone jaaka e kete a ne a gogiwa ke thapo; ba

tshikinya ditlhogo ba leba dikala tsa ditlhare.

"Sipo, nna ke tla robala kwa dikaleng tsa setlhare," ga umaka Lukase a ntse a gatisa dimpa tsa gagwe tse di kgotsheng mašwi.

"Difofitomo di ka go bona o sa ntse o kaletse koo," Sipo a araba matlho a gagwe a lebile mosima wa gagwe.

"Fa o sa boife dinoga, mme o tla betwa ke metsi mo motlhobolokong wa gago fa pula e na," Lukase a tlhagisa.

"Mo motlhobolokong go bothitho; kwa godimo ga setlhare go tsididi, e bile difofane le difofitomo tse ke tlhomamisang di setse di re batla di ka re lemoga sentle di ntse di le koo," Sipo a tlhomamisa.

Fa ba ntse ba bua jaana sefofane sa utlwala se duma kgakala. Ga go ope wa bone yo o reileng yo mongwe a re bona foo; ba golomela mo metlhobolokong jaaka ditseno. Modumo wa utlwala gaufi; wa feta wa ba wa nyelela. Kwa morago ga lobaka ba ntsha ditlhogo mo mesimeng ba reetsa, mme ba tloga ba tswela kwa ntle fa ba se na go kgora gore gotlhe go siame.

"A jo ke jone botshelo jwa rona?" Lukase a botsa Sipo a mo tlhomile matlho, molomo wa gagwe o bebenya, menwana ya diatla tsa gagwe e roroma, a aboga jaaka mouba.

Sipo a mo leba go simolola kwa tlhogong go ya kwa dinaong. A bifela go mo araba. A retologa mo thitong ya bone a gadimela go sele.

Kwa morakeng, fa Goitsemanang a menoga kwa mogo-beng a tla a rwele metsi, a fitlhela Mareko a tlhobotse baki, a tshwere garawe, a gopa bojang mo segotlong ka bonatla le ka tlhoafalo.

"O tlhotse jang rre, Mokomaditlhare?" ga botsa Goitsemanang a rola kgamelo ya metsi mo tlhogong.

"Ke tlhotse sentle mma, ga go na molato ope," Mareko a digela a ntse a tswelletse ka tiro ya gagwe, mme a ntse a tladinya Goitsemanang ka bolotsana.

"Ke eng o ipha tiro ya go tlhagola segotlo se sa rona rra?"

"Ke gore ga ke a tlwaela gonna ka diatla."

"A o feditse mašwi a gago rra?" Goitsemanang a botsa gape a ntse a ntsha dipugo mo metsing.

"Ke a feditse mma."

"Ga o batle go ja madila?"

"Madila fa a tlhakana le mašwi, gantsi a mpudulosa mala, gongwe a mpipele; jalo mma, ke a leboga."

Ka tshokologo dikgomo tsa goroga, tsa gangwa, mašwi a nowa, bogobe jwa legala jwa apewa ke Goitsemanang, jwa jewa. Lotlatlana lwa tla, ga itisiwa go buiwa

dikgang tse le tse mo leseding la molelo. Bosigo jwa tsena, Mareko a adimiwa ntlo e nngwe, mme ga robalwa. Dikoko tsa lela maphakela, tsa fologa mo marobalong a tsone ka makuku; dinonyane tsa opela mo dithhareng. Goitsemanang a tsoga, a gotsa molelo, a baya potwana mo leisong. Tshiamo le Lorato le Mokomaditlhare ba tswa mo matlong a bone ba atamela leiso. Tshiamo le Lorato ba ya sakeng go gama. Mašwi a nowa. Mareko a isetsa ditsala tsa gagwe dijo kwa sekgweng Goitsemanang a se na go ya maroleng. Mo malatsing a mararo, jo e ne e le jone botshelo jwa moraka o, bo sa fetoge, go sena sepe se sele se se diragalang, kana se se kgatlhang, kana se se gagamatsang, kana se se sudisang pelo.

Mo letsatsing la bone, mo mosong go ise go gangwe, Mareko a emelela, a ikotlolola, a leba Goitsemanang a re, "Mma, ke batla go tlhatswa diaparo tse lo di nkadimileng tse, a go na le dingwe gape tse lo ka di nkadimang fa ke santse ke anegile tse?"

"Ee, rra di teng, ke tla di ntsha mo kesing kgantele," ga bua Goitsemanang.

"Ke a itumela mma; jaana fa go na le tse dingwe gape go batlega gore di bewa mo tsatsing gore di fokwe ke phefo. Ga go a siama go bipa dilwana mo kesing lobaka lo lolele di a tle di tloge di jewe ke mmoto. A di tswe le tsone mma, di tle di tsenwe ke letsatsi," ga gakolola Mareko.

"Kgakololo ya gago rre Mokomaditlhare e siame thata; ke tla ntsha diaparo tsotlhe tsa ga rre re di anega mo letsatsing," Goitsemanang a bua a ya kwa ntlong go ntsha diaparo le dikobo tsa monnamogolo Tshetlha. A tla a di kukile. Ba di anega mo matlhakung a segotlo.

Fa go sena go gangwa, go bo go nowa mašwi, basiane ba bolotsa dikgomo ba ya le tsone kwa mogobeng le kwa mafulong. Ga sala Goitsemanang le Mareko mo gae.

"Rre Mokomaditlhare, letsatsi leno ke batla go etela kwa morakeng oo-Seditse," ga latlhela Goitsemanang.

"A ga go kgakala?" Mareko a botsa.

"Go sebakanyana; ke ka kwa ga makhujana ale. E tla re letsatsi le sena go fefa, pele dikgomo di goroga, ke tla bo ke setse ke boile."

"A ke tsamaye le wena mma, kana ke go felegetse?"

"Nnyaya rra, sala o lebeletse dilwana tse di anegilweng tse."

"Go siame mma, o gakolotse sentle, mme o se ka wa lotlela kesi gore e re fa ke ka emelela go ithopholola maoto ke di tsenye mo kesing pele. Ke batla go bona naga e ntle e ya lona e. Fa o ka goroga ke ise ke tle o se

gakgamale; ke ka nna ka boa ka phirimane."

"Go siame rra; mašwi a gago a mangwe a mo kgamelong; bogobe bo mo mogopong. Nama o tlhotse sentle," ga laela Goitsemanang a tsamaya.

"Ke nna Mokomaditlhare. Ditlhare tsa me di a nku-tlwa. Fa ke re a pula e ne, maru a a kwetoga. Mosetsana ke yo ke mo romile a sa ntemoge," go ipoka Mareko a setse a le nosi.

Mareko ga a ka a senya nako; a tlhopha marokgwe a le mabedi, dihempe di le pedi le dibaki di le pedi kwa ntle ga tse ene o di adimilweng, a di phutha. A ntsha bogobe mo mogopong a bo goromeletsa mo boleaneng. Dilwana tsotlhe tse o neng a sa di tlhoke a di busetsa mo kesing, a e lotlela, a tsenya selotlele mo kgetseng ya gagwe ya borokgwe. A kuka mophutho wa diaparo a o rwala. Bolekane jwa bogobe le kgamelo ya mašwi a di akga ka diatla; a ya kwa ditsala tsa gagwe di leng gone.

Sipo le Lukase ba mo lemoga a santse a le kgakala, mme ba itse gore mosimane o a bo a dirile tiro ka botlalo. Fa a digela morwalo wa gagwe fa fatshe, Sipo le Lukase ba mo tshwara ka diatla, ba mmoka ka mantswa a a monate ba ntse ba re, "O dirile, monna re ne re itse gore o tla kgona."

Ba nwa mašwi. Ba tsenya bogobe mo matlhareng ba bo tshola mhago. Sipo le Lukase ba somola diaparo tsa bone tsa magolegwa ba itshomela tsa ba legae. Jaana Mareko a boela kwa morakeng go busa kgamelo le bolekanane. Fa a sena go di baya, a tsena ka sekgwa a rakana le ditsala tsa gagwe, mme loeto lo lolele lwa simologa gape ka diphatsa le matshwenyego a lone.

*Notes on
Float & TBBT
(4 Chief)
ASAP*

Kgaolo 3.

Ba utswa diaparo.

Mo motshegareng wa maitseboa, Goitsemanang a goroga mo morakeng a tswa kwa loetong lwa gagwe. A leba matlhaku a segotlo, mme a fitlhela dilwana tse di neng di anegilwe mo go one di se yo. A tsena mo segotlong, a latlhela matlho a gagwe gongwe le gongwe mme a tlhoka

go bona Mokomaditlhare. Puotsabone e ne e golegeletswe mo thitong ya setlhare se se neng se le mo segotlong ka mokao. Go bonala gore o ne a sa batle ntšwa e tsamaya le ene, Goitsemanang a ithaya; a golola Puotsabone. A isa matlho kwa dikaleng tsa setlhare, mme a bona kgamelo e Mokomaditlhare o neng a tshotse mašwi ka yone e kgogeditswe mo legotlhong la setlhare fa e tlholang e kgogeditswe gone, le bolekanane jo bogobe bo neng bo le mo go jone bo kgogeditswe ka molepo wa jone mo setlhareng. A tsena mo ntlong a leba kesi ya dilwana tsa ga rraagwe, a bona e lotletswe. Jaana a a tlhomamisa gore Mokomaditlhare o tshwanetse go bo a beile selotlele goo-gongwe, gongwe a tsamaile le sone, mme se sa se ka sa mo ngongoregisa ka o ne a setse a mmoleletse gore o tla kailakaila mo sekgweng go bona lefatshe la moraka wa bone. O ne a dumela tota gore Mokomaditlhare ga ya gope, o tla tloga a boa. A tsaya tlatlana a tsena mo ntlong a rafa mabele mo sesigong, a a kolobetsa, a a setla, a a fefera go baakanyetsa bokgaitsadie dijo tsa selalelo.

Letsatsi ka iketlo la ya bophirima; Goitsemanang a phutha dinamane a di tlathlela mo lesakaneng. Dikgomo tsa goroga tsa tsena mo lesakeng. Mokomaditlhare a tlhoka go goroga.

"Moeng wa-rona gompiano o kae?" Tshiamo a botsa Goitsemanang go se na pelaelo epe mo go ene kana temogo ya gore go kabo go diregile sengwe.

"O ntaetse gore o tla kailakaila mo sekgweng go bona lefatshe la moraka wa rona. Ke ne ka mo tlogela mo gae nna ka ya kwa morakeng oo-Seditse," Goitsemanang a bolela. "Fa ke boa ka fitlhela a goleetse Puotsabone mo thitong ya setlhare ka mokao."

Basimane ba tsaya mekao le dikgamelo ba ya kwa lesakeng Mokomaditlhare a ise a goroge. Letlatlana la tsena go se na Mokomaditlhare mo gae. Maitiso a tla; jaana Goitsemanang a simologelwa ke dikakanyo. A Mokomaditlhare o kabo a timetse mo sekgweng ka o ne a ntse a re lefatshe le mo fetogetse, ga itse botlhaba le bophirima? Kana o kopane le ditau tsa mono tsa mmolaya? Kana o ngwegile ka diaparo tsa ga rre Nnyaya, Mokomaditlhare ke motho yo o siameng thata; fa a sa tle bosigo o tla tsoga a tsena mo gae ka moso. Bosigo jwa goroga go se na Mokomaditlhare fa. Goitsemanang a lala a tlhobaetse bosigo jotlhe, a akanya se le se mme pelo ya gagwe e ntse e gana e re ka fa tshiamo ya ga Mokomaditlhare e supafetseng ka gone, ga a solofele fa a ka dira sepe se se bosula, bogolo jang ka fa ba neng ba mo tshotse

sentle ka gone e bile ba mo tlotlile mo go kalo mo ba bileng ba mo adima diaparo tsa ga rraabone.

Ka makuku, Goitsemanang a ya kwa Mokomaditlhare o neng a robala teng, mme ntlo ya re, o tla mmona kae Mokomaditlhare? Letshogo la tlela Goitsemanang, mme a ya kwa ntlong ya basimane a ba tsosa: "Tshiamo! Tshiamo! Lorato! Lorato! tsogang lo tle go bona. Mokomaditlhare ga yo mo ntlong."

Basimane ba tsoga ka bofelo ba ya kwa ntlong, mme ruri, Mokomaditlhare o ne a se yo mo go yone. Tshiamo a atlhama a itshwara molomo ka seatla a gakgametse; Lorato a tsikinya tlhogo fela mafoko a ganelela mo leganong la gagwe. Goitsemanang a rwala mabogo mo tlhogong a kaila le segotlo a sa itse se o ka se dirang mo nakong eo.

Mahube a tla, Goitsemanang a gotsa molelo jaaka gale pelo ya gagwe e sudile, a se na molomo, a nyerile marapo.

Letsatsi la tlhaba, la palama legodimo la okama ditlhogo tsa batho, Mokomaditlhare a ise a bo a bonale. Jaanong ga tlhomamisega gore o ile le lefatshe. Tshiamo a tabogela kwa morakeng oo-Seditse ka matsomane go ya go kopa thuso mo banneng ba moraka oo. Lorato a tabogela kwa morakeng oo-Lobelo go ba bolelela se se diragetseng kwa morakeng wa ga gabo. Goitsemanang a sala mo morakeng a letile foo.

Kgantele banna le basadi ba meraka e e mo tikologong eo ba tla ba tswa ntlheng tsotlhe, ba fitlha ba thamathamisa Goitsemanang ka dipotso. O tlwaetse monna yo jang? Fa o ya go mo adima diaparo tsa ga rrago ke go tlile jang? A ga se gore o ne o ratana nae? Dilotlele tsa kesi di kae? Ba batla dilotlele ba di tlhoka. Diaparo tse a tlileng natso di kae? Tsa tlhokafala. Jaana ba dumalana go roba kgorogorwana ya kesi. Ba dira jalo. Ba bula kesi. Ba tlhatlhoba dilwana tse di mo teng, mme ga tlhokafala marokgwe a le mararo le dihempe di le tharo le dibaki di le tharo. Tse dingwe tsotlhe di ne di le teng.

Goitsemanang a rwala mabogo mo tlhogong jaaka e ne e le tlwaelo ya gagwe fa go na le sengwe se se mo tsentseng mo tsietsing. "Ke lemoga gore Mokomaditlhare o ntsieditse ka go nkgakolola gore dilwana fa di nna lobaka lo loleele mo kesing e e khurumetsweng di tle di jewe ke mmoto," Goitsemanang a bolela. "Mme ka go itse gore diaparo tsa ga rre le dilwana tse dingwe di ntse di lotleletswe mo kesing lebaka lo loleele, ka dumalana le ene, ka di ntsha ka di anega mo matlhakung a segotlo; mme o setse a utswa tse dingwe ke santse ke le kwa morakeng oo-Seditse."

Banna bangwe ba lata setlhako sa go Mokomadithhare sa go le maabane mo mosong a tswa mo segotlong, mme kgakalanyana, fa ditsela di rakanang teng motlhala wa gagwe wa rakana le motlhala wa banna ba le babedi.

"Lesedi le a tsena jaanong," mongwe a bua. "Go tlhokafala diaparo tsa banna ba le bararo: se se raya gore Mokomadithhare yo o bolelwang o na le ditsala kana bathusanyi mo bogodung, kana mo bosuleng e ka tlhola e le bofe, ba le babedi."

Ba dinao ba lata metlhala eo ka dinao; ba dibaesekele ka dibaesekele; ba ditonki ka ditonki. Ba ka ba tshwara kae ba bothologile mo mosong go le maabane, e bile ba letse ba tshwere bosigo jotlhe? Ba ne ba sa ikhutse banna ba bararo bao!

Balatedi ba bone, ka ba ne ba phamogile fela, ba ne ba sa tsaya kobo le fa e le sejo sa mhago; jaana ba tla-mega go boela magaeng a bone. Gape letsatsi le ne le setse le phirima, mo go lata ga bone go neng go se ke go ba tswela mosola ope ka ntata ya lefifi.

Sipo le Lukase le Mareko mo lobakeng lo ba ne ba le kgakala; ditonki le dibaesekele di ne di tla tlhabela, re sa bue sepe ka dinaonyana tsa Motswana.

"Lo a nkitse ke nna Mokomadithhare. Ke batla gore pula e ne e tle e re timetse metlhala. Kwa morago ga rona banna ba meraka ba tla ba re latetse, gongwe ba tla ba tshoba dibaesekele," ga bua Mareko matlho a gagwe a ntse a ganela kwa loaping.

"A pula e ne, Mokomadithhare, re setse re tlwaetse go koloba," Sipo a amogela.

Jaaka e kete Modimo o ne o mo utlwa, maru a mantsho a pula a tla a itlhaganetse jaaka sekepe se le mo lewatlang; tladi ya thathanya. Legadima la ratha setlhare se se neng se le gaufi le bone la ba tsitsibanya mebele. Ga tla thubego e nngwe ya tladi. Legadima la ikgarakgara jaaka solofere mo loaping lo lontshofetseng. Marothodi a pula a batabata lefatshe ka botsididi jwa one. Kgantele legodimo la bulega mme pula e ntle ya tshologa, modumo wa tladi o sa tlhole o le o o thathanyang, e ne e duma ka kodu e nnye e ntse e ya kwa tlase gaufi le kgala ya lefa tshe le legodimo. Ya tsora Lefatshe la nyera. Seretse sa nna gongwe le gongwe.

"Ditonki tsa balatedi ba rona di tla sotlhomela mo molobeng go fitlha kwa mangoleng a tsone," Mareko a tlhomamisa. "Dibaesekele tsone baditshobi ba tla itlhoboga; ba dinao ba go senang sepe se se ba lelekileng ga ba na go itshwenya, go tla tsamaya rona fela ba re fa gare ga loso le botshelo."

Matshwenyego le mathata a go le maloba a ne a simologile gape. Go ralala sekgwa mo lefifing la pula, mo nageng e ba sa e itseng, e ne e le tiro e e batlang bopelokgale jwa motho yo o itlhobogileng. Ba ne ba sa itse fa ba tsamaya mo nageng ya ditlou tse di bogale. Ga twe tlou fa e kile ya bolaya motho, e tlwaelela ruri go bolaya batho go fitlhela batho le bone ka lobaka longwe ba e bolaya.

Pula jaanong e ne e kgaoditse, e na ka mookodi. Fa ba ntse ba pauta mo lefifing, Mareko a tshwara Sipo le Lukase ka magetla a ba gogela kwa morago a sa bue. Ba ema ba gakgametse. Kwa ntle ga go bua a ba supetsa sengwe kwa pele ga bone se, mo matlhong a gagwe, se neng se lebega e se setlhare kana thito ya setlhare mo lefifing. Ba se kanoka ka tlhokomelo mo lefifing leo mo matlho a bone a bileng a opa a ba a tshologa dikeledi. Selo seo sa ema fela fa se teng se sa tshikinyege jaaka seolo se segolo, ba sa itse kwa se lebileng teng. Kgantele ba bona sengwe jaaka tlhogo e kgolo se leba kafa le kafa mo mmeleng o o sa tshikinyegeng.

"Ke tlou," Lukase a sebetse ba babedi. "Ga e ise e utlwe monko wa rona."

"Phefo e tla ntlheng ya rona," Mareko a seba le ene.

Pula ga se sepe mo tloung. E kgokologa mo letlalong la yone jaaka metsi a kgokologa mo letlapeng. Tlou e e neng e le fa pele ga bone e ne e ikemetse fela e sa re sepe ka marothodi a a neng a wela mo go yone. Ba e bona e suta ka bonya, e tsholetsa selopo sa yone e se lebisa kwa le kwa, ba e bona e ema mo lefifing e kete e batla go kapa monko. E ne e le gaufi thata le bone ka ba ne ba e wetse. Ba bona selopo sa yone se sa tihole se batla kwa le kwa; jaanong e ne e se tshoeditse, ditsebe tsa yone e di phutholotse jaaka disaile tse dikgolo di le pedi. Ya retologa ya leba kwa ba teng.

"E utlwile monko wa rona," Mareko a tlhagisa. "A re kgaoganeng; re se ka ra kgobokana."

Ba dira jalo, Sipo le Lukase ditlhobolo tsa bone di le mo diatleng tsa bone. Ga re itse fa di ne di tla dira sengwe mo go yone ditlhobolonyana tseo tsa bone tse di diretsweng go fula batho.

Tlou ya galaotega ka lorata lo lo neng lwa batla go latlhela mongwe le mongwe wa bone fa fatshe. Ya tla e tshikinya ditlhare jaaka phefo, dinaka tsa yone e di rwaletse kwa godimo e ba senka ka monko ka ka matlho e ne e sa ka ke ya ba bona mo lefifing leo. Mo kgakalong ya yone, ya phamola sengwe le sengwe se e neng e feta ka sone e ithaya e re ke motho. Ya dikologa mo sekgweng

jaaka setseno, mme banna ba bararo ba relela mo ditlhareng jaaka diphologolo, ba fapaakana mo lefifing mo tlou e neng ya latlhegelwa ke monko wa bone. Mo motshamekong o o botlhoko o, lobaka lotlhe ba ne ba ntse ba bitsana ka molodi gore ba itsane fa ba teng. Ga twe tlou ga e utlwe sentle lefa ditsebe tsa yone di le dikgolo jaana. Ba tlogile ba utlwa lorata lwa yone kwa morago ga bone le go sutlha ga yone e ntse e ya le sekgwa koo.

Ba tlogile ba kopana, botlhe ba tshogile thata, mme ba santse ba na le nonofo ya go buisana le go tshega ka boitumelo go ipona ba falotse.

Ba tswelela mo mosepeleng wa bone. Pula e ne e setse e kgaoditse. Maru a ne a phatlaetse. Dinaledi di ne di tlhatswa lefifi ka phatsimo ya tsone. Jaana mosepele wa nna motlhofo go se ope yo a buang. Kgabagare ga tla bohobidu jo bo morodu ntlheng ya botlhaba. Ngwedi o ne o babeli. Ka bofelo a tlhaba, a pagama legodimo a le kgolokwe, mme lesedi la tlhatswa lefatshe lotlhe. A tsholetsega a ya kwa godimodimo a ba a sala a le kgolokwe jaaka kgwele ya dinao. Mo nakong e ba ne ba le kgakala, ba apotse dibaki ba di latlhetse magetleng, ba fufutse go bonala ba tsamaya ba tlhoafetse. Sengwe sa phatsima fa pele ga bone jaaka lebotlele. Botlhe ba ema jaaka e kete ba tshwerwe ke motlakase. Ba ne ba lebagane le noga e e maswe. Ya tsholetsa tlhogo ya yone e e sepapetla ya ba leba. Matlho a yone a a kgolokwe jaaka ditalama tse dikgolo a kadimoga mo leseeding la ngwedi e kete ga e bonye. Ka tshoganetso botlhe ba wela fa fatshe ka mpa ya sebete ba idibala.

Noga e e sisimosang e ya gagabela kwa go bone, ya ba latswa ditlhogo le difatlhogo, ya ba dikologa, ya pagama mokwatla wa ga Sipo le waga Lukase le wa ga Mareko ya tsamaya mo godimo ga bone ka bonya ya ba pota ka kwa, ya feta ya tsena mo tlhageng ya sekgwa. Fa ba thanya mo borokong jwa bone ba lebana ba gakgametse, matlho a bone a le fa godimo jaaka a ditseno, ba roroma go feta go roroma ba lelekilwe ke tlou. Dihempe tsa bone di ne di le matanta kafa morago di kgagotswe ke makwapa a mpa ya noga. Ngwedi o ne o setse o potile ntlheng ya bophirima, se se neng sa supa gore ba ne ba robala lobaka lo lolele. Botlhe ba ne ba le dimumu, ba buisana ka diatla.

Ba wela mo tseleng gape ba tswelela mo mosepeleng wa bone ba didimetse, mme tlhoafalo ya bone e ne e sa fokotsega. Ba ne ba gata jaaka e kete ga go a direga sepe mo go bone. Fa ba ntse ba tshwere, Mareko a lelala dikala tsa setlhare sengwe mo leseeding la ngwedi o o neng a tsamaela go phirima. A anapa, a tshwara matlhare

a a kgetla, a a tshotlha; a neela ba bangwe le bone ba a tshotlha ba metsa matute a one. Morago ga lobakanyana botlhe ba simolola go kgwa. Fa ba sena go fetsa go kgwa ba gakgamala go ipona ba bua.

"Ao! Ao! Mokomaditlhare! O dirile jang gore re bone go bua?" Sipo a botsa.

"Le nna . . . . A — a! golo fa kea bua? Le nna ke batla go itse gore kitso e e kanakana o e tsaya kae," ga bua Lukase a lebile Mareko ka kgakgamalo.

"Borra, o ne nna Mokomaditlhare. Ke di komisitswe ke badimo ba me ke santse ke le lesea, ke sone se e keteng ke dira dikgakgamatso, le legodimo le reetsa merapelo ya me," Mareko a araba.

"Re segofetse gore o bo o le mongwe wa rona. E ka bo e se jalo re ka bo re setse re bolailwe ke ditlou, ke metsi, le ke dinoga tota," ga bua Lukase ka malebogo.

Ngwedi o ne a phirimile, go le lefifi gape, mme letsatsi le ne le se kgakala go tlhaba. Letsapa le ne le le legolo mo go bone, tlala le yone e le e kalo. Ba ne ba setse ba ikgoga fela. E rile ba ntse ba tsamaya, ba utlwa dikoko, dintswa, ditonki le dikgomo di lela.

"Re gaufi le dipolasi tsa Basweu," ga bua Mareko ba ntse ba tshwere go tsamaya. Diruiwa tse di ne di lela di le kgakala. Jaana ba dumalana gore ba ikhutse ba tle ba bone go tsaya kgofe go se kae.

Ba robala jaaka masea. Ba bidikama mo mmung ba ntse ba le mo ditorong tsa bone. Mongwe a lora ka tlou e e neng e ba lelekile, mongwe ka sefofane se se neng sa ba tshosa ba le kwa morakeng oo-Tshetlha, mongwe ka noga e e batlileng go ba bolaya. Mongwe o ne a buabua mo ditorong tsa gagwe, yo mongwe a lela.

Ka makuku, Mareko a thanya, mme a tshikinya ba babedi ba ba neng ba ganelela mo borokong. Ba phadimoga, ba edimola ba ba ba ikotlolola. Sipo a ethimola, jaana a botsa a re, "Se se phatsimang fa pele ga rona sele ke eng?"

"Ke matlo a dipolasi tsa batho Basweu," ga araba Mareko ka iketlo.

"A re yeng go kopa dijo kwa batlhankeng ba batho ba Basweu," Sipo a umaka.

"O bolelela ruri, Sipo, ga ke ikutlwe ke sule ka tlala. Mala a me a akgega fela," ga bolela Lukase.

"A ko lo iketleng banna ba gaetsho. Tlala e se ka ya lo latlhisana tlhaloganyo," Mareko a tlhagisa. "Selo se ke polasi ya Basweu. Lo a itse gore re a batlega, mme lo itse jang gore mapodisa ba setse ba lomile badipolasi tsebe ka ga rona? Fa re wela fela jaaka dintsi di wela mo maswing re tla ikgolega ka bofefe."

"Ija — ija ! Wena Mokomaditlhare o a bo o setse o lebetse kwa pele. Ga ke itse gore re ne re tla dira jang fa o ka bo o ne o se na le rona. Re ka bo re setse re tshwerwe," ga ipobola Sipo.

"Nna tota ke ka bo ke setse ke sule ka go bo ke tlwaetse go taboga le kakanyo ya me ya ntlha mme e re kwa morago ke bone gore ke seelele ruri fa dikakanyo tse dibotoka di bewa fa pele ga me jaaka gompieno jaana," ga inyatsa Lukase.

"Lo itse go reng? Dihempe tsa rona di kgagotswe ke mmaba wa noga mo mekwatleng ya rona. Basweu ba re yang kwa go bone ba ka gakgamala go bona re tla ka letshwao le le tshwanang. Ba ka nna le pelaelo mo go rona," Mareko a gakolola.

"Ee, rra, ke a dumela, o bolelela ruri," Lukase a araba a ntse a bintsha tlhogo.

"Kana tota o bolelela ruri," Sipo a digela.

"Go na le sengwe se re tshwanetseng go se akanya gape ke gore fa re ka tsena polasi rotlhe ka boraro, batho ba polasi ba tla lemoga gore ke rona ba re batlegang ka ntata ya boraro jwa rona," Mareko o ne a bua ka kelo-tlhoko gore ba bangwe ba tlhaloganye sentle, mme le fa go ntse jalo go se na boipelafatso bope mo go ene go supa gore o na le dikakanyo tse di siameng.

"Jaana re tla tsena jang mo polasing?" Lukase a botsa a tlhomile Mareko matlho.

"Kgopolo ya me ke go re a le mongwe fela wa rona a ye kwa polasing ya Basweu a fitlhe a kope tiro, fa a e bona a ne a tlisetsa ba bangwe ba ba mo sekgweng dijo mo malatsing a le mabedi. Morago ga malatsi a le mabedi go bo go ya wa bofelo," Mareko a digela.

"Jaana wa ntlha yo o tla yang kwa polasing ke mang?" Sipo a botsa.

"Ke wena," Mareko a araba ka bokhutshwane sefa-tlhogo sa gagwe se tlhona.

"Nnyaya, nnyaya!" Lukase a gana. Sipo o ka fitlha a duba moraga. O a mo itse; sa gagwe ke boganka le go rata bokopele mme go se na sepe se a se dirang e tswe sone."

"Leba fa Lukase, ga ke bolo go itshokela makgakga a gago mo go nna. A o gopola gore ke a go tshaba monna? A o gopola gore mogodunyana wa gago o raya sengwe mo go nna? Ke go itshoketse thata jaanong ke la bofelo. Le jaanong ke tla go phatlalatsa meno —" a bua a ya kwa go Lukase a menne matswele.

Mareko a mo tshwara. "Leba, Sipo, o bona matlo a le, ke matlo a batho ba ba diphatso, fa ba ka rothegelwa

"Ke batla tiro morena. Nngwe le nngwe e siame."

"E itse go disa dikolobe?"

"Ke a di rata morena go bo di ja dijo tse di jewang ke batho. Ke tla tlhakanna mogopo le tsone, morena."

Roikopo a tshega mo o neng a bonala magalapa mo leganong. "E monna tota, ga e bifili sipi."

"Morena ke rata polasi ya gago thata. Mokgatšha o mmu wa one o nonne. Dithunya tse di mo go yone bontle jwa tsone bo a rera. Mokgatšha otlhe go ya kwa phologelong ya makhujana go bonala dithunya tsa methalethale. Ke lefatshe le lentle le," ga bua Mareko a ntse a khubame, matlho a gagwe a ya le polasi yotlhe. Fa a bua, Roikopo o ne a ntse a obaoba tlhogo, e le tumelo e e tletseng kgakgamalo go bona Motswana yo o lebegang a sa rutega a lemoga bontle jwa lobopo mo go kana.

"Leina la gago ke mang?" Ga botsa Roikopo.

"Ke Jakopo, morena yo mogolo," Mareko a fetola.

"Ke tla go fa tiro. O tla bereka mo ntlo ya me.

E a utlwa sintli?"

"Ke utlwa sentle, morena. Ke tla leka thata go go itumedisa," ga bua Mareko a khubamologa.

Mareko a simolola tiro mo ntlong ka tlhoafalo. Dingwaga dingwe a le kwa Gouteng tiro ya mo teng ga ntlo e ne e le ya gagwe, a e itse sentle. A dira mo teng ga ntlo yotlhe. A e phatsimisa fa fatshe jaaka galase. Dilwana tsa ntlo, malao a dikgong, ditilo, gotlhe ga kadi-moga sešwa. Fa a fetsa, mong wa gagwe a mmitsa a re, "Jakopo, e sebereki sa senatla. Kaartze e tla e fa pale-tšha o montsi, e utlwa sintli?"

"Ke a itumela morena, ke tla ikapeela kwa ntlong ya me bosigo," ga bolela Mareko.

O ile kwa ntlong ya gagwe letsatsi le tloga le phirima. A baya paletšhe ya gagwe fa fatshe, a tswala ntlo jaana a ya kwa sekweng a tsamaya jaaka e kete o ne a intsha bodutu. Kwa teng ga sekgwa a kopana le Sipo le Lukase ba sa ikutlwe ka tlala.

"Banna, ke bonye tiro e e monate ya segosana. Ke tlhola fela mo ntlong ke sutlha dilwana le fa fatshe ga ntlo," Mareko a ba bolelela.

"O raya gore o setse o bereka?" Lukase a botsa a ntse a ingwaya mokwatla ka seatla.

"Ga a ise a go bolelele fa a batla babereki ba bangwe?" Sipo a botsa.

"Ee, o mpoleletse. O tla batla babereki ba le babedi ba baša. Mme banna, lo se ka lwa ba lwa tlhopha tiro. Lo dire tiro nngwe le nngwe fela le gone ka nonofo yotlhe e e mo go lona. Re tla bereka dikgwedi di se dintsi re

bo re tswelera," Mareko a ba bolelela. "Morena wa me o itumeletse tiro ya me mo a bileng a nkokeletsa mophako wa me wa paletšhe. Ke na le ntlo ya me e ke robalang mo go yone, mme e kgakajana le matlo a babereki ba bangwe. A re yeng go ikapeela dijo, le tla robala mmogo le nna, mme e tla re masa a santse a le koo lo bo lo rwa-lela marulane pele lo ya sekgweng. Lo tla itsholela mhago wa ka moso. Fa re fitlha kwa ntlong ya me go se ka ga nna ope wa lona yo o buang. Re tla apaya, re ja, re bo re robala go sena dipe dikgang."

Ka lotlatlana ba emelela ba ya kwa polasing go se ope yo o buang. Ba tsena mo ntlong ya ga Mareko, ba ita-tlhela fa fatshe, matlho a bone a leba ntlo kafa le kafa mme ga bo go se sepe se se kgatlang mo go yone. Go ne go na le letlapa le le neng le kotangwa, go na le leiso le le setlatla la marago a tanka ya lookwane, dipekere di tlhometswe mo lomoteng go pega dibaki le makgasa a marokgwe, kwa godimo ga lomota go ne go rapaletse mo-rapa kwa go ka latlhelwang merepo kana mapai gone. Go bona dilo tse, Lukase a simologelwa go jewa ke moetlo. Pelo ya gagwe ya balabala gobo go bereka Maburu o ne a go tlwaetse, ba sa siama botlhe, kofi ba e tshelera mme-reki ka bikiri e kgolo le senkgwe se se kanang ka tlhogo ya motho a tsamaya a se komola. Ba apaya paletšhe le sešabo sa nama, ba a ja ba tloga ba robala. Ka makuku ba tswa mo ntlong ka setu ba ya go tlhola kwa sekgweng ba tshotse mhago wa dijo le metsi.

Letsatsi la tlhaba. Mareko a ya kwa ntlong ya ga mong wa gagwe go ya go simolola tiro ya letsatsi leo. Fa a tsena ka ntlwana ya boapeelo o rakana le mosadi wa ga Roikopo a tswela kwa ntle a ya go bona basimane ba ba nosang ditlhare mo segotlong.

"Dumela Mmesisi," Jakopo a dumedisa.

"Dumela Jakopo. O ye go tlhatswa bafo kwa ntlong e e tlhapelang. O a utlwa?" Mosadi ene o ne a bua Setswana se se siameng a sa tshwane le monna wa gagwe.

"Ke tla dira jalo, Mmesisi," a tsena mo ntlong, a fetela kwa ntlwaneng e e tlhapelang a fitlha a tlhatswa bafo. A leba kwa moseo ga ntlwana mme a bona pokisi; a leka go e tlhokomologa mme sengwe sa nna sa mo raela go itse gore se se mo go yone ke eng. A khurumolola sekhurumelo sa yone ka bofefo a ntse a šebašeba mme a bona dipisetole di le pedi le marumo a le mantsi. A itshwara molomo, mme ka bofefo a busa sekhurumelo sa yone a se tswala. A tswelera le tiro ya gagwe. A fetsa go tlhatswa. A tsena mo ditirong tse dingwe tsa ntlo. A boa gape go tla go tshela metsi mo bafong. Fa metsi a tswa mo tankeng a

tsositse modumo mo bafong, a bula pokisi e e moo gape a ntsha dikolo di le some a di tsenya mo kgetseng ya gagwe ya borokgwe a ya go di boloka kwa go itseng ene fela. Letsatsi le letsatsi a simolola go utswa dikolo.

Mo letsatsing le le latelang, Lukase a goroga mo polasing mo nakong ya dikgomo di gangwa mo mosong. *ra a tsena*, Mareko a raya Kaartze a re, "Ga ke re mong wa rona o batla babereki ba bašwa ba le babedi?" Kaartze a dumela. "Mme mongwe ke yole o tsena mo polasing. Ya kwa go ene o buisane le ene."

Kaartze a bitsa monna wa moeng, mme ba kopana.

"Dumela morena," Lukase a dumedisa ka tumedisano e o neng a setse a e rutilwe ke Mareko gore Kaartze a thatafale mokwatla.

"Dumela rra," Kaartze a amogela. "A o batla tiro?"

"Ke batla tiro morena," moeng a araba.

"O batla tiro e e ntseng jang?"

"Ke batla tiro nngwe fela, morena."

"Go disa dikolobe?"

"Ke tiro le yone, morena."

"Go siame ke tla go isa kwa go mong wa me gore a go fe tiro," ga digela Kaartze, mme ba tsamaya ba rakana le Roikopo.

"Dumela morena," ga dumedisa Kaartze a sugasuga tlhoro ya gagwe fa gare ga mangole a gagwe.

"Dumela Kaartze. E tsogile jang?" Ga bua Roikopo.

"Ke tsogile morena," ga araba Kaartze.

"Dumela morena," ga dumedisa monna wa moeng.

"Dumela, monna," ga araba Roikopo.

"Morena, mosimane yo o batla tiro," ga bolela Kaartze tlhoro ya gagwe jaanong e le mo diatleng tsa gagwe.

"Leina la yone ke mang?" Roikopo a botsa.

"Leina la me ke Swartboi, morena," ga araba monna wa moeng.

"E batla tiro e e ntseng jang?" Roikopo a botsa.

"Ke batla tiro nngwe le nngwe fela, e siame mo go nna, morena. Motlhophi ke yo o kgorang."

"Go siame e tla disa dikolobe. E utlwa sintli?"

"Ke a utlwa, morena. Ke itumetse thata, morena," ga fetola Lukase a ntse a ingwaya mokwatla ka seatla.

Kaartze le Swartboi ba boela kwa matlong a babereki. Jakopo a tla kwa go bone.

"Dumelang borra," Jakopo a dumedisa.

"Dumela rra," Swartboi a dumedisa.

"Jakopo, morena o file Swartboi tiro ya go disa dikolobe, mme ke solofela gore o tla e dira ka botlalo," Kaartze

a bua.

"Go disa dikolobe ! A dikolobe di ka disiwa ke motho a di kgona? Kana dilo tseo di na le mowa wa batimone," ga bua Jakopo a ikgakgamatsa ka bomo a ntse a tihabetsa Swartboi ka leitlho.

"Oai ! Jakopo, e rile maloba o batla tiro o rile le dikolobe o ka di disa, jaana o bona yo mongwe a iponetse tiro o a fufega. Selo seo ga se a siama," Kaartze a fetola.

"Ga ke mo itse go disa dikolobe. Sebodu sa nko se latsa le tlala e bile ga twe pelo e ja serati. Swartboi o itse gore dikolobe ke diphologolo tse di malao a tshwenyo," Jakopo a bua a ntse a bata Swartboi ka leitlho.

"Nnyaa, morena, monna yo ga ka ke a nthaela gore ke tlogele botshelo jwa me ka ntata ya mafoko a gagwe. Nna ke monna yo motona; ga ke bolo go bona lefatshe," Swartboi a digela.

"Kaartze, a polasi e ya lona ga e ke e etelwa ke mapo-disa go tla go tlathloba bogodu jwa dikgomo," Jakopo a botsa ka tshoganetso Kaartze a sa itse gore o boletsa kae. Swartboi o ne a lemoga se Jakopo o neng a batla go se itse.

"Ga ba tle thata mono, ba tla thoa fela. Maloba jale ka pula ya ntlha e kgolo go kile ga tla lepodisa le le lengwe fela mme la feta la bua le mong wa me kwa sephiring sa bone," ga bolela Kaartze.

"Mong wa rona ga a ka a go sebetsa gore o ne a batla eng?" Jakopo a botsa a letile karabo e gongwe e ka mo tshosang.

"O mpoletse gore lepodisa le batla magolegwa a le mararo a a thobileng kwa kgolegolong."

"A re ba apere jang?" Jakopo a botsa gape a etse Swartboi tlhoko go bona fa a itumelela tlhotlhomiso e a e dirang e.

"A re ba thobile ba apere diaparo tsa magolegwa."

"Ga ba ise ba tlhole ba boa gape?" Jakopo a botsa gape.

"E sale e nna gone jalo ga ba ise ba tlhole ba tla," Kaartze a fetola.

Swartboi a ya kwa dikolobeng a feta a di fa dijo le metsi mogopolo wa gagwe o se monate. A ola motshotelo wa tsone ka kiriba, lesaka la tsone la sala le le lentle le nkga botoka ka o ne a le kgatshitse monkgisamonate mo e rileng mong wa gagwe a le bona a itumela thata.

"Basimane ya me e ntšhwa e siame thata; o a utlwa sintli? Le nna ke tla e patela sintli; o a utlwa sintli? Ke tla e okeletsa paletšha ya yone; o a utlwa sintli?" Roikopo a bua a tletse boitumelo.

Maitseboa, ka nako ya go robasogo, Mareko le Lukase ba tsenam o ntlong go apaya dilalelo tsa bone. "Ga ke re o utlwile Kaartze a re mapodisa a tšile mono gangwe fela?" Mareko a botsa Lukase.

"Ee, ke utlwile, rra," Lukase a araba.

"Se se raya gore ga ba solofele fa re ka bo re tšile ntlheng e e kwano. O tla gakologelwa gore Sipo o ne a fapose tsa koloi ele e ntsho ntlheng e e ka kwa ga tsela. Jaana mapodisa a ne a gopola gore re ile ntlheng e koloi e neng ya fitlhelwa e eme mo go yone. Mongwe le mongwe o ne a ka nna a solofela jalo. Batho fa ba tšhaba, ba itlhaganetse mo go kalo, ga ba na nako ya go emisa koloi ya bone mo letsogong la molema mo tseleng, e re ba fologa ba kgabaganyetse tsela ntlheng ya letsogo la kolopo. Ba tla bo ba lemogile eng se ba ka se tšhabang ntlheng e ba emisitseng koloi mo go yone? Se ke sone se se dirileng mapodisa go nna boutsana ka kwano. Bokete jwa patlo bo ntlheng e e ka kwa ga tsela. Difofane le difofitomo le dilori di ntlheng eo ya tsela. Gore re se ka ra utlwalelwa re tšhwanetse go bereka thata go gaisa babereki ba bagologolo. Se se tla itumedisa mong wa rona mo o tla lebalang go re kanoka fa e le gore ba setse ba mo neetse meriti ya rona," Mareko a digela.

"Ke dumela lefoko lengwe le lengwe le le tswang mo molomong wa gago. Fa re sa mo itumedise o ka tloga a re sala morago a ba a nna le dikakanyo tse di bosula ka ga rona. Fela ke a bo ke sa itse fa Sipo a tla itshoka jaaka re eletsa. O a mo itse gore ke motho yo o pelwana; yo o maikgogomoso; yo o dikitsokitso; ene yo o re dirileng gore re ye kwidi e bo e le fano re kwidia mo lefatsheng leno; yo, ka ntata ya bogodu jwa gagwe a sa rateng batho ba Basweu ka o tšheletse mo go ba utsweleng. Ke a bo ke sa itse ruri gore go tla direga jaaka re eletsa," Lukase a bua ngongorego ya gagwe.

Fa a fetsa go bua ba utlwa ditlhako tsa motho ka kwa ntle ga ntlo. Ka bofefo Mareko a tswela kwa ntle mme a bona Sipo a tla kwa go bone. Ba tsena mo ntlong, Sipo a nna gauifi le Lukase a se na poifo ya maabane.

"Dumelang, borra," Sipo a bua ka lentswe le le kwa tlase, go ka twe la motho a seba.

"Dumela, rra," ba mo araba.

"Kana o tla bo o tla go batla tiro ka moso, mme o se ka wa lebala maikaelelo a rona," ga bua Mareko. "Re ikemiseditse go bereka ka nonofo yotlhe ya rona le ka bopelontle re sa omane kana go kgopisa ope gore mong wa rona a re rate re se ka ra mo fa sebaka sa go akanya gore re ka bo re le bomang le gore re tswa kae," ga bua Mareko.

"Re dumalanye jalo mme re tla dira jalo," Sipo a fetola.

"Go dira ke selo se se thata, ga go tshwane le go bua," Lukase a amogela.

"Ke itse sentle thata," Sipo a araba a bona gore bagagabo ga ba mo kgore thata.

"Nna le Lukase re setse re itshupile mo go mong wa rona gore re batho ba re batlang go mmereka le gore re tla nna le lorato mo ditirong tse a re abileng ka tsone. Ga re berekisiwe go iperekisa rona, mme re bereka ka bonatla jotlhe jwa rona gore re se ka ra neela mong wa rona phatlha ya go akanya gore re ka bo re le bomang," Mareko a bua.

"Ditsala tsa me ke lo ikanela gore ke tla dira bojotlhe gore ke se ka ka lo swabisa. Ke a itse lo belaela gore ke tla tlola ditumalano tsa rona ka ntlha ya bopelokhutshwane jwa me. Ke tla bereka thata. Ga ke na go nna pelokhutshwane jaaka lo gopola," Sipo a tsholetsa menwana ya gagwe a ikana a re, "ke tsholetsa menwana ya me gore ga ke na go dira sepe se se tla lo sotlang."

Mareko le Lukase ba itumela go bona tsala ya bone e utlwisisa ka fa mabaka a leng ka gone. Jaana ba robala Ka makuku Sipo a boela kwa sekgweng kwa a iphitlang gone.

Mo mosong, ka nako ya dikgomo di gangwa Sipo a ya kwa polasing. Mareko le Lukase ba mmona, mme Mareko a raya Lukase a re, "A go ye wena kwa go Kaartze o mmolelele ka ga Sipo. O se ka wa lebala wa tloga wa bua leina la ga Sipo ke ene o tla ipolelang leina la gagwe le lešwa."

"Nnyaa, rra, ke ne ke se na go dira jalo," Lukase a latola, go bonala gore go na le boammaaruri mo lentsweng la gagwe.

Lukase a ya kwa go Kaartze a fitlha a mo raya a re, "Morena Kaartze, mongwe monna o tsenye mo polasing, gongwe o batla tiro. Ga ke re mong wa rona o rile o batla babereki ba bašwa ba le bararo? Fa morena a ka amogela yo, re tla bo re le boraro."

"Tsamaya o ye go mmitša ke tle go buisana le ene ke tle ke mo ise kwa go mong wa rona," Kaartze a roma Lukase.

Lukase a tla le Sipo kwa go Kaartze. Mareko a tlhoma Sipo matlho, a mo leba ka tebo e e thata jaaka letlapa go bona ka fa o tla itsayang ka gone fa pele ga motho montsho jaaka ene mme e le yo maemo a gagwe a ka neelang Sipo tiro kana a mo e tlhokisa. Mareko le Lukase ba ne ba setse ba lomile Sipo tsebe gore mmulatsela mo polasing ke Kaartze. Fa Kaartze a sa rate sengwe le mong wa gagwe

ga ka ke a se rata. Fa a rata sengwe le mong wa gagwe o tla se rata.

Sipo le Kaartze ba dumedisana, matlho a ga Kaartze a ntse a tlathloba mmele le mowa wa ga Sipo jaaka e kete o ne a lemoga sengwe se se sa siamang mo go ene.

"Dumelang borra," Sipo a dumedisa Mareko le Lukase, mme ba mo araba jaaka e kete ga ba mo itse.

"Leina la gago ke mang, rra?" Kaartze a botsa Sipo.

"Ke bidiwa Donker, morena," ga araba Sipo.

"O itse tiro efe mo ditirong tsotlhe, rra?" Kaartze a botsa.

"Gore ke itse tiro efe ke tla bo ke ikgolega. Fela ke ka re ke batla go dira tiro nngwe le nngwe e morena o ka mphang yone," Sipo a bua.

"Ke tla go isa kwa go mong wa me, ke ene o tla bonang tiro e e go tshwanetseng fa a ka nna le keletso ya go go tsaya."

Ba emelela ba ya kwa ntlong ya ga Roikopo. Ba nna mo moriting wa setlhare sa namune ba mo leta. Mareko a ba bona ka fensetere mme a ya kwa go mong wa gagwe a mmolelela gore Kaartze le moeng mongwe ba kwa ntle.

Roikopo o ne a sa ntse a bala pampiri ya dikgang, seya-lemowa se ntse se balabala, kopi ya tee e le mo tafoleng gaufi le setilo se se botobetobe se o neng a ntse mo go sone.

"Bolelela Kaartze gore morena e sa bala pampiri ya dikgang, e bile e reeditse seyaalemowa. Fa e fetsa e tla tla e go bona."

Ntlheng e nngwe ya seyaalemowa go ne go dutse mosadi wa ga Roikopo a ntse a loga dikousu. O ne a beile digalase tsa matlho mo matlhong a gagwe, kopi ya tee e le mo tafojaneng gaufi le ene. O ne a rwele ditlhako tsa mpheetšhane tse di se nang mokgwasa fa a nanabela mo ntlong.

"Rre wa me, seyaalemowa sa re magodu a utlwaletswe kwa nokeng ya Odi. Mongwe wa bone ga twe o bolailwe ke kwena ka ba ne ba itatlhela mo metsing ba sa batle go tshela noka ka borogo. Difofane di lekile gangwe le gape go ba batla lefa e le go ba bona gope. Ke gore jaanong go setse ba le babedi ba ba batlegang," mogatsa Roikopo a bua matlho a ntse a le mo go logeng.

"Mapodisa a rona a ka bo a tlhokomologile go itshwenya mo go kana ka dilalome tsa magodu tse di sa bolong go utswa bogologolo. Ke go re mo letsatsing leno ba setse ba le kgakala, gongwe ba fa gare ga motse o mogolo wa Gouteng, logaga lwa batlodi ba molao ba ba methalethale," Roikopo a fetola mosadi wa gagwe.

"Kana gongwe ba ne ba bona batho ba sele e seng

bone. Gongwe bone ba santse ba kaila mo lefatsheng leno la rona," mosadi a bua.

"Ba ka bo ba sa bolo go tshwarwa. Ga ba mo lefatsheng leno la rona. Ija, ke lebetse. Kaartze o kwa ntle ke ya go utlwa gore o batla eng."

Roikopo a ya kwa go Kaartze. Ba dumedisana Kaartze a eme ka dinao, tlhoro ya gagwe e e dintshi di maebebe e le mo diatleng tsa gagwe.

"Tsa reng dikgang?" Mong wa gagwe a botsa matlho a gagwe a tsabakela ka bopelontle le ka lorato mo mothong wa gagwe.

"Ke tla le mosimane yo, rra, a re o batla tiro, morena," Kaartze a bua.

"A e utlwile dikgang, Kaartze?"

"Dikgang tsa eng, morena?"

"Dikgang ka ga magodu? Legodu e nngwe e bolailwe ke kwena mo nokeng ya Odi. Mma e swe, ga go na molato. Molato ga e yo. Ae khona molato," ga fetsa mong wa bone a ntse a rumaruma.

"Dikgang di utlwala di tswa kae, mong wa me?" Kaartze a botsa.

"Dikgang e tswa mo seyalemowa," ga fetola Roikopo a lebile Sipo ka matlho a a bogale, e seng matlho a motho a kgopegile, e leng matlho a kanoka yo o batlang tiro jaaka moreki wa dikgomo a tle a kanoke kgomo pele a e reka gore a tle a e neele tlhotlwa e e e tshwanetseng.

"Leina la yone ke mang Kaartze," Roikopo a botsa.

"A re leina la gagwe ke Donker, morena."

"Mosimane, Donker, e itse mosebetsi efe?"

"Ke batla tiro, morena. Tiro nngwe le nngwe fela," ga araba Sipo.

"Ahêê ! E tla sela dinawa kwa tshimong le basimane e le tlhano fela; e utlwa sintli?"

"Ke reeditse mong wa me yo o pelontle."

"E itse jang nna pelontle? E bereke thata."

"Ke tla leka thata, morena, gore ke dire tiro ya gago mo o tla itumelang."

Kaartze le Donker ba boela kwa matlong a babereki. Ba fitlhetse Swartboi a letile ka fa ntle ga matlwana a bone. O ne a ipaakanya go ya go fa dikolobe dijo.

"Kaartze, nkgonne, katlholo ya reng?" Swartboi a botsa a le mafega go utlwa fa Sipo a neetswe tiro.

"Morena o neetse Donker tiro ya gagwe ya go sela dinawa kwa tshimong le babereki ba bangwe ba le batlha-
no," Kaartze a bolelela Donker.

"Fswiwi ! O bo o le mangole a thata monna wa kgosing le dinoka tse di kwenneng! Go sela dinawa ga se matshe-

mekwane; motho wa tsone fa a emelela o ka re ke thupa ya nkokwane," ga digela Swartboi a ntse a lebetsa Donker ka leitlho la boferefere.

"Monna o swa a ntse a leka," ga fetola Donker le ene a latlhela wa gagabo leitlho ka bolotsana.

Ba ne ba phatlalala ba ya ka ditiro tsa bone. Lukase a ya kwa lesakeng la dikolobe a di fa dijo. Fa di se na go ja, a tlhatswa megopo ya tsone; a feela motshotelo wa tsone a ba a kgatšha lesaka lotlhe ka monkgisamonate. O ne a tlhatlhoba kolobe nngwe le nngwe dintho le dikgofa. O ne a tlhokomela boloko jwa tsone go bona dikhumela mo go jone, mme fa go na le tshupo mo go jone ya dikhumela a di nose molemo o o di bolayang mo maleng a dikolobe. E re mong wa gagwe a bona jaaka a dira a tlale boitumelo a re, "Ke gone ke boneng modisa yo o molemo."

Jakopo o ne a neetswe diaparo tse dintle tsa motho a dira mo ntlong, borokgwe jo bokhutshwane, jo bosweu jo bo mothisa mohibidu kwa tlase le hempe e tshweu e e mothisa mohibidu kwa mabogong a yone a makhutshwane le kwa thamong e e gabotsweng e se na lokoja. Go ne go se ope yo o ka tshwanang le ene mo tirong ya ntlo. O ne a phimola gongwe le gongwe a tloge a sutlhe ditswalo, difensetere le dilwana tsotlhe tsa ntlo go se ope yo o mo rayang a re fa ga go a siama, kana o tlogetse lerole fale. Mohumagadi wa ntlo o ne a tshegatshega ka boitumelo a re, "Ke bone motlhanka yo o ikanyegang."

Kwa tshimong ya dinawa go ne go utlwala dipina le megolokwane; banna ba kibakiba ka dikgetse tsa dinawa ba di tshela mo diraleng; mongwe le mongwe palo e a e tshelang e ntse e kwalwa mo leineng la gagwe. Sipo o ne a sela dinawa jaaka koko e e lolese e sela mmidi. Fa babereki ba bangwe ba tshela dikgetse tsa bone gabedi kwa diraleng ene o ne a tshela ya bone kana ya botlhano. Mai-tsiboa fa ba ya gae go fitlhelwe gore palo ya dikgetse tse di tshetsweng ke Sipo di ne di feta tsa ba bangwe botlhe, mme mong wa gagwe a itumele a re, "Ke bone motlhanka yo o ikanyegang."

Babereki ba bagologolo ba leba Sipo, ba mo seba. "Oai! ke 'nnyewane', ga itse sepe. Ene o gopola gore fa a ipolaakanya jaana o tla boelwa ke eng? Roikopo ga duele o bolaisa batho tiro ka go ipaya jaaka e kete o pelontle, o rata babereki ba gagwe mme gone a ntse a tshwana fela le Basweu ba bangwe. O batla tiro go dirwa mme ga na maduo."

Roikopo a phophotha Sipo legetla a re, "Mosimane ya me, e ne e gopola e setshwakga mme e fositse e monna tota e gaisitse basimane e nngwe. E a utlwa sintli? E bereka

sintli, e tla itumela sintli. E a utlwa sintli?"

Malatsi a feta babereki ba ga Roikopo ba bereka ka tlihoafalo, mme fa e le ba bašwa bone go ne go se na ka fa ba ka kgobiwang ka gone. Gongwe le gongwe fa ba neng ba tshwere tiro teng mong wa bone o ne a itumela mo gogolo. Ba ne ba tshwere tiro ka bonatla, ba tshega ba ntse ba dira, ba letsa melodi ya go supa boitumelo mo tirong ya bone le gore ba ne ba akola go dira mo polasing ya Mosweu yo o pelontle jaaka Roikopo.

Letsatsi lengwe mo mosong, lori ya tsena mo polasing. E ne e le lori ya mapodisa. Babereki botlhe kwa matlong a bone ba e lemoga. Ba ngunanguna ka ba ne ba itse gore 'Khwelamahala' fa e tsena golo sengwe se a bo se le teng. Ba ba neng ba dirile melato kwa magabone dipelo tsa bone tsa rutha mo dikgopong tsa bone; mangole a bone a itaana jaaka a basimanyana ba solofeditse go kgwatha; mala a bone a lela jaaka a batho ba letse le tlala. Sipo a leba Mareko. Mareko a tadinya Lukase. Lukase a inamisa tlhogo a ingwaya mokwatla ka seatla. Khwelamahala e ne e ema nako e khutshwane, mme go ema foo ga yona go ne ga nna goleele mo dipelong tse di tshogileng tsa bone. paka car

"Dumela morena Roikopo. Ke nna Seejane Ratholo wa mapodisa a Botswana," ga ipolela monna wa lepodisa. Ba tshwarana ka diatla. Seejene Ratholo a ntsha dipampiri mo kgetseng ya letlalo a di petleka fa godimo ga tlhogo ya lori. Roikopo a atamela, mme ba di leba mmogo.

"Ke batla batho ba maina a : ke Sipo le Lukase le Mareko. Batho ba ke magodu a bogologolo ba thobile kwa kgolegolong mo letsatsing la pula ya ntlha e kgolo ele ya maloba. Ga ba utlwalelwe gope mo lefatsheng leno mme puso e akanya gore gongwe ba ka bo ba iphitlhile mo dipolasing," Ratholo a mmolelela.

"Seejene, ga go na batho ba maina a mo polasing ya me. Basimane ba me botlhe ke batho ba ba siameng ba ke se nang pelaelo epe mo go bone. Botlhe ke batho ba ba sa leng ba bereka mo polasing bogologolo. Ga go na ope yo o tlieng mo go nna bošweng," Roikopo a bua a penne matlho mme mo pelong a itse sentle gore ga bui boammaaruri ka go tliile banna ba le bararo mo polasing bošweng le fa ba sa tla ka nako e le nngwe fela botlhe. Mo teng ga pelo ya gagwe o ne a sa dumele gore banna ba bararo ba e ka tswa bone ba ba batliwang. Ka ntlha e nngwe fa e ka tswa bone, mme a ba supa mo mapodising, tiro ya polasi ya gagwe e ne e ka senyega fa ba tshwerwe gobo e ne e le bone batshwari ba tiro ya polasi ba bagolo.

"Ke batla go bona basimane botlhe ba gago, morena Roikopo," Ratholo a bua a ntse a phetlha ditsebe tsa di-

pampiri tsa gagwe a sa tlhokomele go lebagana le yo o neng a buisana le ene.

"Ke a go tlhomamisetsa ga ba yo fa," Roikopo a bua e kete o a latlhelela mme gone a ntse a lemoga gore puo e gogela kwa masweng.

"Ke na le meriti ya bone ke e," Ratholo a supa ditshwantsho di le tharo. Roikopo a di leba, mme a tshikinya tlhogo a re, "Ke tlhomamisa gore ga go ope wa batho ba yo ke mo tshwantshang le bangwe ba babereki ba me."

"Ke batla go ba bona." Lentswe la ga Ratholo la rema jaaka selepe. Bokete jwa mafoko a gagwe jwa supa maikaelelo a gagwe.

"Ke ka kwala maikano a me fa o rata go supa gore ga go na ope yo o tshwanang le meriti e mo babereking ba me," Roikopo a bua a tlhomamisa gonne ditshwantsho tseo di ne di tshwantshitswe mo lobakeng lwa banna bao ba santse ba le banana, setshwano jaanong se ne se fapaanye go le gonnye.

"Ke batla go ba bona, morena Roikopo." Gape mafoko a ga Ratholo a sega pelo ya gagwe jaaka šage e šaga legong le le thata.

"A o utlwile seyalemowa sa maloba se bolela gore magodu ao a utlwaletswa kwa Teransefala, e bile mongwe wa bone o bolailwe ke kwena ba tshela noka ya Odi?" Roikopo a botsa a sa tlhokomela tlhoafalo e Ratholo o neng a na nayo.

"Nnyaya, ga ke ise ke utlwe. Kana ke ntse ke le mo sekgweng lobaka lotlhe," ga fetola Ratholo jaanong a tlogetse go pheta dimpapi.

"O ntse o tsamaya lefatshe ntilha efe?" Roikopo a botsa jaanong a na le moko.

"Ga ke ise ke boele kwa motseng wa Mariposa e sa le jaaka re bolola re lelekile magodu."

"Fa o ganetsa ke tla bitsa mosadi wa me mme o mmotse ka fa seyalemowa se boletseng ka gone." Roikopo a bitsa mosadi wa gagwe. A tla. Ratholo a mo supegetsa meriti ya banna ba le bararo, mme mosadi a re ga ba lemoge. Ratholo a mmotsa ka ga polelo ya seyalemowa. Mosadi a bolela gore o utlwile se re magodu a thobile mo kgolege-long mme ba utlwaletswa kwa Teransefala e bile mongwe wa bone o bolailwe ke kwena ba tshela noka ya Odi.

"Fa o sa dumele, rra, ke na le mogala mo ntlong ya me o ka buisana le ba kampa ya gago kwa Mariposa wa botsa ka kgang e re e buang e," Roikopo a gakolola Ratholo.

Ba tsena mo ntlong. Ratholo a bitsa mapodisa kwa Mariposa.

"A ke mapodisa kwa Mariposa?"

"Go araba mapodisa kwano Mariposa. Yo o buang ke mang?"

"Go bua nna Ratholo kwa polasing ya ga rre Roikopo."

"Jaanong koo o batla eng?" ga botsa lentswe ntlheng e nngwe ya mogala e le lentswe la motho a gakgametse.

"Ke mo patlong ya magodu jaaka o itse," Ratholo a fetola le ene a gakgamaditswe ke potso e e ntseng jalo.

"Magodu ga yo ntlheng eo, a utlwaletse kwa Teransefala, e bile gatwe mongwe wa bone o bolailwe ke kwena ba tshela noka ya Odi. Tswa koo ka bonako o ye ntlheng ya Odi go oketsa palo ya mapodisa a a teng. Re solofela gore go ya Teransefala ga bone kwa ba batlegang teng ke go latlha phefo fela. Tswa koo ka bofelo. O na le mang?"

"Ke na le ba bangwe ba le batlhano. Ke ba folositse fa ditsela di rakanang gone go sala ba disitse ba ba ka fetang foo."

"Go siame, ithaganele." Megala ya lela. Puo ya fela.

Ratholo a tswa. A re, "Rre Roikopo, ke nnete magodu ga yo kwano. Ke jaaka o boletse. Sala sentle, rra," Ratholo a dumedisa a ntse a phutha dipampiri tsa gagwe. A tsena mo go Khwelamahala. A tobetsa tshipi. Khwela mahala a kgorotla. A goga molangwana, a gata seatla sa tshipi se se tshelang lookwane. Khwelamahala a kopela kwa pele, mme ka bofelo a thuntsha lorole mo tseleng ya polasi a ba a timela mo sekgweng se se kgakala.

Roikopo a ntsha sakatukwi ya gagwe e tshweu mo kgetseng ya gagwe ya baki, a iphimola mohuhutso a ntse a ngunanguna a le nosi a re. "Sematla se matlho a ditoto! Dilo tse di tlhogoethata jaaka tse ke tse di senyang sebaka sa rona fela le madi a puso. Ke kabo ke le puso ke ne ke tla ba raga botlhe ba ba ntseng jaaka ene."

Babereki kwa matlong a bone ba ne ba letile go bidiwa ka nako le nako. Ba ne ba lemoga le bone gore fa loring fale ga ene e a komakoma. Mme e rile Khwelamahala a emelela dipelo tsa bangwe ba bone tsa wela.

Roikopo a bitsa Kaartze. "Monna, Kaartze, mapodisa a batla banna ba le bararo ba magodu, mme lepodisa lele la sematla le ne le' belaela gore go na le bangwe batho ba go nna jalo mo polasing ya me, mme ke mo latoletse. Le ke re ke latola jang o ne a tilhoafetse a re o batla go bona babereki botlhe. A ntshupegets a ditshwantsho di le tharo tsa banna ba ba batliwang. Ga ke batle go tshosa batlhanka ba me, mme di tshwanakana go le gonnye le bangwe babereki ba me. O se ka wa bua sepe, ba ka tloga ba tshoga ba bo ba latlha tiro ya me ba ise ba e fetse sentle,"

Roikopo o ne a tšhoma le Kaartze a sa bui Setswana sa gagwe se se botlha.

"Banna bagaetsho, lo bonye Khwelamahala fa pele ga ntlo ya mong wa rona. Gatwe o batla bangwe banna, mme lo se ka lwa tlhobaela, ga go na go direga sepe. Mong wa rona o boletse mapodisa gore ga go na batho ba ba ntseng jalo fano. Banna, bangwe mo go lona ba dule ka tshoba la magodu," ga bua Kaartze a ntse a tshega.

Ba ya gape le ditiro tsa bone jaaka e ne e le tlwaelo ya bone. Kwa ntlong Jakopo a tswelela le tiro ya gagwe a sa supe sepe sa mogopolo wa gagwe gore Khwelamahala o ne a mo amile thata. Mo letsatsing le e ne e kete o bereka go feta malatsi otlhe; a sa bui le ope, a buisana le tiro ya gagwe fela. Sengwe le sengwe mo ntlong sa lakasela. Mong wa gagwe wa mosadi a tla kwa go ene, a ema gaufi nae a mo elatlhoko ka lobakanyana. Jakopo a mo tlhokomologa a tswelela le tiro ya gagwe. Jaana mong wa gagwe a re, "Jakopo, ga ke dumele gore o ka dira bosula jaaka ke utlwa."

Mantswe a a wela mo ditsebeng tsa ga Jakopo jaaka legadima le ratha setlhare. A inamologa. A tsholetsa matlho a leba mong wa gagwe, mme a botsa ka iketlo a re, "Bosula jwa eng mong wa me?" A oba tlhogo, a tswelela le tiro a sa lete go reetsa karabo e e tla tlang.

"Ke bonye setshwantsho mo monneng wa lepodisa se se batlileng se tshwana le wena, mme e seng thata," mogatsa Roikopo a mmolelela.

"Ga se sa me, mma," Jakopo a bua ka bomo. Go thata motho go ipaya mo mananeng.

"Ga ke re ke setshwantsho sa gago. Fa e le wena ga go molato morena ga ka ke a go dira sepe. Ke motho yo o kutlwelobotlhoko. Ga go na ope motho yo o sa foseng mo lefatsheng. Ga o a bolaya motho. O ne o dira botsenwa jwa bosimane fela; ke raya fa e le gore ke wena yo mapodisa a go batlang."

"Ga se nna, mma," a araba a ntse a iname mo tirong e kete o ka raya mogatsa mong wa gagwe a re — tswa fa o a ntia !

Roikopo a ya kwa lesakeng la dikolobe a fitlhela Swartboi a tshwere tiro jaaka gale. Go ne go se na sepe se se ka nyadiwang. Lesaka le ne le le phepa, le nkgamona. Dikolobe di ne di tshameka le dikolojane tsa tsone go supa gore di mo diatleng tse di siameng, di tshela sentle. Monono wa tsone o ne o bonala ka fa ntle ga mmele.

"Swartboi, o batliwa ke mapodisa?" Roikopo a latlhela ka tshoganyetso a ithaya a re o tla bona Swartboi a roroma kana a sebašeba.

"Ba re ba mpatlela eng, morena?" Swartboi a botsa a ntse a tswelletse le tiro ya gagwe. Go ema a mo reetse go ne go tla mo senyetsa sebaka, e bile go ne go tla dira mong wa gagwe go mo leba mo matlhong, mme kana matlho a a bua.

"Nnyaya, Swartboi wena bereka fela ga go sepe se se tla diregang. Ga o na ope molato. Seo ke a se tlhomamisa. Ba ikaeletse go feretlha babereki ba me, mme nna ke tle ke emele batlhanka ba me fa ke bona puso e batla go ntsho-setsa babereki. Ga ke dumele."

Roikopo a tsamaya a leba kwa tshimong kwa go neng go utlwala ditshego, dipina, megolokwane le batho go bua. Ba ne ba opela dipina tsa letsema. Mo nakong e, barobi ba ne ba khubame; bangwe ba kotame, mme bothle ba sela dinawa. Bangwe ba ne ba khukhutha ka dikgetse tsa dinawa ba ya go di tshela mo diraleng. A atamela Donker, a ema lobakanyana foo a ise a bui nae. Donker a tswelela le tiro a sena go mo dumedisa.

"Donker, mapodisa a mo motlhaleng wa gago, mme le gale o se ka wa tlhokomela thata ke tla go ema nokeng," ga bua Roikopo a ntse a tlhomile matlho mo go ene.

"Ba re ba batla eng mo go nna?" Donker a botsa a ntse a tshwere tiro ya gagwe ka thata.

"Ga ke itse, go itse bone. Ba nkaeditse setshwantsho se se batlileng go tshwana le wena, mme ga o tshwane naso thata," ga bolela mong wa gagwe.

"Ke kile ka bo ke na le nnake wa lewelana le nna. Re ne re batlile go tshwana thata. Batho ba ne ba tsietsega fa ba bona mongwe wa rona, ba sa itse gore ofe ke ofe. E ne e le mosimane yo o tlhogo e thata, a bonwa gongwe le gongwe kwa go nang le ditiro tse di sa tlhamalalang teng; mo makokong a babolai ba batho; kwa go gogwang motokwane gone; kwa dipineng tse go ediwang ditlhapi gone; kwa go sukasukanelang le batho gone; kwa botagwa bo leng bontsi teng. O ne a tlhola a tshwerwe mme ngwaga-tlola a welwa ke kotsi, a bolawa ka thipa ke lekoko le o neng a dira ditiro tse di bosula le lone. Gongwe setshwantsho seo ke sa gagwe. Nna ga ke ise ke tshwarwe gope. Ke ntse ke tshela ka go iperekela jaaka batho ba bangwe. Ke sone se ke reng o ne o sa bone nna," ga araba Donker lobaka lotlhe a ntse a sela dinawa a di latlhela mo kgetseng ya gagwe.

"Ke dumela se o se buang gonne motho yo o senatla jaaka wena ga ka ke a diwa ke go batla ditiro tse di sa busetseng ope sepe fa e se matshwenyego fela. Ke go bona o le mmereki yo o molemo," ga fetsa mong wa gagwe, mme a boela kwa ntlong ya gagwe a sa belaele sepe.

goreng a no a apara dipheko tsa ga magwe

Kgaolo 4.

Mareko le seganka.

Kgwedi ya Phatwe e ne e tlile ka diphefo tsa yone, di fokela matlhare a a swabileng kwa le kwa, di setlhafatsa lefatshe le e rileng maloba la bo le le latelana. Megopolo ya babereki e ne e kotlometse e kete e dirwa ke bosetlha joo jwa lenaga.

Mareko o ne a tsere nala a le nosi mo maitisong, a apere dipheko tsa ga rraagwe mo lefifing, e a re motho a mmona a se ke a mo lemoge. O na a kaila mo polasing a ntse a ikhutsa go nwa monate le bontle jwa marang a ngwedi e e neng e phatsima gareng ga dikala tsa ditlhare. Mosumo wa phefo o tlogile wa natefisa pelo ya gagwe, le marang a ngwedi a itumedisa matlho a gagwe. Mafatshe a dikakanyo a simologa go ikaga mo mogopolong wa gagwe. A akanya ka mathatha a lefatshe leno le matshwenyego a lone, le mahutsana a lone, le ka se le sele. Dilo tse tsotlhe tsa dikologa mo bobokong jwa gagwe a nna jaaka e kete o tlogetse lefatshe leno.

Ditoro tse tsa gagwe di tlogile tsa khutlisiwa ke go bona batho ba le lesomo, mme a ithaya a re ke baloi kana baeti ba masigo. A ya kwa go bone, mme a lemoga fa e le banna ba kokoanetse mosetsana wa seelele ba sotla ka ene. Selo se sa gakatsa Mareko mo gogolo. A lebala maikano a gagwe a go re ba se dire sepe se se ka tlogang sa senola gore ke bo mang. A tshwara mosimane mongwe mo go bone yo o neng a ntse a sotla ka mosetsana a re o a mo rata, a mo kgatlhameletsa kgakala go tswa mo mose-tsaneng yo o neng a ntse a mo apaapa sehuba le magetla.

"Ke ka ntlha yang o ka sotla ka mosetsana yo o ntseng jaana?" Mareko a botsa ka kgakalo e kgolo.

"O a re'ng?" ga botsa mosimane a tenegile thata.

"Ka re ke'ng o sotla ka mosetsana yo o setho jaana?" Mareko a mmotsa gape.

"Go tshameka ka ene," ga araba mosimane, "le gone ke wena o simolotseng pele."

Banna ba bangwe ba tshegatshega ba itumelela karabo ya mosimane.

"O mo arabile sentle," mongwe a bua.

"Ke a solofela o tla akanya pele ga a bua a tlhopha mafoko a gagwe jaaka monna a tlhopha mafoko a bua le kgarejwana ya marata go lejwa," ga bua yo mongwe.

"Ke gore e ka tswa mang motho yo," ga botsa wa boraro.

"O itse sentlenyane gore o bua le mang," ga bua

Mareko, "mme fa o sa nkitse o tla tloga o nkitse sentle, le gone o ntebe o mpone."

"Morena ! Ke tsala ya rona; mmereki mo polasing jaaka rona," ga bua mongwe.

"Mme ke eng?" ga bua mosimane yo Mareko o neng a mo kgatlhametsa, "ga a tla go bereka le basadi ba polasi eno o tlike go bereka le rona banna mo polasing. O itse gore ba mpitsa mang? Gongwe ga o itse gore ga ke na sepe le senatla se se lwelang basadi le babereki ba bangwe mo masigong, mme ke tla go bolelela gore ba mpitsa mang. Leina la me tota ke Moiteedi, mee ba mpitsa Mosimegi; ke a bona o itse gore ba raya eng."

"Nna ga ke itse gore ba raya eng; Mosimegi kana Moiteedi mo go nna ga go supe sepe," ga bua Mareko.

"Mme ke tla go supegetsa gore go laola nna mo polasing e kwa ntle ga ga Roikopo le Kaartze," ga bua Moiteedi a ya kwa mosetsaneng. A mo tshwara ka lebogo a mo gogela kwa go ene.

"Hee ! Tlogela mosetsana yoo a tsamaye," ga bua Mareko.

"Ga ke na go dira jalo gope !" Moiteedi a fetola.

"Ke tla go dira gore o mo lese le o rata le o sa rate," ga digela Mareko.

"Ke eletsa o ka leka," Moiteedi a bua ka lonyatso.

"Ntlogela !" Mosetsana a lela ka lentswe le le tlhomolang pelo le le dirileng Mareko gore a reteletwe ke go itshwara. A tabogela kwa go Moiteedi, a mena letswele a le rwesa mo tlhogong ya mosotli wa mosetsana, a mo digela fa fatshe jaaka lekatana. Ka bofefo Moiteedi a tsoga, a tilhasela Mareko ka bogale jo bo sisimosang mmele, mme Mareko a mo kgatlhantsha ka pelo e e oleng, a mo tlhomile matlho, mmele wa gagwe o kweletane, dipotongwane tsa gagwe di botologile jaaka mesifa ya poo. Moiteedi a betsa, mabole a gagwe a rutha jaaka tlhobolo mo mabogong a ga Mareko. Mareko a nnela go fema le go tila ditlhaselo tsa gagwe fela. Ka bofefo Mareko a tlhaphoga jaaka nkwe e tswa mo tlhageng a phamola seganka a se soboloka jaaka mokgatha wa kobo, a se digela fa fatshe, a se rutharutha, madi a tlhaga ka dinko le ka molomo.

Ka nako e, mongwe yo moleele yo o tsamayang a inamisitse tlhogo a goroga, mme a botsa se se diregang.

"Jakopo o bolaile Mosemegi," mongwe a araba.

"A mmolaela eng?" Monna yo a botsa ka bogale gonne e ne e le Donker seganka se segolo sa Gouteng.

Mareko a tlogela Moiteedi a bolelela Sipo gotlhe jaaka go simologile.

"O mo dirile sentle," ga bua Sipo ka boitumelo. "Lebang

fa, banna ba gaetsho, mongwe yo o tla isetsang Jakopo wa tsala ya me seatla o tla bo a tshwara nna. Ke mongwe tsa dikologa mo bobokong jwa gagwe a nna jaaka e kete o ka nna, e bile ke tsala ya me seatla o tla bo a tshwara nna. Ke mongwe ka nna, e bile ke tsala ya me tota, mme ke tla sila mongwe yo o tla mo tshwarang lo a utlwa?"

Botlhe ba ne ba itse Sipo, ba bonye bonatla jwa gagwe mo perekong. Go tsweng fa, lorato lwa ba ba neng ba lebeletse ntwa lwa fetoga lwa wela mo go Mareko. Moiteedi a tsoga fa fatshe, a itlhotlhora lerole, mme ka a ne a bona ba ga gabo ba mo fetogetse, a ngwangwaela a leba matlo a babereki.

Mareko a ya kwa go ene a mo raya a re, "Moiteedi, ke utlwa botlhoko gore selo se se ntseng jaana se dirafale gareng ga rona. O se ka wa gopola gore ke na le lefufa nao, kana wa gopola gore ke a go ila. Ke ne ke thusa mosetsana yo wa batho, mme mo kgakalong ya me ka dira ka tshoganetso se ke sa ka keng ka se dira fa ke sa gakatsega."

"Ga ke na sepe le go kopa maitshwarelo ga gago. O a ntshaba. O bile o kopa maitshwarelo!" ga bua Moiteedi a ntse a ngwangwaela.

"Fa e le gore o gopola jalo, o ko o leke go sotla ka mosetsana yole gape, o tla bona se o iseng o se bone gope mo botshelong jwa gago," Mareko a bolelela Moiteedi.

Sipo le Mareko le Lukase ba boela kwa matlong a bone. Tirafalo ya bosigo jo e ne ya tshwenya Mareko mo moweng. O ne a tshogile gore mong wa bone ga na go itumela go utlwa fa a lwantshitse mmereki mongwe wa gagwe. Mo ntlong, Mareko o ne a ntse a didimetse, go bonala sentle gore sengwe se ne se mo tshwenya mo mogopolong se se neng se mo kgoreletsa go bua. Matlho a gagwe a ne a lebile naledi e e neng e wela ka kgala ya bophirima. Dipounama tsa gagwe di ne di bulega jaaka tsa motho a eletsa go bua, mme tidimalo e kgolo e e neng e busa mo maitisong ao ya bo e kete ke yone e mo itsang go ntsha se se neng se le mo mogopolong wa gagwe.

Lukase go bona tsala ya gagwe e lebega e le mo matshwenyegong a magolo a mogopolo wa gagwe a re, "A bosigo jo bontle! Leba jaaka lesedi la melelo le tlhaga mo matlong a rona le ya kwa loaping; leba bontle jwa makhujana mo lootong; leba jaaka Kopadilalelo a phatsima, a lebega jaaka mohumagadi fa gare ga dinaledi; leba Kgogamasigo a palama loapi ka iketlo ntliheng ya botlhabatsatsi! Ao! leba dithaba tsele jaaka di apere kobo ya lefifi."

"Ke a bo ke sa itse fa go na le batho ba ba lwang masigo jaaka rona mo dinaleding. A teng go na le batho

ba ba tshwanang le wena ba ba bonang bontle mo go sengwe le sengwe?" Mareko a bua e kete o a lora.

"Ga twe go na le batho gone, mme o ka re ga re ka ke ra itse gope," Lukase a araba, "ke eletsa di ka nna mo kgakgamatsong e ya tsone fela le mo sephiring se se kana-kana se sa lobopo lwa tsone. Leba, fa Kopadilalelo a phirima morago ga makhujana ale Kgogamasigo o tsaya maemo a bohmagadi mo loaping. A bontle, a bontle jo bogolo!"

"Modiri wa dilo tse O tshwanetse go bo e le Mmopi yo Mogolo go tsotlhe," ga digela Mareko.

"Akanya ka dinaledi, ka bokgakala jwa tsone le gore di tshwerwe eng mo loaping go di itsa go wela kwano tlase, jaanong akanya ka nonofo ya rona mo lefatsheng, ga e gaufi le nonofo e e dirileng dilo tse," ga araba Lukase gape.

"Ke tle ke utlwe tumo ya phefo godimo ga makhujana le mo dikaleng tsa ditlhare tota. Ka ntlha ya maruru bangwe ba a sitwa. Ruri, Modiri yo o re fileng jone bosigo jo bontle jo e ntse ke ene yo o re fang diphefo le maruru; e ntse ke ene yo o dirileng Moiteedi le mosetsana yole wa seelele. Kwa mafelong mangwe batho ba a swa, ba bangwe ba a tsalwa. E ntse ke ene Modiri yo Mogolo yo o dirileng loso le botshelo. O mongwe fela. Go tswa mo go ene gore re gololwe kana re golegwe jaaka re tletse naga jaana re tsoma botshelo jo kgotsa re se kitlang re bo bona gope," ga bua Mareko.

"Mareko, o lekanye go nna moreri," Sipo a bolela, molomo wa gagwe o supa kgatlhego mo go se o neng a utlwa se buiwa.

"Pelo ya me e gopotse Goitsemanang. Ke mo akanya nako le nako. O fetotse mowa wa me. Fa ke ka falola kgolegelo ya bosakhutleng ke tla ya go mmatla ke fitlha ke ineela fa tlase ga dinao tsa gagwe," Mareko a bolela.

"O na le tsholofelo ya gore o ka go leba ka fa o mo dirileng ka gone? O tla bo o le sego mo gogolo," Lukase a mmolelela seatla sa gagwe se ntse se ngwaya mokwatla wa gagwe.

"Fa re ka tshela, o tlhokomele o tla bona se se tla dirafalang. O se ka wa lebala gore ke nna Mokomaditlhare, modiri wa dikgakgamatso, monesi wa dipula, modiri wa ditladi le legadima le le kwalang ditlhaka tse di matsoke-tsoke mo marung a mantshontsho a legodimo. Fa ke ka kgona go laola lobopo lo lo dirilweng ke Modiri yo Mogolo wa dilo tsotlhe pelo ya ga Goitsemanang e ka mpalela jang go e retololela gape kwa go nna? Nnyaya, ke na le thata e ke e neilweng ke Ene Mothatitlwe," Mareko a digela.

"Ga o bone gore ntwana e o e dirileng mo bosigong

jono e tla re tsosetsa modumo mo mong wa rona o tla tla-megang go bolelela mapodisa, mme e re ba tla go tlhotlhomisa ba bo ba lemoga gore re bo mang?" Lukase a botsa.

"Kana ke lona lo neng lo ntsha nna ka luso logolo lo re ke a bo ke tllile go dipa, ke tsosa kgaruuruu, ke gona go bereka; jaana ke fa, ga se Sipo, ke mongwe yo re ntseng re obamela dikakanyo tsa gagwe, re mo tlotla ka ntliha ya tsone," Sipo a bua a lebile Mareko ka matlho a a phadileng.

"Go ntheteletse go tlogela mosetsana yole a sotliwa ke motho yo o itekanetseng jaaka Moiteedi gobo go mo thusa ga me go ka re tsosetsa modumo o bofelong jwa one bo ka tlisang tshwaro ya rona," Mareko a araba, seatla sa gagwe se ya kwa molelong go kgotletsa dikgong.

"Ka tirafalo ya bosigo jono, ga ke batle go lebaganya matlho a me le matlho a mong wa rona. A re thobeng mo bosigong jono, e re ka moso a tsoga a fitlhele re ile," ga gakolola Lukase.

"Re thobe!" Mareko a garuma, "ke gone re tla bong re dirile phoso e kgolo e e ka gakatsang mong wa rona mo gogolo mo o ka re biletsang mapodisa go re latela. Tiro e e ntseng jalo e ka phunya sephiri. Go botoka gore a re omanyane go fele gangwe fela."

Ba tsena mo dikobong ba robala. Bosigo jwa nna holeele. Ke mokgwa wa jone bosigo fa dipelo di ka lala di sa robala. Ke mokgwa wa jone bosigo fa matshwenyego a ka kokoana mo bobokong jwa morobadi. Fa ba tshwarwa ke kgofe, ditoro tsa tla di khukhutha jaaka batlhasedi, kana di tlotatlola jaaka ditsiekgope di le dintsi. Mongwe a lora mong wa bone a ba tsholetse tshelane a ba kgwathisa ka pelo e e botlhoko; mongwe a lora mapodisa a ba tsholetse ditlhobolo a ba lelekile, marumo a tsosa lorole mo maotong a bone ba ntse ba tshwere; mongwe a ipona a isiwa kwa ntlolong ya kgolegelo, e re fa mojakong wa yone a lela a re: "Ke a thama! Ke thama go tsena ka mojako wa ntlo ya kgolegelo! Nthusang ke a thama bathong!" Ke mokgwa wa ditoro. Se se go tshwenyang mo mogopolong le mo borokong se tla go tshwenya ka ditoro.

Ka maphakela babereki ba tsoga, ba ya kwa ditirong tsa bone. Mareko a tsena mo ntlolong ya mong wa gagwe a se matlhagatlhaga jaaka gale. O ne a ntse a dira tiro ya gagwe ka tlhoafalo le ka botlalo jaaka e le tlwaelo ya gagwe. Le fa go ntse jalo o ne a le bodutu.

"Jakopo, a mosimane ya me e a lwala?" ga botsa Roikopo yo o kelotlhoko go lemoga motho a le bodutu.

"Mong wa me ga ke lwale ke letse ke go diretse phoso mo polasing eno ya gago, mme ke kopa maitshwarelo, kgosi ya me," Mareko a phunya sekaku.

"Molato ke eng, Jakopo?" Roikopo a botsa matlho a gagwe a tsabakela ka lesedi la tshiamo.

"Go na le mmereki wa gago mo polasing ya gago yo o bidiwang Moiteedi kana Mosimegi yo o itirileng seganka," Mareko a tswelela. Mo nakong e, e ne e le santlha e re a bua le mong wa gagwe a tlogela go bereka; a leba mong wa gagwe mo matlhong. "Fa ke ntse ke kaila mo maabanyaneng ke intsha bodutu, ka bona batho ba kgobokanye, ba ntse ba tshégatshega. Ka ya kwa go bone, mme ka fitlhela Moiteedi a sotla ka mosetsana wa seelele," Mareko a bolela. "Ga ke re o itse mosetsana yo ke buang ka ene yo o nnang le batsadi ba gagwe ntlheng ya bophirima?"

"Ee, kea e itse sintli," mong wa gagwe a araba.

"Ke ne ka kopa Moiteedi ka maitseo gore a tlogele mosetsana yoo, mme Moiteedi a gana ka bosilo go mo tlogela, a nna a mo sukasuka. Ka tlolela ke pelo. Ka tlolela Moiteedi ka mo ruthaka ka matswele. Ka mo latlhela fa fatshe a nna sepow. Fa a tsoga, ga bonala o ne a utlwile manokonoko a diatla tsa me gonne o ne a tsamaya a sena molomo, le go leba kwa morago go seyo," a digela.

* Mong wa gagwe a tshega ka boitumelo. "O e gamotse sintli ya ba ya tswa papa," ga bua Roikopo. A tswelela a re, "Kana Moiteedi e bogisa basimane e nngwe. O a utlwa sintli? Gompiano di sa itsaneng di welane."

Roikopo a ya kwa tshimong ya dinawa kwa go berekang Sipo le Moiteedi le ba bangwe. Roikopo a ya fa Moiteedi a dirang gone. A mo leba ka lobaka a ntse a tshwere tiro ya gagwe.

"Moiteedi, ke eng o rurugile molomo le matlho, a o letse o lwa?" Mong wa bone a botsa Moiteedi ba bangwe ba ntse ba reeditse.

"Morena ke letse ke iteilwe ke Jakopo ke sa itse se a se mpeletsang," Moiteedi a leka go iphemela mme go bonala mo matlhong a gagwe gore ga bolele nnete.

Setshego sa babereki ba bangwe sa re thwaa! "O maaka Moiteedi; ke wena mosimolodi wa ntwaa. Kana o ne o sotla ka mosetsana yo rotlhe re itseng gore ke seelele," mongwe a bua.

"Morena, kana fa o bona jaana motho yo Moiteedi o a re kgerisa ka o ithaya a re o na le marapo, e bile o itse ntwaa, mme maabane o letse a rakanye le yo o tshwanang nae; a mo thubathuba a ba a nanoga jaaka poo e utlwile lonaka lwa kgotloko," yo mongwe a bua.

"Ga ke a sia, ke ene o ntshabileng. Lo utlwile a kopa maitshwarelo, e seng nna. Fa re tla rakanang teng gape, ga go na go mela bojang. Maabane o ntsieditse ka ke ne ke sa solofela gore tampana e e tshwanang le ene e ka nna le bo-

pelokgale jwa go lwa le nna," ga araba Moiteedi ditlhong di itshupa mo matlhong a gagwe.

look
Mong wa bone a leba Moiteedi. A sosobanya sefatlhogo e le sa ntlha ba mmona a ntse jalo. Ba ne ba solofetse gore o tla raya Moiteedi a re a tseye dikatana tsa gagwe a tswe mo polasing ya gagwe. E ne e se tlwaelo ya gagwe go leleka babereki fa ba fositse kana ba le ditshwakga. Bogolo o ne a ba kgaolela madi mo tuelong ya bone. Mme mo lobakeng lo, se ba ne ba sa se solofela. Keletso ya bone e ne e le gore Moiteedi a lelekwe mo polasing ka o ne a ba kgerisa botlhe.

"Moiteedi, ke na le thuto e ke batlang go e go ruta," Roikopo a bua, "thuto eo ke gore bonolo bo fenywa se bomakgakga bo se lelekang; boitshoko bo amogela se bopeletshetlha bo se boifang; boikobo bo alafa se boipelafatso bo se senyang."

"Ntsiana Moiteedi o a bo a sa utlwe se mong wa rona a se buang," mongwe a bua mo babereking.

"Fa a tswa fano o tla bo a ya go tsosa ntwana le mongwe wa rona gape. Kana rona re tlile mono go bereka; ga re a tlela dintwana jaaka ene," yo mongwe a amogela.

YHWA
Roikopo a mo leba gape. "Ke go gakolola gore o tlogele go kgerisa ba bangwe gonne puo ya Setswana ya re, 'moiteela silo mmoele, tlakala le maboo mabe.' Jaaka o setse o bonye o itewa ke motho yo le wena o neng o sa solofela a ka go itaya, o tla bona botlhe ba simolola go go iteela o tloga o re o loilwe," a digela.

"Nna ke tla itlhaba molemo wa ntwana gore letsatsi lengwe ke tle ke mo fenye motho yo o re tshwenyang yo," mongwe le ene a latlhela la gagwe.

Roikopo a bolelela Moiteedi gore a tswelale le tiro ya gagwe mme a latlhe ntwana gotlhe fela. Ga go sepe se se thata go lesiwa fa motho a bona se sa mo siamela. Moiteedi a itumela go bona a sa lelekwa mo tirong.

Kgaolo 5.

Kwa motseng wa Mariposa.

Jaanong malatsi a ne a setse a le mantshi magodu a sa bolo go ya. Koloi e ntsho yone e ne e bonwe ka fa thoko ga tsela e tlogetswe foo ke magodu a mararo, mme e ne e buseditswe kwa kampeng ya mapodisi kwa motseng wa Mariposa. Mong wa yone o ne a biditswe go tla go e le-moga, mme e ne e le yone ruri, go sena molato ope mo go yone kwa ntle ga go fela ga lookwane fela.

Mogokgo wa mapodisi, Morena Brown, yo Batswana ba neng ba mmita Ponpong, leina le jaanong re tla mo itseng ka lone, o ne a dutse mo setulong sa gagwe, mo ofising, tafole ya gagwe e e borethe e le fa pele ga gagwe. Mo matlhong a gagwe o ne a rwele digalase tse di neng di tshwaragantswe ke lorapo lo lontsho, a di gogetse kwa tlase ga nko e e lotsina, mme a tlofase matlho kwa godimo ga tsone fa a leba. O ne a le mokhutshwane, a le mmele moesane. Ntlheng e nngwe mo godimo ga tafole e ntle e ya ofisi ya gagwe go ne go le molomo o montsho wa mogala o rapame mo setulong sa one. A o tshwara, a sokeletsa lebogo le le mo setilong sa one, mme lentswe ntlheng e nngwe ya mogala la re, "Ke No. 10 yo o buang." "Go bua nna Mogokgo wa mapodisi," ga araba Ponpong. "Oo! dumela Rre Ponpong, ke nna Soutwane."

"Ke batla go itse gore a mapodisa otlhe a a neng a ile patlong ya magodu a mararo a setse a buile," Ponpong a botsa ka lentswe le le neng le lapile, boitumelo bo seyo mo sefatlhogong sa gagwe. Tiro e e sa mo tswelang mola ya go batla magodu e ne e gotlhile ditshika tsa gagwe jaaka pampiri e e makgabana e e gotlhang dikgong.

"Ka taolo ya gago ba buile botlhe, rra," ga fetola Soutwane go ntse go utlwala modumonyana wa dipampiri tse go bonalang a ne ntse a ditshwaratshwara.

Ponpong a tshwara thamo ya gagwe ka seatla a phimola mofufutso o o neng o tshologa mo go yone. "Ba re dikgang ke dife?" A botsa ka iketlo.

"Ba re e sale e nna tsone tse rotlhe re di utlwileng mo sevalemoeweng gore ba utlwaletse kwa Gouteng le gore mongwe wa bone o bolailwe ke kwena ba tshela noka ya Odi. Kwa ntle ga dikgang tse ga ba utlwa sepe ka ga bone mo lefatsheng lotlhe la Botswana. Ba fatile lefatsheng lotlhe jaaka bomatsipane. Mo ditseleng batho botlhe ba ba neng ba rakana le bone ga ba ba naya motlhala. Nna ke belaela gore ba iphitlhile golo gongwe mo lefatsheng leno. Ba ka bo ba setse ba tshwerwe kwa Gouteng, le gone ga ke solofele

ba ka ya gone kwa ba batliwang teng," ga digela Soutwane.

"Ke tla batla Rre More, mogolwane wa mapodisi, gore a tle kwano ka bofefo." Puisano ka mogala ya khutla. Ponpong a emelela mo setulong sa gagwe a kaila mo ofising ya gagwe mogopolo wa gagwe o kaila jaaka mong wa one, a ntse a itaya khuti ya seatla sa gagwe ka letswele la seatla se sengwe.

Mongwe a kgwanyakgwanya setswalo. Modumonyana o wa mo pharamisa mo tidimalong e e neng e le gone mo ofising. A re, "Tsena."

Rre More a tsena. A kopanya direthe tsa ditlhako tsa gagwe ka botswerere, a ema jaaka kgomo ya letsetse e kailwe maoto, seatla sa ya kwa phatleng ka tumedisio ya sepodisa. Ponpong le ene a amogana tumedisio. A kaela More setulo ka kwa pele ga tafole, ene a ya kwa setulong sa gagwe a se nna. Banna ba mapodisi ba lebagana. Ponpong a inamisa tlhogo, matlho a gagwe a leba ka kwa godimo ga digalase. A tsaya pene le pampiri a simolola go botsa.

"Mpolelela ka ga mosepele wa gago," Ponpong a bula molomo, go sena kgatlhego mo sefathhogong sa gagwe, go lebega a tla loma jaaka yone ponpong tota.

"Re dule fano, jaaka o itse, rra, morago ga lobaka magodu a sena go emelela," More a simolola. "Fa re ntse re taboga thata ra bona lorole lwa koloi kgakala kwa pele ga rona. Ra gata ditshipi tsa dikoloi ra oketsa go taboga ga rona, mme ga retela gore re atamele lerole le re neng re ntse re le lebile. Kgabagare lorole lwa nyelela. Ra tla re omeletse mo tseleng. E ne e kete koloi eo e meditswe ke lefatshe."

"Koloi e ntsho lo e bone leng?" Ponpong a botsa gape.

"Re bone koloi morago ga malatsi re setse re itata motlhala. Ga ke itse gore ba re releletse fa kae. Gompieno, jaaka o itse mokgwa wa badiramelato, ba ikgarakgara le naga jaaka noga, ba nyelela mo mosimeng kwa ba iphitlhi-leng teng, gongwe ba mo tshireletsong ya bangwe ka bone," More a tswelela.

Ponpong a ya kwa mmapeng wa lefatshe la Botswana o o neng o kgomareditswe mo lemoteng la ofisi. "Ga ke gopole gore ba ntlheng tse, More. Ba tlogetse koloi e ntsho fa," a supa ka monwana, "mme ga ke solofele ba ka ya ntlheng ya tsela ka fa ba tlogetseng koloi ka teng. Phopholetso ya me ke gore e rile ba tswa mo koloing ba tlolela tsela ntlheng e nngwe. Magodu a ithutile dikakanyo tsa batho ba bangwe."

"Go ka nna jalo, rra, mme e ka re ba sena go ya ntlheng e nngwe ya tsela ba ka nna ba boela gape kwa ntlheng e ba

tlogetseng koloi mo go yone," ga araba More. "O se ka wa lebala, rra, gore badiramolato ba tsamaya jaaka noga ba ikgarakgara go latlha phefo."

Ponpong o ne a sa itse gore kgato e o ka e tsayang ke efe. Banna ba bararo ba ne ba nyeletse fela jaaka phefo. Go ne go se na ope yo o ka fang motlhalanyana, le fa e le bonnye jo bokae, ka ga bone. A ya fa fensetereng a okomela kwa ntle go se sepe se o se tlholang. A boa a ya go nna mo setulong sa gagwe gape. More le ene a ya go nna mo go sa gagwe, ba lebagana go se na ope yo o buang.

"Lefatshe le tla gopola eng ka bopodisa jwa Botswana. Batho ba tla re nyatsa. Ba tla re, e kae tshiamo ya mapodisa kana thata ya bone mo lefatsheng la rona? Melato e dirwa fela jaaka e kete banna ba mapodisa ga ba yo; mo go tlhabisang ditlhong ba tla re mapodisa ba emela badiramolato ka ke fano ba palelwa ke go ba tshwara. Jaana tshiamo e ka nna fa kae mo bopodiseng jwa lefatshe la rona? Ineelo mo bopodisang jo bo ntseng jaana e ka nna fa kae? Tse ke tsone dikakanyo tse di mpoifisang tse batho ba ka di akanyang."

More o ne a didimetse, a sokile leitlho, sekgono sa gagwe se le fa godimo ga tafole, seatla se tshegeditse seledu sa gagwe, a le bonolo, a ntse a sunetsa e kete ga reetsa mafoko a a neng a buiwa.

Ponpong a sutasuta mo setileng se o neng a ntse mo go sone a ntse a forola diatla tsa gagwe. O ne a le fa gare ga dinaka tsa kgokong ka ntlha ya mapodisa a gagwe go tlhoka go tshwara magodu.

"Rra, ka fa o bayang dithulagano tsa mogopolo wa gago ka gone o dirile gore re nyatsege ka ntata ya go tlhoka go tshwara magodu ga rona," More a fetola. "Go tlhoka go tshwara magodu ga rona ga se go dira phoso. Ga se mo batho ba ka re kgobang ka gone. Re tlhaetse go ba tshwara ka ntlha ya mabaka a a re dirafaletseng, e seng gore re dirile ka bomo."

Ponpong a ema ka dinao, a tlosa digalase mo matlhong a gagwe, seatla sa gagwe sa roroma, a supa More ka monwana a re, "Wena, More, ke wena o lesitseng magodu gore a falole. O diegile go ntsha mapodisi ka bonako go leleka magodu. O ne wa tsaya go sia ga bone ka lonyatso, wa tshela lookwane le metsi mo dikoloing jaaka e kete o ya lotsomong lwa dipholologo. Tiro yotlhe o e dirile o iketlile jaaka e kete batho ba o neng o ba latela ba ne ba tsamaya ka dinao e seng ka koloi e e lobelo jaaka koloi eo." A busa monwana, mme a tswelela a re, "Ka molato ke wa gago wena tlhogo ya mapodisa, o tla latlhegelwa ke maemo a o mo go one."

Mantswe a a tlhaba More jaaka mutlwa. Pelo ya gagwe ya gala madi; matlho a gagwe a ntshofala; ditsebe tsa gagwe tsa lela melodi; a ema a tsibikela jaaka phologolo e tlhabilwe ka lerumo. "O peloethata. Rre Ponpong. Ga go na kutlwelobotlhoko mo pelong eo ya gago!" ga bua More ka bonya.

Kgakalo e e maswe ya bela mo go Ponpong fa a utlwa mantswe a. Jaana a phamola lebogo la gagwe ka tshoganetso, letswela la gagwe la phaila galase ya metsi e e neng e le mo tafoleng, ya kolokotsega ya ya go wela ntiheng e nngwe ya ntlo, ya phatlakana dikgapetlana. A ema foo a sumaka. "More, tswa o tsamaye!" Ponpong a goa.

More a emelela. A kata ka samorago, direthe tsa itaana, seatla sa tsholetsega sa ya kwa phatleng, a se diga, a reteloga a tsamaya. Fa a lebile mojako Ponpong a re, "Boela kwano, More."

More a ema, a reteloga, a ya kwa go Ponpong gape. Ba lebana. Ga se ka ga nna ope yo o buang ka sebakananya. E ne e le ntwa ya go thata mang. "More, lebala se ke se buileng. O tla nna o tshwara maemo a gago. Ntshwara ka seatla," Ponpong a kopa. Ba atlana ka diatla go supa boitshwarelano.

"Mpiletsa Seejane Ratholo. Ke mmatla ka bofefe," ga bua Ponpong.

More a dumedisa. A tswela kwa ntle go ya go bitsa Ratholo. Ponpong a sala a le nosi a ntse a dumaduma pina. A emelela a ya go ema fa fensetereng, a leba kwa ntle. Mokgwanyokgwanyo wa utlwala mo setswalong. "Tsena," Ponpong a bua matlho a gagwe a lebile kwa kgorong, mabogo a digalase tsa gagwe tsa matlho a le mo molomong wa gagwe. Jaana a boela kwa setulong sa gagwe a dula mo go sone. Ratholo a ema a tsepame, direthe di kgotlhagane, tlhogo le magetla di gagametse, sefatlhogo se omeletse, seatla se le fa phatleng, a dumedisa. Ponpong le ene a amogela tumediso eo.

"Setulo ke seo, Ratholo," Ponpong a supa setulo fa pele ga gagwe, ntiheng e nngwe ya tafole. Ratholo a isa seatla ka bonya kwa phatleng ya gagwe, a phimola mofufutso o o neng o eme ditalama mo go yone. A nna mo setulong a lebagana le Mogokgo wa mapodisa.

"Magodu a ke go romileng gore o a latele a kae?" Ponpong a botsa digalase tsa matlho di le mo nkong ya gagwe, a inamisitse tlhogo a lebile Ratholo ka kwa godimo ga tsone.

"Ba nyeletse jaaka dipoko mo phefong," ga araba Ratholo diatla tsa gagwe di ntse di tshwaratshwara tlhoro ya gagwe e o neng a e beile mo tafoleng.

"Ke utlwa fa o sale o kgaogana le ba bangwe bogologolo. Lobaka lotlhe o ntse o le kae?" Ponpong a botsa sefathlago sa gagwe se le tsididi, go se na natefo mo go sone. Go ne go bonala kgakalo e e neng e ntse e gola jaaka maru a pula a ikala le loapi.

"Ga ke a tlhokafala lobaka lope lo loleele. Ke ne ke ile go ba tlhotlhomisa mo dipolasing," ga araba Ratholo.

"Leba fa, Ratholo, ga go na go go thusa sepe go ntobela boammaaruri. Le gale fa o ipatlela matshwenyego ka bomo o ka tswelela," ga bua Ponpong menwana ya gagwe e ntse e letsa moropa mo tafoleng.

"A o batla ke bua maaka kana boammaaruri, rra?" Ratholo a botsa matlho a gagwe a supa etsaetsego.

"Ke batla o bua boammaaruri fela e seng sepe gape," Ponpong a mmolelela a tsholeditse menwana e mebedi a ntse a e tshikinya.

"Mme ke jone boammaaruri jo ke bo buang jo o bo batlang, rra," Ratholo a bolela.

"Kwa dipolasing o tsere lobaka lo lo kae? Ke utlwa gore o tsere malatsi a le mantsi o sa tle go bolelela ba o neng o na nabo se o se boneng kwa o neng o ile teng," ga bua Ponpong.

Ratholo a simolola a rumaruma. Sengwe se le sengwe fela mo botshelong jwa gagwe se o neng a se ithuta e ne e le go dirisa go rumaruma gore go mo femele fa a sa itse gore se o ka se buang ke eng mme a sa batle go itira lesilo, kgotsa fa a sa ipaakanyetsa karabo e o ka e buang mme a batla gore go lebege e kete ke bogologolo a sa bolo go ipaakanyetsa karabo mo go se se buiwang. Ruri, o ne a sa lemoge fa go rumaruma ga gagwe go ne go le gontle. Mo nakong'e, a go dirisa ka botlalo. Ka bomo a tlogela mafoko a ga Ponpong go ya le phefo go fitlhela a bone gore Ponpong o ne a gopola gore tidimalo ya gagwe e ne e supa boineelo. Jaana a bua a lebile tafole: "Dipotso tse tsa gago o di botsa maikaelelo a tsone e le afe, rra?"

"Ke jaaka o nkutlwa ke botsa. Go batliwa magodu a a utswileng koloi e ntsho; wena o etela ditsala tsa gago kwa dipolasing; fa o boa gone ga o bolelele ope sepe. Ke batla tlhaloso mo go wena gore se tota o se dirileng ke eng?"

"A o batla go mpolelela gore ke lokala lo lo bodileng lwa mapodisa a gago," a araba, "O gopola gore ke lepodisa le le itshekologileng, le e reng tiro e e ntseng jaana e le fa pele ga me ke bo ke etela ditsala tsa me. Ga o inkanye," a ema ka dinao. "Jaanong jaana, ke go itsise gore ke tswa mo tirong ya bopodisa jwa gago." A tlhamalala, direthe tsa itaana, a dumedisa, a retologa a tsamaya.

"Ratholo !" ga bitsa Ponpong. "Boela kwano."

Ratholo a boa. Ba lebagana go sena puo. Kgantele Ponpong a re, "Ga o tswe mo tirong gonne ga ke itse se se go ntshang," a bua ka bonolo a mo lebile mo matlhong.

"Mogokgo wa me o o rategang, o Mogokgo wa rona. O na le thata e o ka e dirisang ka tsela nngwe le nngwe e e ratwang ke wena. Ga go ope yo o ka go kganelang. Ke tswa mo tirong ka go bo o sa inkanye. Fa motho ene a bona gore o dira tiro sentle mme go twe ga a e dira sentle, se se botoka ke gore motho a tswe mo tirong eo a ise a senyege leina. Ke tshaba go senyega leina. Ke na le mosadi le bana ba le babedi. Ba tsena sekolo, mme fa ke ka lele-kwa mo tirong, ke tla ba jesa eng? Ke tla ba ruta ka eng? Go tshwanela gore ke tswe mo tirong se se ise se dirafale mo go nna gonne ke bona gore puo ya gago ya letsatsi leno e gogela koo," ga bua Ratholo a ntse a rumaruma.

Ponpong a leba Ratholo ka matlho a a sa bonyeng. Gape se e ne e le ntwa ya tebo gore yo o nang le nonofo kana boletswa mo matlhong a gagwe ke mang. Ponpong a diga matlho. Ratholo a rumaruma, a leba go sele a lemoga gore o fentse.

Ponpong a tsholetsa molomo wa mogala mo setulong sa one, a sokeletsa lebogo la one, a isa molomo kwa tse-beng, a re, "A go bua Rre Soutwane? Ke Ponpong yo o buang yo. Itlhaganele ke batla go bua le wena."

Soutwane a tsena, a nna mo setulong go bapa le Ratholo, mme Ponpong a mmolelela gore Ratholo o batla go tswa mo tirong gobo a boditswe dipotso dingwe tse di sa mo itume-disang. A botsa Soutwane gore ene o ka dira jang fa go ntse jaana.

Soutwane a araba a re : "O mogokgo yo mogolo go botlhe mo bopodiseng jwa Botswana mogale, molekani le bagale ba malatsi a maloba. Mme gakologelwa gore bagale bao tlotlego ya bone ga ba e tsaya ka nonofo le tlhokopoifo di le nosi. Ba ne ba siame e bile ba se na lefufa. Gore leina la gago le utlwale mo dingwageng tse di kwa pele, mogokgo wa rona, go tshwanela gore o nne pelonomi, o se lekanye pelo ya gago le ya ga Ratholo yo o senang thata epe ruri."

Ponpong, lobaka lotlhe, o ne a lebile Soutwane ka matlho a a dumalanang le se a se buang, a ntse a obaoba tlhogo ya gagwe.

"Tsala ya me," Ponpong a bua, "ke itsile gore o tla bua jaaka o buile. Ke wena mogakolodi wa me yo o molemo. Ga se keletso ya me gore ke tlhole ke lelekile badiri le nna mo tirong ya bone. Ke boleletse Ratholo gore ga ke bone se se mo dirang gore a batle go tlogela tiro. Nna ga ke dumele. Fa go intsha ene ga ke ka ke ka mo kganela, mme ga ke rate gore a ipate ka nna."

Soutwane a leba Ratholo, mme a mo gakolola gore o tla bo a dira boelele fa a ka tlogela tiro ka ntata ya puisano ya letsatsi leo. A mo supegetsa gore mongwe le mongwe yo o fa pele ga batho ba bangwe go lebilwe ene mo tirafalong nngwe le nngwe e e dirwang ke batho bao. Diphoso tse di dirwang di rawesiwa ene. Jalo, matshwenyego a mantsi a mo go ene yo o eteletse ba bangwe kwa pele.

Ratholo a dumalana le Soutwane gore ga kitla a tlogela tiro; o tla lebala gotlhe mo go dirafetseng mo letsatsing leo.

"A re tseneng mo tirong jaanong," ga bua Ponpong matlho a gagwe a phatsima ka lesedi la boitumelo. "Lo ipaakanyetse go bolola gape. Ke batla banna ba bararo bao ba tshela kana ba sule. Ga se batho ke dibatana tse di sa tshwanelwang go tsewa sentle jaaka batho. Mapodisa otlhe a eme ka dinao. Naga yotlhe e falautliwe. Magae otlhe a tlhotlhomisiwe. Dipolasi tsotlhe go tsenwe mo go tsone. Ke yone taolo ya me eo." Ba tswa ba ya kwa ditirong tsa bone.

Kgaolo 6.

Banna ba bararo gape.

Go ne go le mogote. Sipo o ne a tswa kwa tshimong a ya kwa matlong a bone go ya go ikhutsa. Babereki ba bangwe le bone ba ne ba tla ba mo setse morago ba ntse ba seba ba re Donker mo letsatsing leno o tlhotse a bereka go sena boitumelo mo go ene; mme gone o senatla jaaka mmoulo. Kgwedi e ne e setse e fedile e tla re mo mosong babereki ba bo ba amogela maduo a bone. Dikeletso tsa bone di ne di le dintsi. Bangwe ba ne ba ikaeletse go reka dikobo go di isa kwa magaeng a bone. Bangwe ba ne ba batla go reka diaparo ka tsa bone di ne di setse di le makgasa, matanta a tsone e a re ba tsamaya a bo a fokelwa ke phefo kwa lekwa. Sipo o ne a sa itse se o tla se rekang ka o ne a sena legae, le gone o ne a sa itse kwa a yang teng. Lukase o ne a na le legae ka e ne e le ngwana wa Botswana, mme mabaka a o neng a le mo go one jaanong a ne a mo tlhokisitse legae, batsadi ba gagwe ba le teng mme go ntse jaaka e kete ga na nabo. Mareko ene o ne a setse a bopile mogopolo wa gagwe.

Kwa ntlong ya bone Lukase a leba Mareko ka matlho a a neng a na le puo mo go one le fa molomo one a ne a o momile. Sipo a leba Lukase mme a mo kopa go ntsha se se neng se le mo pelong ya gagwe.

"Ke mang yo o reng ke batla go bua? E re o batla go bua go bue wena," Lukase a iphemela a ntse a ngwaya mokwatla wa gagwe ka seatla.

Mareko a leba dithaba tse di ageletseng polasi ntlheng ya botlhabatsatsi, mme tsa mo ama pelo ka phatsimo ya letsatsi go tlala mo go tsone le bontlentle jwa ditlhare tse di mo dithabeng tseo, bontle jo bo neng bo oka motho go nna le keletso ya go di pagama go ya kwa botsididing jo bo kwa tlhoreng ya tsone; keletso e lesea le tleng le nne nayo fa le batla go fariwa ke mmaalone. Dithaba tse di gwe-tlhang motho ka bontle jwa bojang jo bo mo go tsone. Ntlheng ya bophirima thaba e nngwe e ne e eme motloutlo tlhora ya yone e suna legodimo mo e neng e re letsatsi le ya kwa tlase go phirima moriti wa thaba eo o aname le polasi yotlhe e e mo tidimeng eo e e fa gare ga dithaba.

"Nna багаetsho pelo ya me e fano fa," ga bua Mareko. "Digwagwa tse di lelang mo molatswaneng ole di natefisa pelo ya me. Dinonyane tsa polasi e fa di tsoga mo mosong, di opela mo ditlhareng ka melodi ya tsone e e monate di nkhina maoto gore ke se ka ka ya gope. Lonko lwa ditlhare le lwa ditlunya lo nkgopotsa kgakala.

Lukase a bula molomo a gakgametse gore se se dirang Mareko go bua jaana ke eng. A gopola gore o batla go dira sephetso mo loetong lo lo diphatsa lwa bone. A ithaya a re o batla go sala mo polasing fa ba tsamaya. Go se lebalwe gore Mareko o ne a bereka mo ntlong ya ga Roikopo, kgotsa go gora dipoleiti tse go neng go jewa mo go tsone ke Basweu, ke gone go neng ga mo tlhotlheletsa go tsenwa ke dikakanyo tse di ntseng jalo.

"E tla re ka moso o duelwa, Mareko, o tla eletsa go dira eng ka tuelo ya gago?" ga botsa Lukase leitlho le lengwe le le kwa go Sipo.

"Mogopolo wa me ka ga tuelo ya me ke setse ke o bopile," Mareko a araba. "Lo a itse gore ka bopelontle jwa ga Goitsemanang re ne ra ikadima diaparo tsa ga rraagwe. Jaanong nna ka re a re kokoanyeng madi rotlhe re reke diaparo tse re ithusitseng ka tsone re le kwa morakeng wa ga Goitsemanang. Fa re ka dira jalo re tla bo re phimotse bosula jo re bo diretseng rraagwe Goitsemanang."

"Kakanyo ya gago e ntle thata. Nna ke a e rata," Lukase a tlatla Mareko. "Go tlhokega thata gore re reke diaparo tse dintle go gaisa tse re di tsereng."

"Madi a re a puthang ao a tla tsholwa ke mang? Le gone fa re ka tshwarwa ke mapodisi re sena go a phutha mme re ise re reke diaparo tseo thuso kana mosola wa one e tla bo e le ofe?" Sipo a botsa bofatlha bo itshupa mo matlhong gobo madi e ne e le selo se o neng a sa batle se tswa ka diphatlha tsa menwana ya gagwe.

"Mapodisi a puso ga utswa. Sengwe le sengwe se ba ka se fitlhelang mo go rona ba tla se boloka ka tlhokomelo gore e re re gololwa re se neelwe," Mareko a araba.

"Nna ke ne ke tlile go ipapalela, e seng go bapalela batho ba bangwe ba ke sa ba itseng le kwa lelwapeng la ga Adamo le Efa tota," Sipo a bua a gadimetse go sele.

"Ke tshwanelo gore o dire jalo. O gakologelwe diaparo tse o di apereng tseo gore mong wa tsone o di rekile ka madi, a sa di go rekele, a di ithekela. Gakologelwa dijo tse o neng o di ja ba sa go lope sepe mo go tsone. Tlogela boga-gapu o dire tshiamo jaaka o eletsa ba bangwe ba go direla tshiamo," Mareko a nna a leka go sokolola tsala ya gagwe yo, mo lobakeng lotlhe, o neng a ntse a metsa mathe a a bothitho fa a gopola dipapetlana tsa selefera ya motho yo mosweu di tswa mo diatleng tsa gagwe tse di di bereketseng ka bokete jo bokalo.

Sipo a leba Lukase a solofela go bona thuso mo go ene, mme a fitlhela sefatlhogo sa ga Lukase se tlhona mela. A leba fa fatshe a ngwaya mmu ka nko ya setlhako sa gagwe, a dumaduma sefela sa maitirelo a sa itse gore o ka fema kakanyo e ya ga Mareko ka botlhale bofe. Mme e rile a bona tlhoafalo ya boitlamo jwa bone, a oba tlhogo a re : "Jaaka lo eletsa borra, go tla nna jalo, mme madi a a tla kokoanela mo go wena Mareko. Ke wena o tla rekang diaparo tseo le fa ke sa itse gore di tla rekwa leng."

Ba ne ba berekile dikgwedi di le tharo, ba amogela diranta tse some ka kgwedi mongwe le mongwe le morokotso ka ntata ya go bereka ka bonatla ga bone.

Mo mosong ba ya kwa ofising ya mong wa bone go amogela dituelo tsa bone mmogo le ba bangwe. Fa Sipo le Lukase le Mareko ba sena go amogela, Mareko a re : "Mong wa me yo o rategang, o a itse ke go rata ka pelo ya me yotlhe, ke rata polasi ya gago le tiro e o neng o e nneetse. Polasi ya gago e gapile pelo ya me, ga ke eletse go e tlogela, mme mabaka a ntira gore ke go kope ka maikokobetso a magolo gore o nkgolole mo tironing ke boele gae. Ke letse ke lorile toro e e bosula ka batsadi ba me kwa gae. Ke lorile botlhe ba sule, ba bolailwe ka diatla ke batho ba ba setlhogo. Ke kopa go gololwa mong wa me yo o pelonomi, yo o pelonamagadi. Kwa morago ga lobakanyana ke tla boela mo tironing ya me gape. Ke kopela Sipo le Lukase le

-Bohlokwe ba no di ngwaga.
-Sipho o ne a rata madi thata

bone go gololwa ba re ba batla go boela magabone.

Mafoko a ga Mareko a ne a ngata Roikopo mo go maswe. O ne a reeditse mme a sa utlwe, a lebile mme a sa bone. Boboko jwa gagwe bo ne bo dikologa jaaka sefeto sa motsodutsokwane. A leba ntlo ya gagwe, a tshikinya tlhogo. A leba lesaka la dikolobe tsa gagwe, a inama a re tu. A leba masimo a gagwe a dinawa, a ingwaya tlhogo, seatla sa ya kwa seledung a se sola, molomo wa gagwe o bulegile jaaka wa legakabe le le mo letsatsing.

Kgabagare a retologa a leba Mareko mo matlhong a re: "Jakopo, e nkutlwisitse botlhoko thata, e utlwa sintli? Ke e rata thata, e dira tiro ya me sintli, e utlwa sintli? Mme yone e batla go ya gae, molato ga e yo, e utlwa sintli? E ka tsamaya sintli nna e tla sala e sokola fela, e utlwa sintli?"

Mareko a tsholetsa lebogo a leboga. Lukase le Sipo ba khubama ka mangole ba opa diatla ba leboga mong wa bone go ba golola. Jaana ba ya kwa ntlolong ya bone, ba nna fa fatshe ba simolola go bala madi a bone gape. Lukase a leba Sipo, mme a re: "Nna ke tla ntsha diranta tse di masome mabedi ke di neela Mareko go di boloka gore go rekiwe diaparo tsa ga rraagwe Goitsemanng."

Mareko a re: "Le nna ke tla ntsha di le masome mabedi." Ba babedi ba tlhoma Sipo matlho ba letile go utlwa a gagwe. Sipo a sutasuta, a gotlholola, a leba madi a gagwe gangwe le gape mometso wa gagwe o ntse o tloa go supa mathe a o neng a ntse a a metsa. A itatswa molomo.

"O tla ntsha bokae, Sipo?" Lukase a botsa a ntse a rumaruma.

Sipo a fala mmu ka nko ya setlhako sa gagwe gape, mafoko a ganela mo mometsong wa gagwe. A ingwaya moriri, a tswelala ka go akanya thata.

"O tla ntsha bokae, Sipo?" Lukase a botsa gape jaanong a tlhona. Mareko o ne a didimetse a letile ba babedi gore ba tla fetsa jang.

Kwa morago ga go titatita, Sipo a re, "Masome mabedi!" O ne a bua a latlhelela, go sena boitumelo mo go ene. O ne a utswile madi a lemantsi mo dibankeng tsa Gouteng a a fitlhile gore a tle a a dirise a sena go gololwa mo kgolegolong. Ke sone se se mo dirileng go tshabela mo Botswana. Lorato lwa madi lo no lo le logolo mo go ene. Go aba masome a mabedi a diranta e ne e le selo se se sa akanngweng mo go ene.

Mareko a phutha diranta tse di masome marataro a di boloka. A pota ka kwa morago ga ntlo ya gagwe a epolola marumo a dipisitole a le legolo le dipisitole di le pedi tse o di utswileng mo pokising ya ga Roikopo mmogo

le marumo ao. Mongwe le mongwe wa bone a mo neela pisitole le marumo a le masome matlhano. "Nna ga ke na go tshola tlhobolo le marumo, ke tla reka thipa ya batsomi e le mo kgatleng," Mareko a bolelela ditsala tsa gagwe. Lukase ene a re, "Ke tla reka sepako sa metsi."

Ba itshukatshuka ba phutha mesobana ya bone. Fa ba sena go ipaakanya ba ya kwa lebenkeleng le le neng le le mo polasing e nngwe e e neng e bapile le polasi ya mong wa bone. Ba reka dilwana tse ba neng ba di tlhoka. Mongwe le mongwe a reka kobo. Lukase a reka sepako sa metsi; Mareko a reka thipa; Sipo a kalwa ke dilwana tsa lebenkele matlho. Madi a ganela mo kgetsaneng ya gagwe ya borokgwe. A reka dimonwamonwane ka a ne a rata botshe thata.

Ba boela morago kwa polasing ya bone, ba leta letsatsi go phirima. Ka lotlatlana ba laelana le Kaartze le babe-reki ba bangwe ba ba neng ba le gaufi. Ba tsholetsa merwalo ya bone ba e tsenya dithobane ba e latlhela mo magetleng. Ba wela tsela, ba tsena mo lefifing la bosigo ba sa itse kwa ba go yang. Jaanong ba ne ba tlogetse botshelo jwa kagiso kwa morago le tshireletso ya mong wa bone yo o neng a ba rata mo gogolo. Ba ne ba ita-tlhela mo tlaleng le mo lenyoreng le mo tlalelong le mo tlhobaelong ya malatsi otlhe. Jo e ne e le botshelo bosele mo go jo ba neng ba tswa mo go jone. Dipelo tsa bone di ne tsa simolola go uba. Mathata a botshelo a kokomoga mo matlhong a megopolo ya bone.

Ba lala ba tsamaya bosigo jotlhe ba tsere dikgang ka mantswe a a kwa tlase. Mo lobakeng lo ngwedi o ne a phatsima, lesedi la gagwe le bonesitse lefatshe sentle. Mareko a rumaruma. Mogopolo wa gagwe wa ya kwa malatsing a le a maloba botshelo mo go ene bo sa ntse bo le bonana. Botshelo ke selo se se monate fa motho a bo tshela sentle, fa gongwe ke selo se se bosula fa motho a bo tshela ka bosula. A leba ditsala tsa gagwe mme a ipotsa fa ruri go ne go na le sengwe segakolodi mo megopolong ya bone se se neng se ba supegetsa tshiamo le bosula, kgotsa ke batho fela ba ba tsamayang mo lefatsheng jaaka dikgomo? Difatlhogo tsa bone mo leseding la ngwedi di ne di sa supe sepe sa botho mo go bone. Ba ne ba bidiwa batho ka ba ne ba na le maoto a le mabedi le ditlhogo tse di bopilweng jaaka tsa batho, mme mo teng ga bone ba ne ba le kgakala le gore ba kabo ba bidiwa batho.

"Ke eng se se go dirileng gore re tlogele tiro, e bo e le fano re simolotse mathata le matshwenyego a rona a pele?" Lukase a botsa setlhako sa gagwe se ntse se fata makgabana ka maikaelelo.

Melemo ya go Mareko e mo bonweng ya go
mapodisa a e tla.

"A o lebetse gore ke nna Mokomaditlhare?" Mareko a mmotsa a ntse a lebile tsela kwa pele ga gagwe.

"Ga ke a lebala. Ke itse gore o motho wa dinonoho tse di gagkamatsang, tse o di amogelang mo kitsong ya gago mo melemong," ga amogela Lukase.

"Bona," Mareko a tswelela, "re bona dinaledi dingwe. Mo go bangwe dinaledi tsele di na le sekao sengwe, mo go bangwe ke dinyedimi fela, mo go bangwe ke mafatshe a a tshelang. A tsotlhe tse re di bonang ga di a dirwa ka Thata nngwe e e sa bonweng, e e sa itsiweng, e yone ka esi e dirileng dikgagkamatsa tsa melemo e e gagkamatsang? Nna ga ke gagkamatsa, go gagkamatsa Thata e e dirileng melemo. Fa o ka leka go itse sephiri sa Thata e, dipoifo tsotlhe tsa gago di tla nyelela." Fa a ntse a bua jaana e ne e kete o bua a le nosi go se na ope fa go ene.

"Thata e o e buang ke eng?" Lukase a tswelela a botsa.

"Thata eo ke Modimo o o dirileng motho gore a itse sephiri sa melemo ya one. Thata eo ke Modimo o o mphileng nonoho gore e bo e le fano ke bidiwa Mokomaditlhare."

"Modimo ke eng?" Lukase a botsa gape.

"Modimo ke Thata e ke ntseng ke bua ka yone, e e dirileng dilo tsotlhe mo lefatsheng le rona tota, Thata e e sa itsiweng ke ope," Mareko a araba.

"Dilo tse pele di neng di sa itsiwe, di sena tlhotlhomiso di setse di itsiwe mo malatsing ano. Dilo tsa botshelo ga di sa tlhola di gagkamatsa jaaka pele, le Thata yone e o reng e dirile dilo tsotlhe e tla tloga e senoga fela jaaka tsotlhe tse di setseng di senogile," ga iphula Sipo yo o neng a ntse a didimetse.

Mareko o ne a reeditse jaaka yo o lorang. A leba Sipo, a bona matlho a gagwe a nyedima mo leseding la ngwedi le sefatlhogo sa gagwe se bulega ka boitumelo. Mo pelong ya gagwe Mareko a re : sematla se itumelela bomatla jwa sone. Ka nonoho e ke e filweng ke Modimo ke femetse dimatla tse. Le jaanong ga ba itse mathata a a ba dikologileng.

"O no o mpotsa, Lukase, gore ke eng se se ntirileng gore ke tlhophe letsatsi leno gore re tswelele mo mosepeleng wa rona. Ke go boleletse gore o a itse gore ke nna Mokomaditlhare. Ke itse gore mapodisa a re batla ka tlhoafalo e kgolo, gongwe ke bua jaana ba setse ba thelegetse mo polasing e re neng re le mo go yone. Kwa morago ga lobaka lo tla tlamega go iphemela ka ditlhobolo tse lo di tshotseng tseo. Go bua nna Mokomaditlhare. Ga ke ke ke aka. Lotlhe lo a nkitse. Melemo e ke e filweng ke Modimo o o dirileng dilo tsotlhe ke yone e ntshupegeditseng mathata a a tlang a," Mareko a bolela.

lekgetho le bobat. le kopana le naga e e
bontjeng kgakalo, fa e ne e le kate.

Sipo a šebašeba, a lora a ntse a tsamaya marumo
a mapodisi a wela mo mmeleng wa gagwe. Pelo ya gagwe
ya itaya mo e neng e kete e ka thuba sehuba sa gagwe. A
leba lefatshe a eletsa le ka fatoga la mmulela a tsena mo
go lone.

Ba ne ba raletse sekgwa se se bofaneng, ba huhumela
dikala tse di obameng tsa ditlhare tse dikgolo. Mahube a
tla a ntse a ikala le naga. Marang a letsatsi a
pagama ditlhare a sukunya matlhare a ditlhare go tliša
phatsimo mo meriting e e kwa tlase ga tsone. Ba nna fa
fatshe go ikhutsa. Mareko a ntsha dijonyana tsa mhago.
Lukase a bofolola kgetsana ya sepako sa metsi a e baya fa
fatshe, a e seega ka thito ya setlhare. Sipo a ntsha pam-
piri ya dimonwamonwane a e baya fa fatshe. Ba simolola
go ja. E ne e se go ja go kgora, e ne e le go leleka lolese
fela. Fa ba sena go fetsa go ja ba tswelela mo mosepeleng
wa bone. Bojang bo ne bo le botelele bo ba ema mo dino-
keng. Ba ne ba tsamaya matlho a bone a lebile lefatshe
ka ba ne ba bona metlhala ya dinoga e tletse naga.

Sipo o ne a ba eteletsepele a ntse a fenosa dikala tsa
ditlhare gore ba ba mo setseng morago ba bone diphatlha
tsa go feta. "Naga e ga se dinoga mo go yone ke bothata,"
Sipo a umaka.

"Kgetla thobane o tsamaye o itaya tlhaga ka yone gore
noga e e ikgarileng fa o fetang gone e tle e sinoge," Mareko
a gakolola Sipo.

Sipo a kgetla thobane mme a simolola go fola tlhaga ka
yone. Go dira jaana go ne ga dia mosepele wa bone, le fa
go ntse jalo go ne go na le thuso e kgolo mo go bone. Dinoga
tse di neng di le gaufi le titeo ya thobane tsa relela mo
tlhageng tsa sia. Kgabagare ba kopana le tlhogo ya kake
e le mangana fa pele ga bone, diteme tsa yone di eme mitlwa
kwa ntle ga legano la yone, matlho a yone a masesane a
phatsima go supa kgakalo ya yone.

"Bona foo, Sipo! Kake ke eo fa pele ga gago," ga goa
Lukase yo o neng a setse a tloletse kwa morago ka bofefo
jo bogolo. Mmele wa gagwe o ne o thebatha otlhe, o nya-
banyabetsa, diatla tsa gagwe di roroma, sefatlhogo sa gagwe
se tsitlile ka o ne a tshaba noga thata.

Sipo a atamela kwa go yone, le yone ya kokomoga ya
ne e kete e eme ka maoto. A diga thobane, le yone ya ya
kwa tlase. A tsholetsa thobane gape, le yone ya koko-
moga, ya fula mathe e ntse e suma. Fa a leba go bapa le
yone a bona e nngwe e tla kwa go ene e feditse pelo. Go
bonala gore e nngwe e ne e le monna, e nngwe e le mosadi.
Sipo a lebagana le noga e e neng e tla kwa go ene a e ratha
ka thobane mo tlhogong, ya menogana ya ba ya kgophalala.

-A baya noga ya bobedi

A retologa a leba e e ntshitseng diteme, a e kolopa ka thobane, mme ka a ne a le maroka, thobane ya e betsa mothamong mangana a yone a ba a nyelela.

Lukase o ne a eme bokgakala jo bo neng bo mo siametse, a itshwere dithaa ka diatla tsoopedi, a sisibetse jaaka motho a nole seno se se botlha. Fa ba tsena mo mosepeleng gape Lukase a kekologa fa dinoga di bolaetsweng teng e kete kwa a yang gone dinoga di ne di seyo. Lobaka lotlhe o ne a akanya ka noga e kgolo e e kileng ya ba idibatsa ya tloga ya ba gagolela diaparo tsa bone ka makwapa a yone.

Jaanong ba tlogile ba tsamaya ba tlola mebele. Fa thupana e kgoma motho leoto, o mmone a fafamoga a ya kwa godimo a ithaya a re o thatheletswe ke noga. Nare kana tlou kana tau ke dilo tse ba neng ba ka di bona di sa le kgakala mme ba kgone go iphemela. Fa e le noga yone e ne e le diphatsa bogolo ka gobo e tsamaya kwa tlase ga maoto a motho a sa e bone.

"Mme ga ke re o bona ditiro tsa Modimo wa gago," Sipo a bua, "Modimo o o dirileng dilo tsotlhe mo lefatsheng le dinoga tota tse di se nang epe tiro. Noga ke mmaba wa motho. Fa noga e rakanang le motho gone, ntwaga e simologa go se na thumolano. Mme wa re Modimo ke Modimo o o lorato, e bile ke One gape o o bopileng ditshidi tse di sa rataneng—noga le motho."

Mareko a se ka a fetola. O ne a tla bo a itshenyetsa sebaka go araba motho yo mogopolo wa gagwe o leng mo lefifing. Ba tsamaya ba didimetse ba rulaganye. Sipo o ne a ntse a ba eteletse kwa pele. Fa pele ga bone ga bo go le setlhare sa mokala se dikala tsa sone di neng di obame, kala nngwe e ne e itsehegeditse ka setlhare sa motlhwane se se neng se bapile le mokala oo. Matlho a bone a ne a lebile fa fatshe. Mo kaleng e e rapaletseng eo, noga e bokima jwa yone bo neng bo lekana le serope sa monna yo o nonneng le botelele jwa yone bo lekana le botelele jwa kgole ya dikgomo ya bo e ithathile mo go yone, tlhogo ya yone e okometse kwa tlase.

Sipo a tla a tsamaya ka thata a lebile go tsena fa gare ga dithare tse pedi tseo. O ne a le sebakanyana go ba babedi. A inamisa tlhogo ya gagwe go huhumela kala. Noga e kgolo eo ya ya kwa go ene, mme fa a sa itseng teng a iphitlhela a thatheletswe ke seoka se se sisimosang mmele go simolola kwa maotong go ya kwa magetleng. Sipo a leka go kgaratlha le go ithakgatha le go sukasukana le yone, mme ga se ka ga mo thusa sepe; e ne e ntse e gagamatsa dithapo, tlhogo ya yone e lebagane le tlhogo ya gagwe, matlho a yone a lebagane le matlho a gagwe. A lela jaaka pitse e tle e lele. Dikeledi tsa tswa mo matlhong tsa elela

- Sipo o batlile go bolawa ke noga e
idhathile ka ene e re e mo robha marapo [thlwane]
a dhasiwa ke mareko ka thopa

mo marameng a gagwe. Noga ya isa tlhogo kwa go ene ya mo phimola dikeledi ka loleme lwa yone. Sipo o ne a se na thuso mo mmabeng yo mogolo yoo. O ne a le fa gare ga loso le botshelo.

Ka lobaka lo, Lukase o ne a ile le sekgwa, a le kgakala. O ne a rwele mabogo mo tlhogong, a tletse naga jaaka setseno a ntse a lela a re, "E fule ka tlhobolo! E fule ka tlhobolo!" Tlhobolo e ne e le mo go ene, mme a fitlhela gore ya gagwe e ne e se tlhobolo e ne e le setshwantsho fela se se sa ka keng sa bolaya noga. Sipo o ne a atlhamaatlhama jaaka lemphorwana fa kgole e e tshelang eo e ntse e gagamatsa marapo. Mareko a tabogela kwa tshukatshukanong e e botlhoko e, a somola thipa ya gagwe mo kgatleng ya yone, a tshwara noga ka thamo ya yone, a tsenya thipa gaufi le tlhogo a e lokolola konoono. Tlhogo ya yone ya wela fa fatshe. Mmele wa yone wa menagana, wa nyokoma, wa tlhanama, wa losologa mo go ene wa sitlhamana fa fatshe jaaka kgetse ya moroko, ya sala e le mokowa.

Sipo a wela fa fatshe a idibala. Lukase a boa kwa o neng a tshabetse teng, a tla a nyanyaela, matlho a gagwe a rotogile e kete o ka loma ditlhare. Sehuba sa gagwe se ne se ubuga, menwana ya gagwe e roroma, dirope tsa gagwe di tetesela, meno a gagwe a tlhatlhara jaaka a motho wa letshoroma.

Mareko a ya kwa go Sipo a mo tlhatlhoba sehuba le maoto le matlho mme a fitlhela go sena marapo a a robegileng. A tsaya sepako sa metsi a mo tshela metsi mo tlhogong a ba a mo nosa a mangwe. Sipo a bula matlho, a ethimola, a itshidila, a kotama, jaana a simolola go kgwa. A leba noga fa e kgwathileng teng, a tshikinya tlhogo a re. "A re khumolotseng mmaba yo letlalo."

Ba e bua dinama tsa yone di ntse di roroma. Letlalo la yone ba le bapola. Fa le sena go oma ba le menaganya, mme Sipo a re, "Le ke letlalo la me, la mmaba wa me ke a go ithapelela ba Puso ka lone."

Mareko a nyenya. Lukase a rumaruma. Sipo ene a tshaga. A tsaya letlalo la noga ya gagwe a le tsenya mo mosikarong wa gagwe. Ba simolola mosepele wa bone gape. Mmele wa ga Sipo o ne o le botlhoko o tletse matsadi, mme le fa go ntse jalo a iteka jaaka monna.

"Sipo, molekane," Lukase a bitsa, "o ne wa ikutlwa jang noga e go tshwere?"

"Ke ne ka ikutlwa jaaka legatlapa le ne la ikutlwa le tshabela yo o lebaganeng le loso."

"Ke a go rapela, ke batla gore o nkarabe. Ke tla go bolelela gore nna ke ikutlwile jang," ga bua Lukase.

Symbol maybe of vukhanyo
Luppa

"Noga e maatla a a gakgamatsang. Fa e gagamatsa mmele wa yone e ne e kete kgole e gagamadiwa ke banna ba le some ntlheng tsotlhe tsa yone. Ke ne ke solofetse go šwaega marapo ka nako e khutshwane. Fa e lebaganya matlho a yone le a me ya ne e kete ke lebile mmaba wa boshelo a tswa moleteng o o motlhaela thupa. Fa e latswa dikeledi tsa me, ka budulala ke letile mowa wa me go ntlogela," Sipo a bua a ntse a ngotla mosepele wa gagwe gore Lukase a mo etelele kwa pele. Lukase le ene a ngotla mosephele gore Sipo a nne a ba rwale tlhogo mo mosepele o o tlogileng wa nna wa batho ba bina golo go le gongwe fela ba sa tswelele pele. Mareko a tswa kwa morago a ba etelela. A nanosa maoto. Mosepele wa simolola go thuthafala. Matlho a gagwe a ne a tletse naga, a leba fa fatshe, kwa godimo ga ditlhare le ka fa le ka kwa. Letsatsi jaanong le ne le le ntlheng ya bophirima, mme ka ba tlhotse ba tsamaya fa le lelang gone, ba bona setlhare se se moriti o montle, mme ba rola merwalo ya bone ba itatlhela fa fatshe ba rapama. Ba tlogile ba thulamela ka ntliha ya letsapa. Mmele wa ga Sipo o ne o le botlhoko gongwe le gongwe, mme le fa go ne go le motshegare, noga e ne e ntse e le mo bobokong jwa gagwe. A e lora. A bokolela. Ba bangwe ba phadimoga mo borokong ba šebašeba.

"Ke eng, Sipo?" Lukase a botsa a setse a tlhomogile.

"Ke ne ke lora. Noga ele e a bo e ne e ntshwere gape." Sipo a araba a ntse a baakanya morwalo wa gagwe go o sikara.

Mareko le Lukase ba emelela, ba sikara ya bone merwalo mme ba tswelela mo mosepeleng wa bone. Letsatsi le ne le le lehibidu jaaka kgwethe ya molelo, marang a lone a a bobududu jo bo mokgona a tlhaba sekgwa a lelekela meriti ya sone ntlheng ya botlhabatsatsi. Phate ya leru le lentsho e ne e ikadile foo mme bontlha bongwe jwa kgolokwe eo ya molelo wa legodimo jwa iphitlha ka kwa morago ga lone, kwa tlase ga lone ga bonala marang a a morodu a tlharaletse jaaka ditselatsela mo loaping. Fa le sena go phirima, ngwedi a ntsha nko fa godimo ga makhujana a a kgakala. A kwetoga le ene a le kgolokwe ya molelo, go tlhatloga ga gagwe go le bofefo go feta phirimo ya letsatsi. Ba lala ba tsamaya mo sekgweng se se neng se bonesitswe ke ngwedi go sena boikhutso. E rile letsatsi le tlhaba ba iphitlhela ba le kwa bofelong jwa sekgwa mme kwa pele ga bo go le leboa le boatlhamo jwa lone bo neng bo fitlha kwa matlho a felelang gone.

Ba ne ba dula ka fa tlase ga setlhare sengwe ba leba leboa le le atlhameng fa pele ga bone le. Dipelo tsa bone tsa ngodiega ka ba ne ba lemoga gore go le ralala ba ka

tsaya letsatsi lotlhe go sena setlhare se ba ka ikhutsang mo go sone. Le gone ba ka bo ba ipeile paakane ya batsomi ba bone. Kgakalanyana le fa ba neng ba dutse gone go ne go na le mogobe o motona o tletse metsi. Ba ne ba bona dipitse tse ditilodi tsa naga di tla go nwa di iketlile di ntse di akga diditse, ya pheke e di pota ka fa le ka fa e ntse e loma tse dingwe mo moetseng. Ga tloga ga tla motlhape wa dikgokong di matla di iketlile. Ga wela ditshephe le diphala diphologotswana tse di mmele montle tse botswerere jwa tsone bo bonwang fa di taboga kana di thetha. Ga tla dinare, bontšhwe ba ntse ba kgobakgoba ka kwa thoko ga tsone. Fa di sena go nwa tsa tlhatloga tsa ya ntlheng ya sekgwa. Dinare tsa tla di lebaganye le fa ba ntse teng. Lukase a sutasuta maikaelelo e le go sia. Mareko a mo tshwara ka seatla a mo gogela kwa go ene. Fa di le gaufi le bone tsa utlwa phefo e tswa ntlheng ya bone. Tsa ema. Ditsebe tsa tsone tsa tlhomoga. Tsa šebašeba, mme ka bofefo tsa menoga tsa tabogela kwa di tswang gone.

Letsatsi la tlhatloga. Metsi a a neng a le mo sepakong a ne a fedile, mme se sa se ka sa ba ngongoregisa ka lesego le ne le ba tlisitse gaufi le mogobe wa metsi.

Ba utlwa sefofane se duma ntlheng e ba tswang kwa go yone. Sa atamela se fofela kwa tlase thata. Ba ribama ka mpa ya sebeti mo tshutlheng e e neng e le ka fa tlase ga setlhare. Sa ya kwa leboeng, sa dikologa leboa mo se neng neng se supa gore se batla bone. Kgantele sa tsholetsega sa ya kwa godimo, sa boela kwa se neng se tswa gone.

Ba lebana ba sa bue. Jaana Lukase a re, "Sefofane sele se ne se batla rona. Ke sefofitomo. Lefetilho la sone le kwa godimo ga sone."

"Fa re ne ra ralala leboa le, gompiano re ka bo re le magolegwa," Sipo a bua a tlhona.

"Ee, re batlile re tsenela, mme le gale ka ke le teng nna Mokomaditlhare ke ne ka utlwa gore sengwe se tla dirafala," ga bua Mareko. A retologa a leba Lukase a re, Monna, Lukase, metsi a fedile mo sepakong, ya mogobeng phokoje o senya metsi."

"Sefofitomo se tloga se boa gape," Lukase a araba pelo ya gagwe e sa batle go ya go ga metsi.

"Nnyaya, ga se na go boa gape mo letsatsing leno. Tsamaya o ye go ga metsi," Mareko a mmolelela.

Lukase a tsaya sepako a ya kwa mogobeng. Fa a ntse a tla a bona manong a wa. A tsamaya, manong a mmona mme a itaya lefuka a emelela. A ya kwa mogobeng, a inama, a khubama ka mangole a isa molomo mo metsing a nwa. Jaana a tlatsa sepako ka metsi. A tomoga, a boela morago a tsamaya ka thata. Fa a re matlho

ntloga, a bona tau e e mariri mantsho e mo lebile e ntse e itatswa molomo ka loleme lwa yone lo lohibidu. A phuaganya sepako sa metsi a sia thata a eta a gadima, mangole a gagwe e kete a ka betsa sehuba sa gagwe, a taboga jaaka phefo, le tshephe tota o ne a ka e tshwara. Ba bangwe ba ne ba mo lebile ba gakgametse ba mmona a tla a timpetse, baki ya gagwe e phaphaletse.

O tsene kwa go bone a hema ka thata, a tshogile mo gogolo, matlho a gagwe a le bogale jaaka a noga. "Borra, ke batlile ke jewa ke tau kwa mogobeng." Lukase a bolelela ditsala tsa gagwe a ntse a ba kaela ka monwana o o neng o roroma fela jaaka mmele otlhe wa gagwe o ne o tetesela. "E ne e etsa fela fa, fela fa ! E ne e ntebile ka matlho a mahibidu, e šenne meno a masweu gareng ga legano le lehibidu, seriri sa yone setlharaleitse e ntse e ratela, mogatla wa yone e o tsholeditse, seditse se tshikinyega."

"Jaanong o ne o latlhelang sepako?" Sipo a mmotsa.

"Wena o ka bo o dirile jang tau e e kalo e letile go go kometsa?" Lukase le ene a botsa a sa arabe potso.

"Ke kabo ke siile ke ntse ke tshotse sepako," ga araba Sipo.

"O a tshameka wena ! Motho go tshaba a tlhoafetse, a ganne mangana, sefatlhogo sa gagwe se tsutsubane, go tlhokega gore a se kgorelediwa ke sepe, mabogo a gagwe a hunagane a kgone go a tsamaisa gore a tle a mo okeletse matsomane. O ka fefoga o tshotse sepako se se bokete sa metsi, wena?"

"Ga ke na go go ganetsa gape. O tantse jaaka koma, monna wa gaetsho," ga digela Sipo.

Fa ba ntse ba bua, modumo wa sefofane wa utlwala gape. Ba itatlhela mo tlhageng jaaka masogo, matlho a bone a le dinaka. Gape e ne e le sefofitomo. Sa ya kwa mogobeng se fofela kwa tlase. Tau ya senokwane ya se bona mme ya sutlha tlhaga ya robototsega. Sefofitomo sa tlhatlhoba loba lotlhe gape, mme sa tloga sa tsholetsega sa boela morago.

"Mapodisa a re utlwaletse," Sipo a kakanya, a tsenya monwana mo nkong go supa phereetsego ya mogopolo wa gagwe.

Ope a tlhoka go ganetsa. Lefa tau e ne ya tshosa Lukase mo go kalo, ba ne ba e leboga thata gonne sefofitomo se ka bo se mo fitlhetse a santse a le mo leboeng. Mareko a taboga ka matsomane a ya kwa mogobeng, a sela sepako a menoga a ntse a taboga. "Banna, lo a bona go thata," ga bua Mareko a bema ka thata. "Mapodisa a re batla ka thoafalo. Ba utlwile gore re mantlheng ano."

"Roikopo o ba lomile tsebe ka ga rona. Lo mmonyne

gore o ne a sa batle re tswa mo tirong ya gagwe," Lukase a bua a tlhomamisa, seatla se ya kwa morago go ngwaya mokwatla wa gagwe.

"Nnyaya, ga ke gopole gore Roikopo o seaphu mo go kalo. Rotlhe re mo itse gore ke motho yo o siameng thata yo o sa kgatlahiweng ke matshwenyego le dikutlobothoko tsa ba bangwe," Mareko a ganetsa.

"Nna ke dumalana le Lukase," Sipo a latlhela. "Ga ke bone ka fa mapodisa a ka bong a utlwile ka teng kwa ntle ga go bolelelwa ke Roikopo yo re mmerekileng dikgwe-di di le tharo."

"Kgopolo ga e na molato mo go yo o nang nayo, mme nna ke le nosi ga ke na kakanyo e e bosula ka ene," ga araba Mareko a ntse a loma molomo wa tlase jaaka e ne e le tlwaelo ya gagwe.

Ba ne ba tlhola mo moriting wa setlhare seo go fitlhela phirimane. Ba ne ba leta ngwedi go tlhaba. Jaana ba simolola mosepele wa bone gape.

Mo loboeng ngwedi o ne o phatsima ka lesedi le lesweu mo ba neng ba kgona go bona sengwe le sengwe se se neng se tsamaya mo teng ga bojang jwa leboa. Ba tsamaile bosigo jotlhe ba ntse ba hapaana le diphologolo, tse dingwe ba utlwa go ragoga ga tsone fela, fa gongwe ba utlwa go bu-dula ga tsone di le kgakala. Ka makuku ba utlwa ditau di arabana kwa sekgweng se se neng se le kwa pele ga bone. Sekgwa seo se ne se se kgakala jaanong, mme e rile letsatsi le tlhaba ba bo ba setse ba le mo go sone. E ne e le sekgwa se se kwenneng se se neng se siametse batshabi jaaka bone. Lukase o ne a sa itumele ka gobo o ne a utlwile ditau ka makuku di bopa.

Fa ba ntse ba tsamaya ba utlwa monko o o neng o tshwana le monko o ba neng ba o utlwa mo lobakeng lole lwa pula e kgolo ya ntlha. E ne e le monko wa ditlou. Gongwe e ne e santse e le tsone ditlou tseo ka ga twe ditlou fa di tsamaya ga di ikhutse, le gone ga di na mokgwasa di nanasela fela jaaka noga mo bojannye. Kgabagare ba di bona di kokomogile jaaka dikepe mo lewatlang le le nang makhubukhubu. Go ne gole mo mosong, marang a letsatsi a le marokwa mo mebeleng ya tsone. Di ne di fula ditlhare di tloge di di lepeletse di akgege jaaka dinoga tse dikgolo di sule. Ditlou tsa tloga tsa tenega, matlho a tsone a supa kgakalo le bopeloethata. Tsa simolola go phatlola ditlhare, go di thula ka ditlhago go di lalaanya fa fatshe, go gataka ditlhatshana jaaka e kete botseno bo ne bo simo-loga mo ditlhogong tsa tsone. Fa di sena go dira jaana, tsa kgobokana, tlou ya poo ya ema fa pele ga tse dinama-gadi le tsa makau le tsa makawana le tse di anyang,

tša didimala jaaka e kete di mo kerekeng. Tlou ya poo ya gala jaaka lonaka lwa phala. Tse dingwe tsotlhe tša gala le tsone le mo gonnyennyane tota mo sekgwa se neng sa arabana. Banna ba bararo ba thusega ka gobo ba ne ba le gaufi le setlhare sa mowana. Ba khukhuthela kwa go sone ba se pagama ba ya le dikala tša sone ba sala ba lebile ditlou di le kwa tlase ga bone. Jaanong di ne di ba bonye. Dilopo tša tsone tša timpala gape tša se ka tša akgega jaaka pele. Ditsebe tša tsone tša phuthologa jaaka diphate di anegilwe mo matlhakung. Tša atamela mowana kwa ntle ga mokgwasa. Mongwe le mongwe wa bone a itsadisanya le kala e a e ngaparetseng. Tša tsholetsa dilopo tša tsone tša lelala setlhare, tša binaka tša etsa batho ba tshapetswe, go goa ga tsone e le mo go kabang ditsebe.

Lukase o ne a bataletse mo kaleng ya gagwe jaaka kgatlampane a ntse a rapela a re, "Ao, Modimo re thuse! Ao, Modimo re thuse!" O ne a tshogile mo borokgwe jwa gagwe bo neng bo roroma. A re o sutelela kwa godimo ga kala, a relela a batla go wela kwa tlase. A ngaparela kala ka lebogo le le lengwe fela mmele wa gagwe o akgega jaaka pelo ya tloloko. Ka bofefo a akgola maoto a gagwe a tlamparela kala ka one, a ineneketsa a ba a nna sentle gape.

"Re thuse, Mokomaditlhare, re a nyelela," Sipo a goa a sa tsosa tlhogo.

"Ke eng wena Sipo, o sa lope thuso mo Modimong jaaka Lukase? Ke go boeletse gore thuso ya me e tswa mo Modimong. Ka go rata ga One ke ka dira ditlou tse gore lebala mme tša tloga tša re tlogela," Mareko a bua a ntse a di supa ka monwana.

"Mme, Mareko, dira jalo ke a go rapela," Sipo a lopa gape.

Mareko a leba ditlou, a bua ka lentswe le legolo a re, "Ke nna Mokomaditlhare." Ditlou tša reetsa. "Lotlhe lo a nkitse." Ditlou tša phutha ditsebe tša tsone. "Nonofa ya me e feta nonofa ya lona." Dilopo tša ditlou tša gololega tša akgega. "Tswang fano lo tsamaele kgakala. Ke se ka ka tlhola ke lo bona gape!" Tlou ya poo ya tswa ya tsamaya. Tse dingwe tša e sala morago ka tidimalo. O ne a bua le tsone jaaka e kete o bua le batho jaaka ene. Tša tsamaya tša ba tša nyelela mo sekgweng.

Ba fologa mowana. Ba tlamparela Mareko. Ba mmoka ba re Mokomaditlhare ke ene mmoloki wa bone. Ba ne ba ka opela fa e ne e le gore ga se batshabi. Ba ne ba ka bina ka boitumelo fa ba ne ba sa itse gore babatli ba bone ba mo motlhaleng wa bone. Sefofitomo se ne se ba supegeditse jalo. Ba ne ba sa fopholetse, e ne e le nnete.

Go ne go se na nako ya go diega Ba sikara mesobana ya bone ba ratha sekgwa ba ya le lefatshe. Naga e ne e le namagadi, e tletse maungo a a monate : megorogorwana, merula, moretlwa, motsotsojwane, phane, maruswa, dirowa le maungo a mangwe. Mo malatsing a ba a tsamaileng ba ne ba sa tlhoke se ba se jang. Mogote wa letsatsi o no o fokodiwa ke maru a a neng a tle a ikale mo loaping mme e se a pula. Dilo tse tsotlhe tsa ba thusa mo mosepeleng wa bone.

Mo thapamong ya letsatsi, ba bona totoma ya mmu kwa pele ga bone e goaletse e tswa bophirima e ya botlhabatsatsi. Ditlhare tse dikgolo di ne di tsubuega mo godimo ga yone. Maru a masesane a ne a di okometse. Mo lotlatlaneng totoma e e ne e kete e kopane le loapi, go bonala tsela e tshesane fa loapi le yone di rakanelang gone. Mo motshegareng e ne e kete e thulametse mo mogoteng wa letsatsi. Mo phirimaneng ya letsatsi maru a ne a tsabakela mo diphatlheng tsa ditlhare tse di mo totomeng eo. Mo bosigong dinaledi e ne e kete di phaphasela fa godimo ga ditlhare tse di foo. Tse e ne e le dikgakgamatso tsa thota eo. Ba ne ba latlhegile, ba le mo gare ga naga, mme totoma e ya nna jaaka bogorogelo jwa bone jo bo neng jwa ba natefisa ditlhaloganyo le go lapolosa mewa ya bone.

Ba ne ba tlhatloga totoma mme ba bona dithunya tse di neng tsa jesa megopolo ya bone monate. Ditlhare dingwe tse dikgolo mo go yone di ne di dule legae la dinonyane di le dintsi, maitapolosetso a dinoga le bokgatitswe. Fa ba fologa totoma ba bona noka e kgolo e didimetse fa pele ga bone e na le phatsimo e e lakaselang. Mo losing lwa yone ditlhare tsa mekalobe di ne di okometse e kete dikala tsa tsone di lebile meriti ya tsone mo metsing a yone. Ditlhapi di ne di bonala mo metsing a a galalelang di šapa ka botswerere. Noka e e ne e le ntle mo gogolo, bontle jo Mmopi a le nosi o neng a bo supa. Ba nna le keletso mo bonosing joo jwa bone, keletso ya gore ba ka tshela mmogo le noka e kwa ntle ga go tshwenngwa ke sepe mo go yone gobo go ne go ntse jaaka e kete ke yone e e neng e ba okile go tshabela kwa go yone gore e ba neele pabalelo ya legae le go ba fa lorato lo ba neng ba lo tlogetse kwa magaeng a bone.

Mareko a sola moriri wa gagwe ka seatla, a itoma molomo wa tlase. A leba Lukase mme a thokgosetsa seatla sa gagwe ka lonyatso, a re, "Selo se se phatsimang fa pele ga rona se ke metsi ga se mmu o o thata." A fetisa segotlholo mo mometsong wa gagwe ka maikgantsho a ba a tswelela gape a re, "Fa o ka tlalelwa ke pelo jaaka o ntse o dira, o tla tlhoka se o tla itshwarelelang ka sone mo metsing. O itse se se tla go dirafalelang. Ga ke go ruti."

Ba tsamaya mo losing lwa noka, ba tsena fa gare ga ditlhare, ba dikologa tse dingwe, ba boa ba tsamaya fa go lobalanyana ba ntse ba batla letsibogo.

"Ke gore, Mareko, fa o bua jaana a o raya gore mo borarong jwa rona ke nna legatlapa ke le nosi? A lona ga lo ke lo tshoga? A lona ga lo ke lo roroma?" Lukase a botsa a sudile mogopolo.

"Go siame fa o sa batle kgakololo." Mareko a araba. "Ke bona gore ga go na thuso gore ke kope sengwe mo go wena."

"Nnyaya, rra, ga go a nna jalo," ga fetola Lukase, "kgakololo ga e ke e ganwa, fela kgakololo e e lebagangwang le nna fela e a nkakabatsa. Kgakololo ya gago o kabo o e lebisitse mo go nna le Sipo, gonne Sipo le ene ke motho wa nama le madi jaaka nna, le ene o ka nna a fafamodisiwa ke sengwe."

"Go ntse jalo. Ke kopa maitshwarelo. Ke kabo ke buile le lona lotlhe e seng go lomolola wena o le nosi," ga bua Mareko matlho a gagwe a ntse a kanoka letsibogo la noka. Ba bangwe ba ne ba mo setse morago. Noka e e ne e tshwana le losika lo logolo lwa madi lo madi a a tswang mo go lone a nosetsang mmele otlhe wa motho. Le yone e ne e isa metsi a yone kwa ntle go nosetsa ditlhare le bojang. Batho ba ne ba kokobala ka mekoro mo go yone ditshego tsa bone di kopana le dipina tsa digogwane tse di neng di kotama ka fa tlase ga ditlhare tse di maebeebe tsa madubunoka.

Molomo wa ga Mareko wa sokama ka ntlha ya go nyenya mo ditsala tsa gagwe di neng di go itse sentle — go šena meno mo go neng go supa maikutlo a a boteng e seng kgatlhego fela, maitumelo a go neng go sena lefoko mo go one, go itumelela fela se matlho a neng a se bona.

"Letsibogo ke lele. Mekoro le yone ke ele," ga bua Mareko a kaela ditsala tsa gagwe ka monwana wa sesupabaloi.

"Modimo o ntlheng ya rona," Lukase a bua sefatlhego sa gagwe se tletse boitumelo. "Ke ne ke sa itse gore noka e kgolo e re tla e tshela ka mofuta ofe ka nna ke sa itse go šapa; jaanong ke fano re beetswe mekoro ke Thata ya gago Mokomaditlhare."

Mareko a letsa molodi o o kwa tlase o o sa saleng epe pina morago. Ba goroga kwa letsibogong. Ba tlhatlhoba mekoro e e foo le dirapo tsa yone tse di neng di subilwe mo tlhageng kafa tlase ga setlhare sengwe. Ba tsaya di le pedi ba ya kwa mekorong, ba tlhopha mekoro o le mongwe o mo mathlong a bone o neng o lebega o nonofile go feta e mengwe. Ba o kgarametsa mo metsing, ba ikolela mo

go one mmogo le dithotwana tsa bone. Sipo o ne a ntse kwa pele, Mareko a le fa gare, Lukase a ntse kwa morago. Noka e ne e athlame, mme letsibogo la ntlha ya moseja le ne le le sebaka. Jaana ba fudua mokoro mo gare ga noka. E ne e le mokoro o o thata, mme o ne o le monnye. Banna ba bararo ba ba ne ba o imelela mo metsi a neng a le gaufi le losi lwa one. Fa ba ntse ba fudua, metsi a tsena mo teng ga mokoro a kolobetsa maoto a ga Mareko.

"Ke gore banna ke lona ga lo itse go fudua mokoro lo sa tsenye metsi mo go one?" Mareko a bua a ntse a leka go kgophela metsi ka kwa ntle.

Sipo a mo gadima. Mokoro o ne o lelemela jaaka phologolo e tlhabilwe ka lerumo, o theekela, o ya kwa le kwa. A leba Mareko ka boitlhobogo fa o neng a ntse teng a iketlile a tshwere lengole ka diatla tsoopedi, a eletsa loeto lo lo diphatsa lo go fela.

Lukase a mo tshwara ka thamo ka kwa morago a mo thukuthetsa : "Ga o bone gore metsi a tlala mo mokorong? Kgophela metsi kwa ntle re tloga re nwela," Lukase a bua letshogo le emelela mo sehubeng sa gagwe.

"Wena tlogela go tshela metsi mo mokorong ka go fudua mo go maswe moo ga gago," Mareko a mo fetola.

Kubu ya ntsha tlhogo gaufi le mokoro ya budula metsi. Botlhe ba pharama ba ba ba phadimoga. Lukase a kotama a tlogela go fudua a tlhoma matlho fa kubu e neng ya nwela gone, ga sala go fudua Sipo a le nosi.

"Ema ka dinao o fudue mokoro, Lukase!" Sipo a kgalema.

Kubu ya kwetoga kwa pele ga bone ya budula metsi gape. Mokoro wa ema wa re kgo ! Wa tshikinyega, wa bina jaaka setseno, metsi a oketsega mo go one. Kubu e nngwe ya budula metsi fela fa morago ga ga Lukase. Lukase a tlolela kwa pele a ntse a gadimile kwa morago, a wela mo godimo ga ga Mareko, yo mo lobakeng lo, o neng a kgobokantse dithotwana tsa bone tsotlhe a di bofeletse mo mmele leng wa gagwe. Mokoro wa menoga. Botlhe ba wela mo metsing. Lukase a nwela ka o ne a sa itse go šapa.

"Tlhokomela motho yo Sipo," Mareko a goa a ntse a ngampetsa mogala o a neng a ipofeletse dilwana ka one. Madi a o neng a a bolokile a ne a siame sentle mo kgetseng e e neng e le mo moitlamong o o neng o tshwere borokgwe jwa gagwe. Sipo a tshwara Lukase ka thamo ya baki a mo inola mo metsing a sena go hupa digalase tsa metsi di le dintsi. O ne a ragaraga, mabogo a gagwe a tletse naga a leka go itswarelela ka ditlhare tse di neng di seyo mo metsing.

Kgabagare, Sipo le Lukase ba bona kwena e šapela kwa Mareko o neng a le gone. Botlhe ba goa ka mantswe a a

kwa godimo ba re, "Bona foo, kwena ke eo Mareko ! Leba kwa morago ga gago !"

Mareko a retologa a lebagana le kwena e e neng e tla e feditse pelo. A isa thotwana ya gagwe ntlheng ya kwena, a somola thipa mo kgatleng ya yone a e tshwara ka seatla sa kolopo. Kwena ya tla, ya bula molomo, ya tshwara thotwana ya ga Mareko ka meno, ya budulala, ya di tsitsina ka tlhoafalo. A e tshwara leoto la pele la molema, a le tsholetsa, a tsenya thipa mo legwafeng la yone. Ya ntsha mogatla wa yone mo metsing ya a itaya gantsi ka one. Ya kudupana ya tsholetsa maoto a morago ya tlhaba dirope tsa gagwe ka dinala tsa yone. Mareko le kwena ba sobolokana ba ya kwa tlase ga metsi. Koo, Mareko a tsenya thipa mo legwafeng la yone. Mo nakong e thipa ya fitlha gae, ya tlhaba pelo ka bogare. Kwena ya menoga, ya kokobala e isitse mpa kwa godimo, metsi a nna mahibidu ke madi a yone. Mareko a šapa a ya kwa letsibogong a tthatlogela moseja. Go ne go sena sepe se o neng a se tlogela mo metsing.

Sipo o ne a le mo namaneng e tona ya bothata. O ne a goga Lukase jaaka selei mo metsing. Go ne go sena ka fa Lukase o ka ithusang ka teng. Mabogo a gagwe a ne a akgega mo metsing a sa leke go šapa ka one. O ne a leka go tsamaya mo metsing jaaka e kete o tsamaya mo mmung o o kwakwaletseng, mme mo go direng jalo a ne a nwela a hupa marama a le mantsi a metsi.

Ka kwa moseja, kwa Mareko o neng a eme teng a lemoga gore fa Lukase a sa iteke ka thata o ne a ka tloga a gogela Sipo mo metsing mme ba bolawa ke metsi mmogo. A ipotsa gore go ka dira eng go ba thusa mo losong lo lo neng lo tla mo go bone. Go ne go bonala sentle gore Sipo o lapile.

"Lukase, kwena ke eo e fa morago ga gago ! Sia ka thata ! Sia Lukase !" Mareko a goa antse a ya kwa letsibogong go ba tthatlosa.

Sipo a itshwarelela ka setlhatshana se se neng se le gaufi le letshitshi la noka, lebogo le lengwe la gagwe a le isa kwa go Mareko gore a mo gogele kwa ntle. Fano fa metsi a ne a se boteng, mme Lukase a rapama foo a lapile thata kgotsa a idibetse. Mareko a tsena mo nokeng, a tsholetsa Lukase a mo tshedisetsa moseja, a mo latsa ka mpa ya sebetse ka o ne a kgotshe metsi. A mo gata mokwatla ka diatla, metsi a fula ka legano. Ba mo pepetlets ba mo isa kwa moriting wa setlhare go sena puo mo go ene. A budulala. A thulamela. Ba sala ba utlwa go kgorotla ga gagwe fela.

Lukase a bula matlho a rakana le tebo e e neng e tletse

dipotso ya ga Mareko. "A ke ntse ke thulametse lobaka lo loleele?"

"Ke lobaka lo loleele fela thata," ga araba Mareko a soka molomo.

"A Goitsemanang o ile go ntshiela maši? Ao, batho, Goitsemanang ke mosadi wa pelo ya me."

"Mpolelele selo ke se, Lukase," Mareko a bua, "go simologile leng gore o akanye ka ga Goitsemanang yo o sa mo itseng, e bile o ntse o itse gore ke mosadi wa pelo ya me?"

"Goitsemanang ke mosetsana wa pelo ya me. Ke tla mmona ke ise ke swe. Ke a mmona ke yo o etla."

"Lukase o tlhakanye tlhogo. Kana o a lora?" Sipo a botsa a ntse a mo etse tlhoko.

"A o a lora, Lukase," Mareko a botsa.

"Ke ne ke lora ke na le Goitsemanang kwa gae," a bua.

"Go a gaggamatsa gore ke lore ke na le legae la me le Goitsemanang mme ke ise ke ko ke nne le legae la me gope."

Go buabua ga ga Lukase go ne go supa gore matshwenyego a a mo dirafaletseng mo mosepeleng wa bone a ne a setse a imeletse boboko jwa gagwe, a mo tlhakantse tlhogo. Ba ne ba ikhutsa mme ba simolola mosepele ngwedi a sena go tlhaba.

Kgaolo 7.

Thota ya Baswi

Moso wa supa letsatsi le lewebu le le neng le sena botsala mo go lone. Mouwane o o neng o le bokete jaaka mosi wa molelo o ne o fitlhile legodimo. Go ne go se na pharologano mo motshegareng otlhe, go lebega e kete le bosigo go tla nna fela jalo. Batshabi ba bararo ba ne ba didimetse e bile ba hutsafetse, ba batla go itse gore bosigo jo bo tlang jone bo tla nna jang fa motshegare o le bosula jaana. Ba ne ba ipona ba apaapa mo lefifing le le tlang.

"Mma ke go botse sengwe, Mareko," Lukase a bua. "Ke tlwaelo ya me go nna le kgatlhego mo tirafalong ya maikutlo a batho ba bangwe. Ga o ke o re motlha mongwe o nne le poifonyana?"

Mareko a koakoetse fa matlho a ga Lukase a keleka a gagwe. Le fa Lukase e ne e le motho yo o boboi gale, o ne a le botlhale. O ne a se ka ke a tsiediwa ka maaka.

"Ke tsomile diphologolo mo sekgweng gantsi mme ke iphitlbele ke tshwana fela jaaka ke tle ke tsamaye mo ditseleng tsa motse wa gaetsho kwa gae," Mareko a fetola.

"O a tila, Mareko. Ga o arabe potso ya me." Lukase a bora leitlho, seatla sa sianela kwa mokwatlang go o ngwaya. "A o ka mpolelela gore le fa e le leng ga o ise o ko o tlelwe ke poifo?"

" . . . . . Nnyaya. Kgotsa gabedi kgotsa gararo . . . . . go jalo."

"O no o boifisiwa ke eng? Mpolelele se tota se neng se go boifisa?"

"O gakologelwa tlou e e bogale ele e e neng ya re tabogisa jaaka ditseno mo bosigong? Lobaka loo ke ne ka tshoga," Mareko a araba

"Ke jalo. O ne o tshogile ka gobo o ne o solofetse gore e tla go bolaya, mme ke sone se gompieno se ntshwenyang mo moeng seo. Mouwane o o kanakana mo motshegareng, o o dirang gore re se ka ra bona ditlhare tse di gaufi le rona tse, o ntshosa gore mo bosigong gone o tla bo o ntse jang. Re tla wela mesima jaaka difofu. Re tla thulana le diphologolo le dibatana re sa itse fa di emeng gone le tsone di sa re solofela."

Bosigo jwa goroga mouwane o ntse o le teng. Phifalo ya gola le bosigo. Ba leka go tsaya dikgato mme ba wela ka mamena, ba ngapiwa ke mangaubana. Botlhe ba tsenwa ke letsididi la letshogo. Sipo a tlelwa ke maikutlo a gore ba tla welwa ke motlhakola o o diphepa, kutlobotlhoko e e se ka keng ya femiwa. A kitlanya meno mme a betelela pelo go tsamaela pele a ntse a kgokgoetsega. Mareko a re, "Tswelela pele fela Sipo, ke lobaka o ntse o le mo sekgweng."

"Ee, ke lobaka ke ntse ke tsamaya mo sekgweng," a fetola ka lentswe le le kwa tlase. "Mme gompieno ke utlwa e kete re bapisitse ke mongwe motho. Re tla tsamaya go le go nene re tloga re ema. Ke utlwa sengwe se tsamaya ntlheng e e ka fa molemeng." Ba tlogile ba ema, ba ikhupetsa mowa, ba tlhwaya tsebe ba utlwa sentle mokgwasa wa go tsamaya ga motho ntlheng ya molema, mokgwasa o le one o neng wa didimala fa ba sena go ema. Pelo ya ga Sipo e ne e itaya; Lukase o ne a tetesela, mangole a gagwe a itaana; Mareko o ne a eme a tuuletse, a gagametse a reeditse ka thata. Jaana ba simolola go tsamaya gape.

"Jaanong lo dire se ke se lo bolelang," Mareko a bua ka lentswe le le bonolo. "Fa Sipo a ema gape lo leke go tsaya dikgang; nna ke tla kgaogana le lona ke tsena kwa ditlhareng tse mokgwasa o utlwalang ntlheng ya tsone, jaana ke tla leka go tswa motho yo o tsamayang yole ka kwa morago. Lo bueng le nna jaaka e kete ke na le lona, mme lo se ka lwa

mpitsa ka leina, mme fa lo utlwa ke dirafalelwa ke sengwe lo sie. Lo a utlwa?"

Ba dumela. Sipo a simolola go bua a tsholeditse lentswe ka ga phofu e o kileng a e bolaya kwa letsomong, mme ya re bosigo ditau tsa ba tlhasela di okilwe ke monko wa nama, ba gotsa melelo mme ba lala ba sa robala ka ditau di ne di leka go tsena go tsaya dinama tse di neng di le foo. Jaanong ba ne ba utlwa mokgwasa wa dinao sentle o tswa mo sekgweng gaufi e kete motho yo o neng a ba bapisitse jaanong o ne a sa ikaelela go ba iphitlhela. Sipo le Lukase ba ntsha ditlhobolo tsa bone ba di tshwara ka diatla menwana ya sesupabalo ya atamela bora jwa ditlhobolo. Fa ba ema gape, Lukase a simolola go balabala, Sipo a araba dipotso fa le fale. Mareko o ne a wela fa le fa mo mameneng; ditlhatshana tse di mitlwa tsa tshwara diaparo tsa gagwe, tsa mo ngapa sefatlhogo, mesima mo mmung ya mo dira gore a kgokgoetsege a bo a batle go wela fa fatshe. Mo lobakeng loo letshogo la mo tlela, lone letshogo le Lukase o neng a mmotsa ka ga lone go le pele.

Motho yo o neng a ba bapisitse mo lefifing la sekgwa le mouwane a bona sengwe se sentsho se tla kwa go ene, ebong Mareko. Motho yoo a re o leka go tshaba mme a wela ka marena le mesima; go taboga ga nna thata mo go ene jaaka go ne ga nna thata mo go Mareko. Mareko a goa a re, "Ema foo!" Motho yoo a se ka a ema a nna a leka go kgokgoetsega mo lefifing a ba a timela mo matlhong a ga Mareko. Ka nakonyana a utlwa go thunya ga sengwe; e ne e le go fula ga tlhobolo. Mareko a itatlhela fa fatshe, a akanya ka bofefo, mme a itse sentle gore modumo wa tlhobolo o o utlwiwang ke motho ga se one wa lerumo le le ka bolayang motho yoo.

Mareko a tlomoga. mme mo tidimalong e e neng ya nna a latela Sipo le Lukase. O ba fitlhetse fa a kgaoganeng le bone gone. E rile ba utlwa go fula ga tlhobolo ba ema fela ba se ka ba sia. Sipo a tshwara legetla la ga Mareko ka seatla se se roromang. Kgabagare ba bona melelo e tlhagoga mo sekgweng, ditlhase di tlhaphoga, kgabo ya yone e gola e ba e lekana le dikala tsa ditlhare. Molelo wa gogoma, lesedi la one la bonesa sekgwa kwa le kwa. Ba leba ntsheng tsotlhe mme ba bona molelo o le kwa pele ga bone. Ba leka go siela kwa morago, mme ba gakologelwa gore teng go na le noka e e tletseng dikwena le dikubu. Ba ema ba tuulala, ba sa itse se se diregang, ba feletswe gotlhe ke maatla a go lekelapele, ba ntse ba reeditse go duma ga molelo mo go neng go utlwala mo sekgweng.

Lukase a leba kgabo ya molelo e tlhakane le mosi le mouwane. A tshikinya tlhogo a itshwara molomo. E ne e

le tlhakano e e bosula. Jaana a bitsa Mareko. "Matshelo a rona a mo diatleng tsa gago wena Mokomadithlare," a bua. "A re tla swa loso lwa molelo re ntse re na le wena yo o laolang dilo tsotlhe ka ntata ya nonofo e o e filweng ke Thata e Kgolo e o e itseng? Tima molelo o ka ponyo ya leitlho kgotsa fetola phefo gore e kgoeletse molelo go sele."

Mareko a upalala. A tsholetsa seatla a supa molelo, mme kgabo ya molelo ya kokobela, a diga lebogo la gagwe mme a bua ka lentswe le legolo a re, "Phefo e e matsuetsue tsoga o foke ka thata gore o busetse molelo o o bosula o kwa o tswang gone o bo o o time mo bosigong jono."

Phefo e kgolo ya foka. Dithlare tsa tsebeetsega. Molelo wa boela morago mme wa tima mo logokong lwa one. Gape Sipo le Lukase ba tlala boitumelo. Ba mo tlamparela ka boitumelo. Lukase a re, "Mareko, ke batla go nna Mokomadithlare yo mmotlana, ka nna morutwana wa gago gore le nna ke nne ke dira dikgakgamatso."

"Motho yo o tshubileng naga yole ke mang?" ga botsa Sipo.

"Ke mongwe wa mapodisa," Mareko a araba. "Ba re etilepele. E rile re lekwa loboeng ra etelwa ke sefofito-mo gabedi kgotsa gararo, selo se se neng se kaya gore mapodisa ba itse gore re ntlheng efe ya lefatshe. Malatsi fa a ntse a feta ba tla go re lalela gaufi le noka e, mme fa ba re tlhoboga ka kwa moseja o le ba tshela noka ka sefofitomo ba re letela moseja ono. Re thusitswe ke mouwane go ema motshegare otlhe le bosigo jono. Motho yo o neng a mphula ka tlhobolo ke lepodisa, mme ka ntlha ya lefifi le le kwenneng le a mphosa. Jaana a tlhohetse bojang ka molelo, jo ba neng ba bo kolobeditse ka lookwane lwa dikoloi tsa bone, wa lakaila sekgwa."

"Kana batho ba mapodisi, ba tsamaya ka dipalamo tse di bofefo, le fa re ka lala re tsamaya bosigo jotlhe ba tla re tshwara re ise re fitlhe gope," Sipo a bua mogopolo wa gagwe o etsaetsega fela o sa je monate, go se na sepe se se ka nnang le nngwe thuso mo go bone.

Ba simolola gape ba ipha naga. Sekgwa se ne se nka segau, mme ka bojang bo ne bo šele, go tsamaya ga bone ga fefoga. Kgantele mouwe wa kaologa, ngwedi o mosweu a phatsima ka lesedi le legolo. a tlhatswa naga. Diphologolo le dibatana tse di neng di ka ba boifisa di ne di tshabile go tutuma ga molelo di le kgakala, dinoga di ne di tshabetse mo mesimeng dingwe tsa hupediwa ke kgakgamosi tsa wela fa fatshe go bolawa ke molelo o o neng o tuka gone. Poifo e kgolo e ne e seyo mo go bone, mme ba tsamaya ba digile mmele. Fa ba ntse ba tshwere mosepele ba utlwa sengwe se ruthagana fa pele ga bone. Fa ba thaakanya ditsebe, ba

bona Sipo a rapame fa fatshe a gakgamaditswe ke go wa ga gagwe. O ne a kgopilwe ke motlantlanyane mo legokong.

Ba tlogile ba tlogela legoko ba tsena mo nageng ya bojang le ditlhare tse di matlhare matala. Ba tsamaya jaanong ba furaletse ngwedi, phefo e e tsidifatsang mmele e ntse e foka. Kgantele ba bona metsi a phatsima mo leseding la ngwedi. E ne e le letsha. Gaufi le lone diphologolo di ne di nwa, tse dingwe di letile go nwa. Motumoga wa lekau o o dinaka di peretlhleng wa atamela metsi o monamagadi o le fa morago, wa khubama ka mangole a pele wa nwa; fa o sena go tlosa lenyora wa tthatloga o gwanta ka tlotlego e kgolo wa timela mo sekgweng. Tholo, dinaka tsa yone tse ditelele di itshophile, e akga tlhogo e kete dinaka di a e imela, ya gwanta fa gare ga diphala le ditshephe ya ya go ema fa metsing ya tsholetsa tlhogo ka tlotlo-malo ya maipelafatso. Ditshephe le diphala, diphologolo tse di maoto a dikgonyana, tsa atamela metsi di ntse di šebašeba mekwatla ya tsone e kokoretse jaaka sekgamphane. Kgabagare, tholo e ntle e ya lekau ya belega dinaka mo mokwatleng wa yone ya goalatsa tlhogo ditlhako tsa yone tsa duma mo mmung jaaka moropa, e tsholeditse mogatla e taboga ka matsomane a a neng a gakgamatsa diphologolo tse dingwe. Tsotlhe diphologolo mo metsing tsa tlogela go nwa tsa tlhwaya tsebe, dinko tsa tsone di dupadupa phefo e e didimetseng. Morena yo o mariri, kgosi e kgolo ya sekgwa, seja kgomo le namane le motho o ne a utlwalelwa fela ka fa fa. Jaana ga tsoga lesukasuke le phereetsego, mme ka nako e khutshwane naga ya tlhonama jaaka e kete diphologolo ga di ise di ko di eme foo.

Mo mosong ba simolola ba gata ka tlhoafalo, Mareko a ba eteletse kwa pele. Jaanong ba ne ba tswa mo nageng ya dikgwa ba tsena mo nageng ya dipala. Ba simolotse letsatsi le tlhaba ba ikhutsa letsatsi le phirima. Ba gotsa molelo fa gare ga ditshidika tsa maje, ba apaya dijonyana tse ba neng ba di tshotse. Naga e ba neng ba le mo go yone e ne e atlhame, mme ba ne ba gakgamala gore se se diileng balatedi ba bone go ba tshwara e ne e le eng ka bone ba ne ba taboga ka dilori le difofithlomo. Kgotsa ba ne ba bone sengwe se se ba diileng, kana mongwe wa bone o ne a wetswe ke kotsi ya molelo, ba ne ba sa itse. Ba ne ba itumela gore kotsi e e ntseng jalo e ne e ka dira balatedi ba bone gore ba boele kwa motseng wa Mariposa ba isa setopo sa lepodisa gae. Malatsi a ba sa ntse ba boetse gae batshabi ba ne ba ka tswelela mo mosepeleng wa bone ka iketlo.

Dipelo tsa bone di ne di tlhoafaletse nama, mme Sipo a ba bolelela gore o ya go leka go batla nama. Sipo o ne a le maroka mo tlhobolong, mme a tsaya pisetole ya gagwe a

tlhatlhela dikolo di le pedi mo go yone, a tsena mo sekgweng ngwedi yo mosweu a phatsima fa godimo ga tlhogo ya gagwe. A ema a reetsa. O ne a se kgakala le fa ba neng ba thibeletse teng. Sengwe sa tlhaga ditlharapa. Sengwe seo sa tla se lebagane le ene. A khubama ka lengole, a tsholetsa lebogo, seatla sa gagwe sa lebaganya pisetole le bontshonyana jo bo neng bo tla kwa go ene bo inamisitse tlhogo bo ntse bo kgetlakgetla ditlhatshana. Tlhobolo ya thunya. Bontshonyana jwa nyelela. A tsamaela fa a bo bonyeng bo fulafula gone a ntse a belaela gore kgotsa o fositse. A okomela lefatshe mme a bona phuduhudu e kgwaphaletse foo. A e tsholetsa a e pega mo legetleng a leba bothibelelo kwa molelo wa bone o neng o ntse o nyedima gone.

"A o fositse ne, Sipo?" Lukase a botsa.

"Nna ka fosa! Ke ne ke fula tlhobolo ya motho a tshwerwe ke tlala," ga araba Sipo a latlhela phuduphudu fa fatshe. Ba itumela. Ba ntsha dithipa ba e bua, ba besa nama mo magaleng mme fa ba sena go ja ba itatlhela fa fatshe ba robala. E ne e le santlha ba utlwa boroko jo bo tletseng mo bosigong.

Ka maphakela ba tlogela mathibelelo a bone ba tswelela le mosepele mo mouwaneng o o bokete o o neng wa kaologa letsatsi le sena go tlhatloga, botala jwa loapi bo le bontle kwa godimo ga bone. Mo maotong a bone bojang jo botala bo ne bo tobetsega jaaka bobowa jwa nku bo sa bofe motho maoto. Dithhare di ne di sa pitlagana di ne di gasane mo phefo e neng e foka sentle mo gareng ga tsone. Ba bona mmila o tswa botlhabatsatsi o ya bokone, ba tintinyetsa mo go one motshegare otlhe, mme e rile letsatsi le phirima mouwane wa tla gape o befile wa tlhakatlhakana le lefifi le le neng le tla, mme naga ya ntshofala. Jaanong ba ne ba le mo sekgweng se se maswe se ditlhare tsa sone di neng di bofagane ka mitlwa ya tsone e e dikgoge. Ba tlogile ba ema ba reetsa thata mme ba utlwa mantswe a batho ba ngunanguna. Mareko a kopa Sipo le Lukase gore ba sale fa ba leng teng ene a sa ntse a tlhatlhoba kwa mantswe a utlwalang a le gone. A ba lopa gore ba se ka ba raelesega go fula.

Mareko a tswa mo mmileng o ba neng ba tla ka one, a gagaba a ntse a ratela mme a bona melelo e le mentsi e tuka mo mouwaneng. Golo foo go ne go le lebatla le legolo le ageletswe ka matlhaku a a neng a na le dikgoro di le pedi, e nngwe e le ka kwa botlhabatsatsi, e nngwe e le ka kwa bophirima. A ratela a gogoba ka mangole le diatla, a ribama ka kwa ntle ga matlhaku, mme a bona mophato wa batlhakani o reeditse kgosana ya one e ntse e bua le bone e re :

"Kgosi ya rona ya morafe wa Bakololo e re laotse gore fa Bangologa ba re tlasela re ba bolaye jaaka dintsi, ba re ba tshwarang re ba bogise ka pogiso e ba iseng ba e bone gope. Ba a re patika ba re re batho ba bone; ga ba itse gore kwa re tswang teng re ne re le morafe o o bogale, o o itseng tlihabano. Jaanong ka re ba falaletse ba ithaya ba re re tla metsa patiko nngwe le nngwe ka re le mo lefatsheng la bone. Nnyaya, ga se jalo, re ithata fela jaaka bone, le rona re a itlotla."

O ne a utlwile go lekanye. A gopa ka mpa ya sebetse a boela morago go kopana le ditsala tsa gagwe tse pedi. Sengwe sa mo gakolola gore a eme. A reetsa pelo ya gagwe e betsa mo e neng e mo kaba ditsebe. A utlwa sengwe se re 'phataphata' mo mmung jaaka dinao tsa motho a sa rwala ditlhako. Modumo o o ne o tswa kwa pele ga gagwe o tla le mmila o o neng o ya kwa bothibelelong jwa batlhabetla ba Bakololo. A bona Mokololo yoo a tihagoga mo mouwaneng a tla a lebagane le fa Mareko o neng a eme teng. Mo seatleng sa molema o ne a tshwere molamu, mo go sa kolopo o ne a tshwere segai, matlho a gagwe a ganetse fa fatshe; a ne a tsholetsa tlhogo a leba ka fa le ka fa a tloge a inamisa tlhogo gape a tswelele.

Mareko a somola thipa ya gagwe mo kgatleng ya yone, a leta a e tshwere ka seatla. Monna wa Mokololo, a khubama, a ipaakanya, mogopolo wa gagwe le diatla le matlho —tsotlhe tsa bo di ipopile selo se le sengwe fela fa a ntse a atamela kwa go ene. Fa Mareko a setse a ipaakanyetsa go mo tihaba ka thipa, molodi o mosesane o moleele wa lela o tswa kwa bothibelelong jwa Bakololo. A tlola jaaka tshephe, a nanoga ka matsomane a ba a nyelela mo mouwaneng a ya kwa bothibelelong. Mareko a wela mmila a boela kwa a a tlogetseng Sipo le Lukase teng.

Ba ne ba seyo foo. Ba kabo ba ile kae? A ipotsa. Pelo ya gagwe ya tebateba. Mo lefifing le le kana a se ka a itse gore o ka ba batlela kae. A leka go phunya lefifi ka tebo e e bogale mme matlho a tshologa dikeledi ka o ne a a kalotse thata. Ntlheng ya gagwe ya molema a utlwa mongwe a fegelwa. "Mareko, re fano."

Ba ne ba iphitlhile mo teng ga ditlhare tse di neng di tshwaragane. Le Bakololo ba ne ba se ka ke ba ba bona. "Mareko, e rile re utlwa molodi ra kgaoga dipelo," ga bua Lukase. "Re ne ra gopola gore molodi ke o o supang go tshwarwa ga gago."

"Molodi oo ke one o o mphalodisitseng," ga araba Mareko. "Ke boile fa mojakong wa loso. Monna wa Mokololo o ne a tla kwa go nna, mme e rile a utlwa molodi a tlola jaaka phologolo a nyelela mo mouwaneng, ka hema ka boitumelo

pelo ya me ya ba ya wela." A ya kwa go bone. Sipo a re. "Nna ga ke bone fa go siame gore re kgobokane golo go le gongwe fela, e ka re fa baba ba re bolaya ra tlhoka yo o ka salang a re kuela mo bathong ka fa re suleng ka teng. Nna ke tla kgaogana le lona ke iphitlha go sele. Ke tla ya ntlheng ya bophirima, mme e tla re fa re setse re tsamaya ke tla etsa kgaka e lela, jaana lo tla itse gore ke nna."

Mareko le Lukase ba ribama ba lebagantse maoto, tlhogo ya yo mongwe e lebile bophirima, ya yo mongwe e lebile kwa letsatsi le tlabang gone. Mareko a tshwere thipa ya gagwe ka seatla. Tlhobolo e le mo seatleng sa ga Lukase monwana wa sesupabaloi o baba e kete o ka goga bora jwa yone selo sa ntsha mosi sa thunya.

Ba ne ba ribama foo ba sa tsikinyege. Ba ne ba omeletse fela jaaka dithito tse di oleng tsa ditlhare. Mmutla wa tla o kalapa, wa kgetlakgetla bojang jo botalana fa tlhogong ya ga Lukase, mme wa itsamaela o sena kitso ya gore o ne o le mo diatleng tsa motho yo o neng a o utlwele botlhoko. Phuti ya tla e taboga ya feta ya ba tlola godimo e ithaya e re e tlola legong le le suleng. Ditshephe tsa tla di karaganya tsa ba farafara ditlhogo tsa tsone di gadimile kwa di tswang gone. Dikgokong tsa tla di matla di inamisi-tse ditlhogo, di akga megatla ya tsone kgapetsa ya ne e kete di ka ba gataka. Go ne go bonala gore golo di go tswang go ne go na le sengwe di se tshabang gone.

Lukase a ngwaetsa Mareko a ba a seba a re, "Mogalammakapa! Batho ba bantsi ke ba ba tla kwa go rona."

"Lukase," ga seba Mareko. "Ope wa rona a se ka a ba a suta. Re kokomele lefatshe jaaka bokgwathe. Ke wena o tshwereng tlhobolo o le nosi, mme fa o utlwa ke tsikinya leoto la gago ka la me o bo o fula, mme o fule go bolaya o se ka wa fula thuutswae! Marumo a gago a bele mo go bone, mme o tla bona ba gasamana jaaka diphologolo di utlwa dikolo tsa batsomi. E tla re ba sa ntse ba le mo sediding sa kgakgamalo re tla nanoga re sia, re ralala lefatshe jaaka ditlou re sa ikhutse. O lemoge gore o tla bo o kgotlile motshitshi wa dinotshe. Fa ba rarabologelwa mo khuduegong e e tlhakanyang tlhogo, ba tla re batla ka tlhoafalo le kgakalo ya batimona ba le bantsi."

Fa Mareko a sena go fetsa go bua, Lukase a ngwaetsa gape a ba a re, "Ke bone motho a gagaba fale. O timetse fa setlhatshaneng sele."

"O mo tlhome matlho," Mareko a bua. "Fa a photsega o nngwaetse gape." Legadima la bonesa naga. Banna ba Bakololo ba senolwa ke lesedi. Maru a pula a ne a tlile ka bofefo jo bogolo a bile a tlhakatlhakane le mouwane le lefifi. Legadima le ne la thusa baba go se kae ka ka lone ba ne ba

bona diphatlhanyana mo ditlhareng, jaana ba itlhaganela digai tsa bone di supile kwa pele ga bone. Mongwe mo go bone a lela ka lentswe le letona a re, "Ijoo!" Ke lomilwe ke noga!" Noga e ne e le sereto sa Bakololo mme botlhe ba tshaba ba sa gadime wa ga bone, ba ya go tsena kwa bothibelelong ba fegelwa, ba bangwe ba latlhile digai tsa bone. Wa ga bone yo o sekwantlhape a bile a le sepoa, a le setsumpa o ne a rapame fa fatshe go sena se o ka se itirang, o ne a tlogetswe foo jaaka komoki e e thubegileng go ba loso lo mo fitlhele.

Pula ya diga marothodi a yone a makima, ya phimola motlhala wa Bakololo mmogo le wa boMareko. Se e ne ya nna thuso e ntle mo batshabing. Mo mosumong wa pula le wa phefo mo ditlhareng, modumo wa Bakololo o ne o sa utlwale ka ba ne ba tshabetse pula mo matlong a ba neng ba a agile mo teng ga lesaka la bone la matlhaku.

Lukase a ngwaetsa Mareko, a supa ditlhatshana tse di kgobokanyeng a re, "O santse a le fale."

"Mang?" Mareko a botsa ka o ne a setse a lebetse motho wa kgantele a khukhuthela kwa go bone.

"Monna yo o gagabetseng mo ditlhatshaneng tsele kgantele," Lukase a fetola matlho a gagwe a a tlhomile mo ditlhatshaneng tseo.

"Fa o monna a tswa o itshware pelo o se ka wa fula. Fa o fula o tla mmolaya mme le rona re tla bo re sule gonne Bakololo ba ka re wela jaaka matlhalerwa a gagautla kgomo," ga bolela Mareko.

Ba mo leta foo a ntse a atamela ka bonya; a no a ema a reetsa. Ba mo leta nako e telele dipelo tsa bone di betsa mo dikgopong tsa bone, madi a bone a siana le ditshika a thuthafetse, go hêma ga bone go le bonya, go le kwa tlase, go sa utlwale. Motho yoo a tla a ema fela mo godimo ga bone. A emelela ka iketlo, a šebašeba.

Mareko a mo lemoga, mme a buela kwa godimo a re, "Ke rona Sipo! Mareko le Lukase!" Sipo a pharama. A tshwara molomo a fegelwa.

"Ke batlile ke lo fula ! Fa lo kabo lo sa bolela maina a lona ke kabo ke fudile," ga bua Sipo diatla tsa gagwe di roroma.

Ba tsholetsa merwalo ya bone ba e baya mo magetleng ba ralala pula e e neng e na ka medupe go timetsa motlhala wa bone. Ba lala ba tsamaya bosigo jotlhe ba itse fa Bakololo ba se na go itse kwa ba go ileng. Pula ya kgaotsa. Maru a phatlalala legodimo la nna letala gape. Naledi ya masa ya tlhaba, mme ba itatlhela ka fa tlase ga setlhare sengwe, mme ba thulamela jaaka masea ka ba ne ba sule ke letsapa. Ka makuku Mareko a tsosa ba bangwe mme

ba wela tsela ba tsamaya. Mo mosepeleng o moleele wa bone ba ne ba ntse ba bona ditsela kana mebila e e neng e fapaakana mo sekgweng e dirilwe ke matubako a dinao tse dintsi tsa Bakololo ba batla dikgong kana ba le mo letsomong.

Fa letsatsi letlhaba ba bona thaba e kgolo e le tala kwa pele ga bone. Thaba eo e ne e bidiwa Thabatshukudu. E ne e le thaba e e boifisang. Mafika a yone a ne a le dikidika, fa gongwe a tthatlhagane, fa gongwe a bapile go na le megoronyana fa gare ga one. Ditlhare di ne di le boutsana mo godimo ga thaba e. Dikgaga di ne di le dintsi mo ditshwene le dipela di neng di robala teng. Ba ne ba fitlha gaufi le thaba eo ka sethoboloko, mme ntlheng ya botlhabatsatsi jwa yone ba bona masimo a mabele le mmedi a tletse lefatshe go ya kwa matlho a neng a tlhela gone. Ka fa thoko ga masimo go ne go na le matlo fale le fale, dikgomo di fula mo meelwaneng ya masimo, basimanyana ba di potile ka kwano le ka kwa ba ntse ba di kgalemela ka mantswenyana a bone a senyana. Masimo a ne a supa gore kgakala mo sekgweng go ne go na le motse o motona.

"Re tla nna le gore re ikhutse malatsinyana mo thabeng ele," ga bua Lukase. "Nna ke lapile mo ke tshwanang fela le esela. Dirope tsa me di kamaletse, ga ke na boitiro bope."

"Masimo a ke a morafe ofe?" Sipo a botsa.

"Gongwe ke a Bakololo ba ba ipaakanyetsang ntwale bone," ga araba Mareko.

"Nnyaya, re utlwile Bakololo ba re ba ipaakanyetsa go tllhabantsha Bangologa ba ba neng ba ba bogisa," ga fetola Lukase.

"Fa re ka ikhutsa lobaka lo loleele mo thabeng ya Thabatshukudu re tla bona mebidi le mašwi mo masimong ale ka go bonala gore balatedi ba rona ba mapodisa ba boletse gae, gongwe ba re tlhobogile," ga umaka Lukase a tlhona.

Kgaolo 8.

Ditopo tse tharo.

Go ne go le bosigo. Ngwedi le dinaledi di ne di phatsima, Mouwane o ne o phatlaetse. Maru a ne a ile. Molelo o ne o timile; molelo o mapodisa a neng a o tshubile go leka go kganela batshabi ka ba ne ba solofela gore ba mafelong ao. Soutwane le Ratholo ba ne ba neetswe taolo ya gore batshabi ba tlisiwe ba sule kana ba tshela. Le fa ba ne ba ba ka tshubelwa mo tlhageng go ne go se na molato.

Soutwane le Ratholo ba rakana ka fa tlase ga setlhare sa morula. E ne e le ka sethoboloko tadi e amusa. Dikala tsa sone di ne di iname di gogoba mo mmung, gaufi le thito ya sone dikala di ne di agile ntlo e motho fa a le mo go yone o neng a se ka ke a bonwa ke ope yo o tsamayang ka kwa ntle ga yone. Mo go yone ba ne ba ntse mo maiphitlhong a a tlhomameng, ba bua ka mantswe a a kwa tlase, go se ope yo o neng a ka ba utlwa. "Re tshwanetse ra dira sengwe! Sengwe se tshwanetse go dirwa!" Soutwane a bua a sa tlhalosetse yo mongwe se a batlang se dirwa.

"Ee, re tshwanetse ra dira sengwe, le gompieno sengwe re ntse re a se dira, ga re a nna fela ka diatla," Ratholo a araba go se na pelaelo mo pelong ya gagwe gore ba digale-tse fela ga ba dire sepe.

"Ke tlhomamisa gore batho bale re ba bolaile ka molelo. Ga ke re re bone motlhala wa bone mo ditseleng tse di rala-lang sekgwa?" Soutwane a bua a bile a batla go itse fa Ratholo le ene kwa o neng a batla gone a ne a bona dinao tsa batho.

"Iketle, Soutwane. Go diregile eng fa o tlaletswa jaana?"

"Ke tlaletswa, ee. Re tsere lobaka lo loleele re batla batho ba le bararo mme re sa ba bone. Mogokgo wa rona o mmonye maloba gore o ne a ntse jang. O ne a tletse dikhu-du di le pedi. Go ne go se na ntsi e e neng e mo kotama. Maikaelelo a gagwe e ne e le go re raga mo tirong ya bopodisa. Fela ke go re ke motho yo o pelo pedi," Soutwane a araba.

"Nna ga ke batle go nyadiwa ke motho a nna fela mo ofising a se ke a tswa le mapodisa mo ditirong tse di ntseng jaana," ga bua Ratholo. Motho o nna malatsi a le mantsi mo nageng a sa tlhape, a sa tlhatswe, mme fa a goroga mo gae o utlwa motho, hempe ya gagwe e le tsweu jaaka mašwa, a tshegeditse dikgono tsa gagwe ka mabogo a setilo sa gagwe, a letile kgwedi go fela gore a amogele tuelo ya

gagwe e ka tlala tlhoro, a nyatsa ba ba tswang mo letsatsing le mathata a naga," ga nna ga bua Ratholo.

"Mme gompieno fa re sa bone batho ba, go tla nna maswe. Le wena o ko o leke go ipaya mo ditlhakong tsa gagwe o tla bona gore ke selo se se bokete go nna kwa pele ga batho ba bangwe. Dikgomo ga di ka ke tsa goga koloi di se na mokgoetsi wa tsone kana mokgoetsi wa tsone a goga mmogo le tsone. Go ka nna madubedube. O lemoge gore setšhaba se a mo nyatsa, e bile dipampiri tsa dikgang di a balabala. Jaana o ka bona boroko jang? Dilo tse di mo loma jaaka ditshitshiri. Le wena o a itse gore tshitshiri ga e na boroko," Soutwane a bua a ntse a lebile ka fa Ratholo a amogelang mafoko a gagwe ka teng. Ratholo o ne a lebile fa fatshe a reeditse ka tlhokomelo.

"Ke a utlwa, rra," Ratholo a fetola. "Jaana o batla re dira eng?"

"Ke batla mophato wa gago o ya go simolola go batla mo legokong ntlheng ya bophirima, nna ke tla simolola ka wa me ntlheng e e ka kwano mme re tla rakana fa gare ga legoko," ga bua Soutwane. Ba dumalana. Ba simolola patlo jaaka go kailwe. Ba ne ba dirile ditsela tse ditelele di bapile. Diphuti le diphuduphudu le mebutla di ne tsa tlhagoga fa gare ga bone, tsa taboga tsa ya kwa le kwa gareng ga bone, ba di goelela gore di tlhoafale di tle di lapé. Ba di bolaya ka dithobane le melamu.

Jaana go ne go sa bonale motlhala wa batho ka ntata ya pula e e neng ya na molelo o sena go tima. Ba leba kwa godimo ga ditlhare, mo mesimeng, mo tlhageng e e falotseng go tutuma ga molelo, mme ba se ka ba bona sepe. Ba tswelela le tiro eo. Kgabagare molodi o mosesane wa utlwala o tswa ntlheng ya ga Ratholo. Lefatshe leo le ne le nyerisa moko ka mekgatsha e mentsi ya lone; le ka mouwane ne o o itlelang ka nako nngwe le nngwe o sena tlhagiso mo o neng o ka kaofatsa go batla mo ba neng ba le mo go gone le phefo e e neng e foka mo ditlhareng go tlisa pula ka tshoganetso.

Soutwane a ema a reetsa. A roma mongwe wa mapodisa go pagama setlhare gore a reetse sentle. Mme fa nako e telele e feta molodi o sa utlwale gape, a akanya gore moletsi wa molodi ke motho o sele e seng Ratholo. Soutwane a biletsa mophato wa gagwe kwa go ene go ba neela ditaelo tse dintsi a. E rile a ba leba nyenya—ba ne ba tlhomola pelo, diaparo tsa bone di ne di tletse diretse, ditlhogo tsa bone di ne di sotlhometse mo teng ga ditlhoró tse ba neng ba di rwele. Ditlhako tsa bone di ne di tletse tshwang mo ba neng ba babaela ka ntata ya go tlhabiwa ke bojang joo. Diaparo tsa bone di ne di lebe ga di sa ba lekane ka ntla ya

leswe le go tlhoka go sidilwa ga tsone. Bagolwane ba mophato ba atamela Soutwane, mme go ne go se na sesupo sepe mo go bone se se neng se kaya gore ke batho ba maemo mangwe mo mophatong ka ba ne ba tletse leswe, e bile go se na nako ya go ipeola ditedu.

Soutwane a iphimola mofufutso mo ukong ya gagwe ka seatla. "A lo santse lo ikaeletse go batla batshabi mo legokong le?" O ne a botsa mongwe le mongwe fela.

Go ne ga tlhokafala karabo; mme go ne o bonala gore ba ne ba batla go boela gae, kwa motseng wa bone wa Mariposa go ya go lebagana le kgakalo ya Mogokgo wa bone.

"Go siame," Soutwane a bua. "Se re tla se dirang ke gore re kgaogane makgamu a le mane. Go tla siama gore makgamu ao a se ka a tlogelana sebaka se setona gore a thusane fa lekgamu le lengwe le ka bona diphologolo." Mogopolo wa mophato wa ga Soutwane o ne o tlogetse go batla banna ba bararo, jaanong kakanyo e le ka ga diphologolo le nama ya tsone fela ka tlala e ne e le kgolo mo go bone.

Ba simolola mo letsomong la bone, matlho a bone a le bogale; ba bone seolo ba re ke phofu; ba bone tshilo ya leje ba re ke phala; ba bone sesana ba re ke motho o kotame. Matlho a bone a ne a bopa dilonyana ka ntlha ya tlala. Molodi wa utlwala gape. Ka nako e o ne o utlwala gaufi. Soutwane a ema a reetsa gape. Makgamu otlhe a ema a reetsa fa a leng teng. Molodi wa lela gape. Soutwane le ene a araba ka molodi. Molodi wa utlwala gape o lela jaaka molodi wa kgaka, sekai sa go ipolelelana ga bone. Soutwane le ene a etsa molodi wa kgaka, jaana ba ya kwa molodi o neng o tswa gone. Ba bona Ratholo a na le mophato wa gagwe mo moriting wa setlhare.

Ba ya kwa go bone. Ratholo a tsaya Soutwane ka seatla matlho a gagwe a na le boitumelo mo go one ba ya kwa setlhareng sengwe se le sebakanyana go tswa fa ba neng ba dutse gone. A kaela Soutwane ka monwana a re, "Marapo a banna ba bararo ba re ba batlang a fale."

"O a mphora, Ratholo!" Soutwane a bua a gakgametse mo gogolo. "O itse jang gore ke marapo a bone batho ba re ba batlang?"

"Ga ke itse gore ke marapo a bone, mme e tla bo e le kgakgamatso gore fa e se bone, ba tlhophe go tla go fisiwa ke molelo o o tshubilweng ke rona mo nageng e mo go yone re batlang banna ba le bararo."

Ba ya kwa marapo a leng teng. Ba a bona, mme ruri ba bona marapo a batho ba le bararo. Mebele ya bone e ne e šwele, dinama di dule mo marapong di jelwe ke molelo, le

one marapo tota mangwe a one a ne a le digau fela. Magetla a ne a tshutshuma, mme go se na dinama mo go one. E rile ba ntse ba a tthatlhoba ba tlelwa ke tumelo ya gore banna ba bararo bao ba fitlhetswe ke molelo ba setse ba sule. Fa ba ne ba bolailwe ke molelo ba ka bo ba sa swela golo go le gongwe fela. Mongwe le mongwe wa bone o ka bo a lekile go iphalotsa, mme ya re molelo o mo fitlhela wa mmolaela kgakala le ba bangwe. Gape, ba dumalana gore ga ba bolaiwa ke batho ba sele le gone ga ba itshomola botshelo ka diatla tsa bone, ga bonala gore ba ne ba bolailwe ke tlala le lenyora. Ba kokoanya marapo a baswi, ba dula fa fatshe ba rerisanya ka ga one.

"Ahee ! Jaanong re tla boela magaeng a rona go ya go bona bana le basadi ba rona le go lekola dikgomo kwa merakeng ya rona," ga bua Soutwane. "A mongwe a ye go bolela mokgoetsi wa sefofitomo a tle gore re tsaya."

Lepodisa la rongwa. Sefofitomo sa goroga, mme marapo a baswi a isiwa kwa Mariposa. Dikoloi tsa mapodisa tsa tlhomagana mo tseleng tsa boela kwa Mariposa. Dikgang tsa basimane di ne di le monate, dipelo tsa bone di tletse boitumelo le tsholofelo ka ba ne ba boela kwa legaeng la bone la pudulogo. Ba bangwe ba ne ba didimetse sa bone e le go latlhela potso kana go araba ka bokhutshwane fela. Go ne go le sethoboloko fa Soutwane a tshwara Ratholo ka lebogo, "Leba !" a goa, "leba !" Kwa pele ga bone ka fa thoko ga tsela ga bo go eme banna ba le bararo.

"Molato ke eng," Ratholo a bua a iketlile, "ke batho ke a ba bona !"

Banna ba bararo ba e ne e le batho tota ba marapo le nama. E ne e le batho ba ba tsheletseng mo tlaleng le lenyora, gonne ga twe fa motho a ka tlhoka go ja malatsi a le mantsi o latlhegelwe ke go utlwa tlala, mmele wa gagwe o siame, nonofo e mmoele, mme ntlha mapodisa a puso a ne a iteelwa ke tlala le lenyora mo go kalo !

Batho ba bararo bao ba atamela tsela maikaelelo a bone e le go bua le ba ba mo koloing ya ntlha mo motlhomaganyaneng wa dikoloi tsa mapodisa. Soutwane a raya mokgoetsi wa koloi ya gagwe a re a se ka a ema a fete fela a keneletse. A feta a keneletse. Banna ba bararo ba tsholetsa diatla ba leka go mo emisa. A ba tshela lerole, a ba gasa makgabana ba ba ba tshabela kgakala le tsela. Go tlhoka kekelelelo ga ga Soutwane ga mo fosisa banna ba bararo ba ba batlegang gobo a ne a tshotse marapo a baswi ba bararo ba o neng a sa ba tlhomamise.

Fa ba tsena kwa Mariposa ba bona batho ba le ka fa le ka fa ga tsela e e ralalang motse. Ba ne ba setse ba utlwaletse kgorogo ya mapodisa. Matlho a batho a ne a le bogale,

mongwe le mongwe a tlotlomela ka ba bangwe go leka go bona ditshwaro mo teng ga dikoloi. Bangwe ba re ditshwarwa di tla di bolailwe; bangwe ba re ba tla ba iphotlhere; bangwe ba ne ba nyerile marapo, ba ntse ba tshikinya ditlhogo ba tletse pelaelo mo nonofong ya mapodisa a lefatshe la bone.

Morena Ponpong o ne a le mo ofising ya gagwe, mme e rile fa modumo wa dilori o utlwala a emelela mo setilong sa gagwe a ya kwa fensetereng, digalase tsa gagwe tsa matlho di le kwa ntlheng ya nko, a leba ka kwa godimo ga tsone. Fa mapodisa a gagwe a tswa mo diloring tsa bone a bona ba sa kgatlhe, a sa lemoge gore mang ke mang ka ntlha ya ditedu tse di neng di gomile difatlhogo tsa bone. Dikgare di ne di tla pipinega go rema dikgwa tse di neng di tlhogile mo difatlhogong tseo. A rumaruma ka pelo va mogoma e ne e itumetse go bona sefofitomo se folosa marapo a baswi a a neng a isiwa kwa ntlong ya baswi kwa motseng wa kokelo.

Mokgokgo wa mapodisa, Ponpong, e ne e le motho yo o thata, yo o tlhaga mo tirong ya gagwe, motho wa kitso e ntsi mo tirong eo. E ne e le lepodisa tota mo teng le ka kwa ntle ga mmele wa gagwe. O ne a buela kwa godimo, a tlhakanya puo ya gagwe le letlhapa, a leba mongwe le mongwe ka lenyatso fa e se ba bagolo mo go ene ka maemo fela. Diphafana o ne a di tshwara sentle. Sefatlhogo sa gagwe se ne se swabile se le mimenomeno, mme go ne go se ope yo o neng a ka belaela bogale jwa gagwe. O ne a falotse diphatso di le dintsi tse di neng di mo gomagomela mo tirong ya gagwe. One a se montle, le bana ba ne ba tshaba sefatlhogo sa gagwe !

Mapodisa fa ba sena go tswa mo dikoloing tsa bone ba ema ba leta ka fa ntle ga ofisi ya ga Ponpong yo mo lobakeng lo o neng a boetse kwa setilong sa gagwe se se neng se sirilwe ke tafole e e kwalelang. Phefo e e monate e ne e tsena ka fensetere e ntse e tsidifatsa phatla ya gagwe e e mangwanangwana jaaka letlalo la tshukudu. A tsaya thipa e o neng a sega dipampiri ka yone a nna a e tshamekisa ka menwana ya gagwe. Sengwe sa kgabaganya mo mogopolong wa gagwe, mme a rumaruma. A tomoga mo setilong a kailakaila mo ofising, a tloga a boela gape kwa setilong se o neng a dutse mo go sone, a ikotlolola mabogo a ntse a edimola, jaana a tshega setshego sa boelelele. Mogoma o ne a itebetse, pelo ya gagwe e tletse boitumelo.

Ka nako e, Soutwane a tsena. Ponpong a kgaupetsa setshego sa gagwe. "Ga ke bolo go go leta. Bolela se lo se dirileng. Lo bolaile batho ka molelo ! Loso lo lo setlhogo ! Taolo ga e ise e re ba bolaiwe ka polao e e ntseng jalo. Lefatshe

lotlhe le tla goa ka fa lo dirileng ka teng, mme puso e tla batla tlhaloso e e tletseng go iphemela mo lenyatsong le le tla latlhelwang mo diatleng tsa yone," Ponpong a bua a tlhomile Soutwane matlho.

"Ga re a ba bolaya ka molelo. Go bonala gore molelo o ba fitlhetse ba setse ba sule. Re akanya gore ba bolailwe ke tlala le lenyora, rra," Soutwane a araba a digetse mowa, a letile go newa setilo.

"Bitsa Ratholo lo tle go ntlhalosetsa sentle se lo se dirileng," Ponpong a bua matlho a gagwe a lebile ka kwa godimo ga digalase tsa gagwe. Soutwane a tswa mo ofising a ya go batla Ratholo.

Kgantele, Soutwane le Ratholo ba tsena mo ofising ya mogokgo wa bone. Fa ba sena go dumedisana ba neelwa ditilo ba lebagana le Ponpong.

"Puo e ya gore lo bolaile batshabi ba bararo ka molelo e tswa kae?" ga botsa Ponpong. "Tswa ka boammaaruri, monna; tswa ka nnete ! Mme ke go gakolola gore fa nna lo ka mpolelela maaka, lo tla itse gore Ponpong ke motho yo o ntseng jang. Ke batla nnete."

"Ga go na nnete e e fetang e o e utlwileng mo go Soutwane. Fa ke leka go oketsa kgotsa ke ka tloga ka fosa," Ratholo a bua.

Ka lobakanyana kgakgamalo e kgolo ya itsa Ponpong go bua. A budula marama, a tsholetsa dintshi tsa phatla a rotola matlho, mometso wa gagwe wa kgakgatha. "A lo ne lo ba latile ka motlhala, kana lo ne lo ba utlwaletse, kana lo ba wetse ka tshoganetso lo sena go ba bolaya ka molelo?"

"Mabaka mangwe re ne re ba utlwalela, a mangwe re ba late ka motlhala, mme mo lobakeng lo re ba wetse ka tshoganetso," ga bua Ratholo.

"Molelo o tshubilwe ka taolo ya ga mang?" Ponpong a botsa, lentswe la gagwe le ratha jaaka tladi.

"Ke nna ke ntshitseng taolo ya gore naga e tshubiwe," ga bolela Soutwane. "Re ne re le ntlheng e e ka kwa ga noka e kgolo ya Metsimantsho, mme ra bona mongwe a tsamaya mo lefifing mo sekgweng se se kitlaneng. Phefo e ne e tswa mo sekgweng e ya ntlheng ya noka. Fa ke laola gore molelo o tshujwe ke ne ke itse gore o tla lelekela motho kana batho ba ba mo sekgweng ntlheng ya noka. Ke tlogile ka gagkamala ke bona molelo o fetoga o tukela kwa sekgweng. Ke solofela gore ke gone kwa o fitlhetseng batshabi ba bararo teng."

"Fa lo tla gae lo bone eng mo tseleng?" Ponpong a botsa.

"Re ne ra bona batho ba le bararo ba ba neng ba leka

go re emisa, mme ka raya mokgoetsi ka re a ba fete a se ka a ba emela."

"O ne o itse jang fa batho ba bararo bao e ne e se bone ba lo ba batlang?"

"Ke ne ke sa itse; mme go itse fa re setse re bapetse marapo a banna ba le bararo ba ke neng ke ithaya ke re ke bone ba re ba batlang, ka bona gore go ema re ne re tla bo re senya sebaka fela."

Ka nako e mogala wa lela. Ponpong a tsholetsa seamogelamafoko a re, "Eno ke nomere 222," ga bua Ponpong. "Oo! ke ngaka yo o buang? Wa re marapo ao ke a banna ba ba batlileng go lekana mo seemong botlhe? Ee. Botlhe ba dikgato di thataro? Wa re ba fetana go le gonnye fela? Ee. Go bonala gore batho ba ke batho ba ba tlhophilweng; batho ba mophato o le mongwe fela. E ka nna mophato wa batlhabani. Fa e le jalo ga se ba re ba batlang. Go siame. Dumela, Ngaka."

Soutwane le Ratholo ba lebana ka matlho a a gakgame-tseng. Diphatla tsa bone tsa sosobagana. Dipelo tsa bone tsa itaya mo dikgopong tsa bone. Ponpong a ba tadinya, a ya kwa setilong sa gagwe. Se o neng a tlhoka go se itse o ne a se utlwile. Soutwane a roroma mo ditlhakong tsa gagwe. Go ne go supega sentle gore go ne go se na ka fa o ka kganelang go tlhakanatlhogo ga gagwe ka teng. E rile Ponpong a lemoga se, phatsimo e e bosula ya taboga mo matlhong a gagwe, mme molomo wa gagwe wa bebenya. A didimala ka lobaka lo lokhutshwane a sa sute mo setilong se o neng a le mo go sone. Jaana a thubega ka kgakalo ya motho a sa butswa e bile e kete a sa itse se a se dirang. A tlomoga, a phamola kepepe ya gagwe mo tafoleng a e latlhela fa fatshe a e binaka ka ditlhako.

"Lo tlile go mphora ka maaka a lona! Lo sela marapo a batho mo nageng; lo epolola diphuphu tsa batho lo fise mebele ya bone go tla go mpolelela maaka a a kanakana! Lo tla nkitse. Ke tla lo latlhela mo tshankaneng lo bolela mo teng jaaka batho ba lo ba epolotseng mo diphupung tsa bone," Ponpong a gagolaka ka loratla jaaka tlou. A kitlanya meno a ba leba ka matlho a a sa bonyeng. Matlho a bone a tshaba go lebagana le a gagwe. Ba bonyabonya, ba inamainama. mme ka lentswe le le kwa tlase Soutwane a re, "Re wetswe ke molato e se ka maikaelelo."

"Fa lo itse go siame," Ponpong a bolela. "Jaana ke tla le tsenya kgolegelong mo go yone nako e. A ya kwa fense-tereng a tsamaya ka boganka. A ntshetsa tlhogo ka kwa ntle mme abitsa mapodisa a le mabedi go tla go tshwara Soutwane le Ratholo.

Banna ba mapodisa ba goroga. Ba kgotlhaganya maoto

mme ba ema fa pele ga ga Ponpong jaaka difikantswe. "Tshwarang batho ba lo ba ise kwa kgolegelong." Mapodisa ba ema ba gakgametse ba sa itse se se diralang.

"Isang banna ba kwa kgolegelong!" ga bua Ponpong dinko tsa gagwe di tsagaletse, matlho a gagwe a phatsima. Mongwe a botsa gore molato ke eng.

"Dira se ke se buang ntšwa ke wena! ga garuma Ponpong. Soutwane le Ratholo ba isiwa kgolegelong ba sa kgaratlhe.

Kgaolo 9.

Bokhutlo jwa isela.

Mareko le Sipo le Lukase ba ne ba lekile go ineela mo mapodising fa dilori tsa bone di ba feta gaufi le tsela. Ba ne ba tsholetsa diatla gore ba bonwe mme dilori tsa mapodisa tsa ba kgwela lorole tsa ba gasa makgabana, ba ipipa difatlhogo ka diatla.

Mareko a leba loapi, a tsholetsa nko a nkg a phefo. "Re tloga re tlelwa ke maru, mme go batlega gore re tswelele re ipoloke. Batho ba le ba tlhakane ditlhogo; ga ke dumele gore ba re bone."

Ga se ka ga araba ope, le ene Mareko o tlogile a itidi malela. Ba sela dithotwana tsa bone ba tswelela mo mosepeleng wa bone gape. Ba tsamaille motshegare otlhe dipelo tsa bone di le monate. Ba ne ba sa gomagomelwe ke matshwenyego ape ka ba ne ba bone ka matlho a bone babatli ba bone ba tlhomagane ka dilori ba boela gae. Ba ne ba itse gore kwa gae ba tla diega malatsinyana ba sa ntse ba tlhalosetsa mogokgo wa bone ka ga letsomo la bone.

Mo bosigong ba thibeleda kwa godimo ga lekhujana. Go ne go le lefifi ngwedi a setse a le montsho, mme dinale di di ne di nyedimanyedima godimo ga go phatsima ka thata mo lefifing. Phefo ya foka e tswa bokone e tla e kgokgoetsa mouwane o mokwebu fa pele ga yone kwa ditlhoreng tsa makhujana a a motloutlo; matlhare a masetlha a phaphasela kwa pele ga yone a tloge a dikologe le phefo fa e dikologang gone.

Mo mosong ba sela dithotwana tsa bone gape, ba gata jaaka masole, kgato nngwe le nngwe e ntse e kgaola bo-

kgakala jwa lefatshe. Ba ne ba le mo nageng ya makhubu. Makhubu a yone a ne a tshwana; ditlhare tsa yone di ne di tshwana; mekgatsha ya yone e ne e tshwana, pula yone e ne e farologane, e le tsididi, e se bothitho jaaka ya malatsi a pele, e tlhotlhora matlhare a se kae a a neng a setse a ngaparetse ditlhare tse di neng di rotha metsi. Ba tsamaya ba iphitlha ka jaanong ba ne ba solofela mapodisa go goroga ka nako nngwe le nngwe; ba huhumela ditlhare, ba wela mo dikhuting, ba nna ka fa morago ga dikidika tse dikgolo tsa maje. Ba pagama lekhubu le letona mme la ba neela tshireletso e e neng ya ba natefisa dipelo. Ya re ba ntse ba tlhomile matlho kwa tlase, ba bona batho ba batalletse, ba ba itekanetseng, dingwari tsa bone di itshupa mo diaparong tsa bone. Ba lemoga gore batho bao e ne e se mapodisa. E ka bo e le bo mang, Ba botsana. Ba dira'ng mo sekgweng se se maswe se?

"Batho bale ga ba na kagiso mo dipelong tsa bone. Ke batlhabani. Ba tshotse ditlhobolo le digai le dikesi tsa marumo. Nna ke bona gore ba ipaakanyetsa ntwa," Mareko a bua.

"Ba ipaakanyetsa go tlabana le bo mang? Kana ba thusana le mapodisi mo go re batleng?" Sipo a botsa ba ntse ba khukhutha mo sekgweng sa lekhujana. Kgakala go tswa mo lekhujaneng le ba neng ba le mo go lone ba bona mosi. Phefo e ne e tswa ntlheng ya mosi, mme monko wa nama e e besitsweng wa tla le phefo. Ba dupadupa jaaka dintšwa tsa letsomo, mme ba metša mathe a a bothitho ba eletsa go ngatha kidikanyana mo nameng eo. Batho fa ba tshwerwe ke tlala ba dupelela monko wa dijo di besitswe kgakala. Golo kwa go neng go tswa monkgo wa nama go ne go na le bothibelelo jo bongwe gape jwa batho ba Mareko o neng a re ke batlhabani, mme go ya kwa go bone e ne e tla bo e le go ikisa kwa losong ka bomo.

Fa letsatsi le phirima ba batla setlhare se se sefipha, ba rola merwalonyana ya bone ba e latlhela ka fa tlase ga dikala tsa sone, ba rapama foo ba se na thata. Fa ba sena go gotsa molelo, ba besa maruswa le digwere tse dingwe tse ba neng ba ntse ba di epa mo nageng. Nama e ne e se yo. Magalapa a bone a ne a e tlhologeletswe mo go maswe. Ba iteelela molelo ka dikgong ka fa tlase ga maribela a dikala tsa setlhare se se neng se itirile ntlwana ya botlhokwa, e metsi a pula a neng a tlhoka phatlha ya go tsena mo go yone.

Mebele ya bone e ne e tletse leswe jaaka diaparō tsa bone. Ba ne ba longwa ke dinta, mme boroko jwa gana go tla. Jaana Mareko a apola diaparō tsa gagwe tsotlhe a di omosa ka kgabo ya molelo. Ba babedi ba ne ba nnetse

go ingwaya ba ganelela mo borokong. Mareko a utlwa diaparo tsa gagwe di thathanya mo kgabong. A re, "Psheu ! dinta tsa me di fedile !" Ba bangwe ba mo utlwela mo borokong. Mongwe le mongwe wa bone a bula leitlho le le lengwe fela a leba se Mareko a neng a se dira, tlhogo e ntse e ganeletse fa fatshe. Kgantele ba emelela. Mebele ya bone e ne e tšhatšhama ke go ingwaya. Ba apola diaparo tsa bone ba ya kwa molelong ba fitlha ba dira jaaka Mareko.

Lesedi la molelo la ba bonesa ba le digwere. Ba ne ba tllhabisa ditlhong. Ditshika tsa bone di ne di le dithapo jaaka ditshika tsa nakedi. Mangole a bone a ne a sosobagane jaaka borokgwe bo tlhatswiwa. Dimpa tsa bone di ne di wetse mo teng go supa dikgopo tse di neng di dirile mawebelele mo dihubeng tsa bone. Fa ba sena go tlhotlholerela dinta tsa bone mo molelong, ba tsena mo diaparong tsa bone, ba atamela molelo ba ikomosa. Go leka go ineela mo mapodiseng ga bone go ne go sa rone!

Ba rapama ka fa thoko ga molelo go ba letsatsi le tlhabe go ba abela phefo e e monate ya motshegare. Mogwele wa tshegatshega mo dikaleng fa godimo ga bone. Ba o leba o ntse o tshikinya mogatla wa one e kete o tshega ka bone. Ba sela merwalo ya bone ba tsena mo tseleng. Motshegare ba lebeli Thabatshukudu a le motala e kete o kgomana le legodimo kwa pele ga bone. Ka fa thoko ga thaba ga bonala dithabana di bopeletse jaaka meno a kweni, dithabana tse di mokolo tse di neng di ntlafatsa gongwe le gongwe mo tikologong ya tsone. Motshegare o ne o phatsima ka bontle jo bogolo mo ba neng ba kgona go bona dithabana tseo di bopeletse ka kwano ga bo webu jwa loapi lo lo neng lo sena maru. Motho wa mogolo Lukase o ne a tetesela. Motshegare otlhe o ne a didimetse, dikarabo tsa gagwe di tla ka bonya, a ipateletsa go tshega fa go ne go na le sengwe se se ka tshegiwang, matlho a gagwe a ne a supa mogopolo o o kailang. Ka bonya a nna a salela kwa morago ga ba bangwe.

Mareko a boela kwa go ene kwa morago. A kgalema ka lentswe le jaanong le neng le le magwata. "Tsholetsa maoto a gago, Lukase !" a goa. "Wena Sipo, goga motho yo gore a se ka a re dia ! Lebalang letsapa la lona lo lekele kwa pele ! Re gaufi le thaba ya Thabatshukudu ! Bosigo jono re tla goroga teng ! Lukase ! Tsoga, Lukase ! Re tla tloga re goroga kwa thabeng ya Thabatshukudu !"

Letsatsi la phirima ba ise ba goroge kwa Thabatshukudu. Ba thibelela mo sekgweng. Ba gotsa molelo mme ba robala boroko jwa baswi gonne go ingwaya go ne go seyo, dinta di ne di šwele mo molelong wa go le maabane. Mareko a

lora a tlhaselwa ke motho ka thipa. A phadimoga, mme mo go phadimogeng ga gagwe a bona motho yo mokima a eme fa go bone a sikere pokisi. Mareko a re, "O mang?" Lukase le Sipo ba phadimoga mo borokong, ba goga dipisitole mo dikgetheng tsa bone ba supa monna wa moeng ka tsone. "Tsholetsa diatla!" A tsholetsa diatla a sena go baya pokisi fa fatshe. "Dula fa fatshe!" A obamela. "O tswa kae?" Lukase a garuma. "O batla eng fano?" Sipo a botsa ka bogale e kete o kgantsha thata nngwe. Ka go ne go le bosigo, lesedi la molelo le ne le sa boneise thata, monna wa moeng o ne a gopola gore o ne a wetse mo diatleng tsa batho ba ba nonofileng, mme kgopolo eo ya rurifadiwa ke go bona dipisitole mo diatleng tsa bone di letile go mo tlosa mo lefatsheng leno go mo isa kwa lefatsheng la baswi.

Monna wa moeng a re, "Ke Mokololo, mongwe wa morafe o o ka fa tlase ga morafe o mogolo wa Bangologa o o sa bolong go re patika gobo re le bafaladi ba bone. Jaanong re lelafaletswe ke puso ya bone mme re ipaakanyetsa go dira ntwaga ya legae go ikgolola mo go bone. Re tlile kwano go tla go ithuta go tlabana mo sekgweng le go amogela ditlhobolo le marumo mo morafeng o o ikemiseditseng go re ema nokeng fa ntwaga e simologa."

"Pokisi e e tsentseng eng?" ga botsa Lukase tlhobolo ya gagwe e ntse e supile moeng wa gagwe.

Fa go ka bolelwa boammaaruri, monna wa moeng o ne a tshogile thata, mme a araba a re, "Go na le marumo a dipisitole tsa magosana a batlhabani ba rona."

"Bula pokisi re a bone," Sipo a bua le ene a ntse a mo supile ka tlhobolo.

Monna wa moeng a bula pokisi ka tshipi e o neng a e tshotse, mme ruri, ba bona marumo a le mantshi mo go yone. Mareko a ntsha lerumo le le lengwe, a le kanoka ka lesedi la molelo mme le ne le tshwailwe .38. Ka lesego le le gakgamatsang marumo ao e ne e le a .38 ya dipisitole tsa bone tse Mareko o neng a di utswa kwa ntlong ya ga Roikopo. Sipo le Lukase ba itaana ka matlho ka ba ne ba lemoga fa jaanong ba ne ba na le boiphemelo jo bo tletseng.

"Monna wa gaetsho, katakata ka samorago o ntse o tshoeditse diatla, mme fa o fitlha fa setlhareng sele o bo o nanoga ka matsomane o boela kwa o tswang teng," ga bua Sipo matlho a gagwe a rotogile e kete a ka photsa mo dikgapeng tsa one.

Monna wa moeng a obamela. E rile a fitlha fa setlhareng se se kailweng a retologa a sia ka matsomane a motho a lelekilwe ke motshitshi wa dinotshe a ba a timela mo lefifing.

Ba kgaogana marumo ba a phutha ka dikobo tsa bone. Fa ba sena go dira jalo ba bona gore go ne go le botoka go falola mephato ya Bakololo ba go neng go tlhomamisega gore ba tla tsoga ba ba batla go le ka moso letsatsi le penne. A batho ba mogolo! Jaanong ba ne ba baba dinthe di le pedi : mapodisi le Bakololo. Mme ya re naledi ya masa e tlhaba ba leba Thabatshukudu.

"Fa pula e sa timetse motlhala wa rona mo mosong ono, ga re na go fitlha kgakala Bakololo ba ise ba re tshware," ga bua Mareko a ntse a leba legodimo. "Nna Mokomadi-tlhare ka re a pula e tlhome, e ne e timetse motlhala wa rona gore mapodisa le Bakololo ba tlhoke go o bona."

Maru a pula a menoga. Legadima la bebenya gangwe le gape go ba bontsha tsela. Pula ya simolola go na, ya na serudi ka metsi a a tsididi. Mahube a tla e ntse e tsora, legadima la yone e se le le tshosang, kodu ya lone e le e ntle e e kwa tlase. Marang a letsatsi a phanva maru mme kgalalelo ya anama le lefatshe. Thaba ya Thabatshukudu ya bonala fela fa. Dikgaga tsa yone di ne di le dikgolo, di athame, di edimola bosigo le motshegare go amogela sengwe le sengwe se se neng se tshaba babolai ba sona mo lefatsheng ka kwa ntle. Mo moripong wa yone go ne go eme mafika a a makgawekgawe a popego ya one e neng o boifisa; bonno jwa bokgwathe le dinoga. Kwa godimo ga thaba eo, ditlhare di ne di kgobokanye jaaka moriri mo tlhogong e e sekotsweng. Ditshwene di ne di kgalema gone; dikgabo di ne di tloaka mo dikaleng tsa tsone: ditau di ne di duma gone, di aramela letsatsi gone di lapologile, le dinkwe di ne di ribama gone di itatswa maroo di buduletse, di itebetse.

"Matlo a athlameng ale ke gone kwa re yang gone, go ya go tsalana le dibopiwa tsa naga gone," ga bua Mareko a ntse a lebile leropo leo la thaba.

"A ga re na go kopana le Bakololo teng?" Lukase a botsa a na le pelaelo gonne popego ya thaba eo e ne e ka nna ya okela mongwe le mongwe kwa go yone.

"Ga re itse, re tla utlwa teng ! mme kana rona batshabi ke rona ba re ka tlhokang tshireletso mo thabeng e godimo go batho ba bone ba tlileng mo mafelong a go ipaakanyetsa tlhabano," Mareko a araba.

Ba pagama moripo wa thaba, ba gata dikidika tsa majwe, ba relela ba batla go wa ka thata e ne e se yo mo go bone. Ba kgopiwa, ba kgokgoetsega, ba batla go diga merwalo ya bone e jaanong e neng e setse e ba imela. Ba tsamaela ka fa thaba bogolo e leng lomonoko ka teng ka ntata ya gore go ne go le sepatso se se mokgokolosa gone mo

balatedi ba bone ba neng ba ka retelelwa ke go tlhatlhoga thaba ka foo. Mo dikgageng ba boloka merwalo ya bone. Ba phutholola dikobo ba ntsha marumo mo go tsone ba a beela kwa thoko go leta nako e go tla patelesegang gore ba a dirise. Ba gogoba ditlharapa ba gotsa molelo mo logageng, mosi wa ya kwa teng ga logaga o lelekelwa gone ke phefo e e tswang ka kwa ntle. Fa go ne go na le sengwe mo logageng se ne se tla ntshiwa ke go kuelela ga mosi, mme ga nna kagiso fela.

Sipo a tsaya dikolo di le pedi le pisitole ya gagwe a fologela kwa tlase ga thaba go ya go batla nama. Fa a leba kwa tlase fa serokamelong a bona serapa sa ditshephe se taboga ka thata kwa morago ga sone go tla tau e e seririntlhokwa. Fa tse di sena go feta, a isa matlho ntlheng e nngwe ya thaba, mme gaufi le ene, e ka nna dikgato di le lekgolo, a bona tholo ya poo e e dinaka di itshophileng e fula ka iketlo e sa mmone. A tshoetsa lebogo le le tshwereng pisitole a fula. Tholo ye khubama ka bonya, dinaka tsa yone tsa imelela tlhogo ya yone, ya karalala fa fatshe. O ne a e beditse fa thining ya tsebe.

Mareko le Lukase ba ne ba utlwa go fula ga tlhobolo, mme ba tabogela kwa go ene, ba fitlhela a ntse a dikologa phologolo ya gagwe. Ba e bua ba tloga ba e golola, ba e pega mo ditlhareng gaufi le bone. Ba tlogile ba ja mo ba iseng ba go bone gope. Fa ba ne ba sa tshaba, ba ka bo ba ne ba opela dipina, ba bina ka boitumelo jo bogolo. E re ntswa motshegare o ne o le bothitho, go ne go le phefo; mme selo seo sa dira gore thaba e nne lotobo. E rile bosigo bo goroga, loapi lwa tlala mešapo ya maru a a tlogileng a lo apesa bosweu, phefo ya simologa go oketsega fa letsatsi le phirima. Fa ba lelala ya ne e kete ngwedi o tshwere matsomane fa gare ga loapi, o ralala maru fale le fale ka bofefo jo bogolo jaaka lomao lo roka kobo. O ne o lebege e le ngwedi o mosweu. Phefo e ne e letsa melodi kwa godimo ga thaba, mme matlhare a tlhotlhorega mo ditlhareng a phaphasela fa godimo ga makgabana.

"Banna ba gaetsho, legodimo le a re omanyane; sengwe le sengwe se taboga ka lobelo; ngwedi, phefo, matlhare le maru tota," Mareko a bua, sengwe se a bo se mmolele'a pele.

"Nna ke ikutlwa ke tlola ditlhabela; gongwe mapodisa a rona a gaufi jaaka mooka, kana Bakololo ba tla ba re setse morago go gapa marumo a bone mo go rona," Sipo a bolela a ntse a sutelela fa a adile dikobo tsa gagwe gone.

Kgantele ba robala. Ba lala ba fapaanela go kgotletsa molelo. E rile kwa ba ntseng ba tshwere boroko teng ba

utlwa phefo e e tsididi e tsena ka kgoro ya logaga, ba goga dikobo ba ipipa ka tsone mo ditlhogong. Jaana ba utlwa mosumo o mogolo fa kgorong ya logaga. Ba bipolola ditlhogo mo dikobong matlho a bone a tabogela kwa mosumo o neng o tswa gone, mme ba bona kgoro ya logaga e ntshofala, monkgo o o pherere wa ba tlhaba dinko. Botlhe ba ne ba tshwerwe ke bogatsu mo ba neng ba retelelwa ke go tshikinyega, ba sulé setlasu. Go ne go tsena noga ya majwe e kgolo mo dinogeng tsotlhe. E ne e le nako ya yone go boela gae e tlhotse kwa letsomong la motshegare otlhe. Fa e ba atamela ba thulamela ka boroko jo bo neng bo se na ditoro. Ba ne ba thanya letsatsi le tlhaba mme ba fitlhela noga e kgoló eo e boetse morago. Ba tswela kwa ntle ga logaga go itlhabisa phefo le go tlhomamisa gore a ruri ba sa tshe'a. Ba leba ditlhare mme ba se ka ba bona dinama tsa bone tse di kalokalo mo ditlhareng. Dinama tsotlhe di ne di ile, gotlhe le marapo tota. Ke sone se se dirileng noga gore e se ka ya ba metsa ka e ne e jele tholo yotlhe. Banna ba le bararo ba ne ba tla tlhoka bonno mo mpeng ya yone.

Ba dula dikidikeng tsa majwe ba tlhona, ba itlhoboga, ditlhogo tsa bone ba di kotlomeditse fa gare ga mangole a bone, ba le mo tlalelong e tona. Mareko a re, "Wena, Sipo, o iphitlhe fa morago ga lefika le o ntseng mo go lone le. Dilwana tsotlhe tsa gago o di ntshe mo logageng di go atamele. Marumo o a beye gaufi nao. Wena, Lukase, o ye kwa lefikeng lele. O tsamaye le dilwana le marumo a gago o a beye gaufi nao. Nna, ka ke se na tlhobolo, ke tla ya go ipotetsa ka kwa morago ga lefika le le ka fale. Ke belaela gore tau ya maabane e lelekile ditshephe e tla re tlhasela."

Fa ba santse ba riana, a ise a digele mafoko a gagwe, a utlwa matlhapa a tshologa mo molomong wa mongwe kwa sekgweng kwa tlase ga thaba. O ne a ntse a tshikinya letswele la gagwe mo phefong a re, "Lona ba lo sa ikaelelang go batla batho ba, ke tla lo latlhela mo tshankaneng jaaka ke latlhetse Soutwane le Ratholo."

"Soutwane le Ratholo!" Mareko a bua ka pelo. Ao ke mapodisa a kwa Mariposa. Lentswe le le neng le utlwala o neng a goa, ditlhogo tsa bone ya ne e kete di gogiwa ka kwa morago ga lefika a okomela go le gonnye. Lukase le ene o ne a dira jalo. Botlhe, e rile go utlwa lentswe la yo o neng a goa, ditlhogo tsa bone ya ne e kete di gogiwa ka mogala wa segatsetsa.

"Hee, wena foo o tlhogo e motsu jaaka lekatane la pula e seyo ! tlhoma diferekekere mo mafikeng a thaba; o se ka wa šenama fela o sa dire sepe!" ga galaotega Ponpong,

dinko tsa gagwe di tsagaletse.

Mapodisa a ne a eme ka tsela kwa tlase ga thaba. Mongwe a re o bonye sengwe jaaka tlhogo ya motho e a ne e kwetoga, e ne e gonyela kwa morago ga lefika. Ga tsoga kgolotshwane ya kganetsano, ditlhobolo tsa bone ba di tshwere sentle.

"Didimalang dinonyane ke lona tsa mamphorwana ! Lo reteleletse ke go batla magodu, jaanong lo bona nna ke tlile go ba tshwara lwa re, fer — fer — fer!" Ponpong a kgalemela gape.

Sipo e ne e le motho yo o pelwana, maitshoko a gagwe a le makhutshwane; monwana wa gagwe o ne o baba go goga bora jwa tlhobolo gobo seo e ne e le tiro e o kileng a bo a e dira mo baaging ba Gouteng. A goga bora. Kolo ya epa lefatshe fa maotong a lepodisa le le iponyeng le kopa jaaka mmoulo o khinnwe maoto a le mabedi. Mapodisa ba feretlhega, ditlhobolo tsa bone tsa duma le thaba di sa kaiwa sentle kwa di fulelang teng. Marumo a betsa mo majweng jaaka marothodi a pula, mangwe a iteye a boe a letse melodi. Lukase le ene a lemoga gore go nna fela ga go na go mo tswela mosola, a simolola go goga hane ya tlhobolo ya gagwe a fula mapodisa a tlhoafetse, mme ka ba ne ba sa kgotlhagana, go tlhopha mongwe wa bone ka kolo go ne go batla motho yo o maroka. Marumo a mapodisa a kokona lefika le o neng a ipoteditse ka lone, diphatso tsa lone tsa mo fatlha mo matlhong, mme a nna a ba fula fela. Lengwe la marumo a gagwe la babola letlalo la tlhogo ya lepodisa lengwe, la tlosa moriri le tlhoro mo tlhogong ya gagwe.

Sipo le ene tlhobolo ya gagwe e ne e sa roletse go duma. Mapodisa ntlheng ya gagwe ba ne ba fufutse, ba iphimola mofufutso ka diatla, nako e seyo ya go dirisa sakatukwi. Kolo nngwe ya ratha lopo ya tlhobolo ya lepodisa lengwe tlhobolo ya ba ya wa mo diatleng tsa gagwe, ene a sala a itlhotlhora menwana.

Kwa ntlheng e nngwe ya thaba Mareko o ne a lebeletse fela se se diregang. Go ne go se na tiro epe e o ka e dirang ka thipa ya gagwe. Pelo ya gagwe e ne e se mo go tshololeng madi gonne se se neng se tlhabanelwa o ne a sa se itse. Phalolo ya gagwe mo kgolegelong e ne e se ka ntata ya mongwe molato o mogolo o a neng a o dirile. O ne a bopetse ba babedi ka ntlha ya botsala fela. Jaana sa gagwe e ne e le go ineela mo mapodiseng fela le go thusa puso go fenywa magodu a mabedi le go bolelela puso ka ga ntwana ya legae e e neng e gomagamela morafe wa Bangologa. Modumo wa ditlhobolo o ne o dumisa dithaba, mosidi o nka mo

phefong.

Jaana ga utlwala go thunya ga tlhobolo ya ga Ponpong Lukase a santse a ntsha tlhogo kwa morago ga lefika. Lukase a utlwa mogote wa molelo o fisa mo thamong ya gagwe. A isa seatla a anapa thamo ya gagwe, mme a tshwara madi a elela mo go yone. Fa a bona jaana, boganka jwa go tlihabana jwa mo tlogela, mme a fetoga a tsholetsa direthe a feditse kgopolo yotlhe gore a tshabe ka botshelo jwa gagwe. Marumo a wa jaaka maungo a morula fa pele ga maoto a gagwe. A ema a upalala, a latlhela tlhobolo ya gagwe fa fatshe, a tsholetsa mabogo. Marumo a nna a bata ka fa le ka fa ga gagwe, a tabogela kwa mapodiseng a tloaganya mantswe jaaka pela, a ntse a bina jaaka monna a bina pina ya Setswana basadi ba mo opela diatla. Tlhobolo ya ga Ponpong ya lela gape. Lukase a poalala jaaka motho a gakgametse, a diga-diatla, a khubama ka lengole ka bonya; a ema jalo sebakanyana, mme a repa, a latlhagana fa fatshe a swa.

"Ntšwa ke e bolaile, ke ele e lepeleditse tlhogo mo godimo ga letlapa," ga bua Ponpong ka tshotlo jaaka e ne e le tlwaelo ya gagwe go dira. A tshega ka lentswe le letona mo modumo wa lone o neng wa utlwala o taboga mo thabeng ya Thabatshukudu. "Ke batla ba babedi jaanong!"

Lobaka lwa ntwa e simologa, Mareko o ne a fologa thaba ya Thabatshukudu ntlheng e nngwe ya thaba, a inaakanya le ditlhare le mafika, mme kwa tlase ga thaba a ema a leba ka fa le ka fa a batla phatlha e o ka falolang go bonwa ke mapodisa ka yone. Go tswa fa o neng a eme teng go ya kwa sekgweng go ne go le sebakanyana. Ditlhare ntlheng ya sekgwa di ne di bapisitse lobalanyana loo, mme mo go lone go ne go se na sepe se o neng a ka ipitlha ka sone kana mo go sone. Fa a ne a ka leka go ralala lobalanyana loo o ne a tla bo a itatlhela mo melomong ya ditlhobolo tsa mapodisa, kana ba mo tshwara. Fa a ka boela morago o ne a tla bo a ya kwa mokgokoloseng wa thaba kwa mapodisa a neng a ka mmona sentle gone. Ka moo Mareko o ne a lebaganye le mathata a a neng a ka dira motho go iphitlhela a se na botswelo. Kwa ntle ga go etsaetsega a tsena mo lobaleng a gagaba ka mangole le diatla a reeditse go amogana ga ditlhobolo. O ne a itse gore motho ga ka ke a fula tlhobolo a šebašeba, bogolo yo mongwe yo o lebaganeng le ene a na le maikaelelo a go mo hula le ene. Fa gare ga lobala a tlomoga, a gata ka itlhaganelo matlho a gagwe a ntse a lebile ntlheng ya mapodisa, mme a tsena mo sekgweng go se na ope yo o mmoneng.

A itsomatsoma le ditlhare tsa sekgwa a pota mapodisa

ka kwa morago. Go ne go se ope wa bone yo o lebileng kwa thoko kana kwa morago. Botlhe ba ne ba lebile kwa pele ga bone kwa tlhobolo ya ga Sipo e neng e sa roletse go thunya gone. A ratela a tswa mapodisa ka kwa morago a tla go ema fela gaufi le Ponpong, ene a ntse a goa a re, "Ngwana wa legatlapa ke wena ! Fula tlhobolo eo ya gago! Ga o bone gore motho yole ke setseno o tla lo fetsa? Leba diatla tsa yole dia tetesela! Fula kana o iphule ka tlhobolo eo seelele ke wena ! Dimpa tsa gago o ka re tsa segogwane! Fula o se ka wa thethatheta!"

"Mong wa me, Ponpong!" Mareko a goa mo tsebeng ya ga Ponpong. "Ke nna motho wa gago, Mareko. Khutlisa ntwa ke bule le wena. Go ntwa e kgolo e e tlang go feta e gantsintsi. Ntheetsa ke go bolelele!"

Ponpong a retologa ka bofefo. "O mongwe wa bone, noga ke wena o mpa tshetlha ! Tsenya sebatladi ditshipi o bo o mo tsenye setlhako mo dinokeng !"

Lepodisi la sianela kwa go Mareko, la phamola diatla tsa gagwe la mo loka ditshipi.

"Mong wa me," Mareko a bua gape. "Ke nna mothusi wa gago. Ga ke mmaba. Khutlisa go tlihabantsha Sipo ke tle ke go sebetse ka se ke se boneng mo sekgweng se."

"Golola ntšwa e ke tle ke utlwe se e tla se buang," ga laola Ponpong, matlho a gagwe a sa ikanye Mareko le fa go le gonnye.

Mareko a gololwa. Tlihabano ya khutla, mme Ponpong a bolelela mapodisa a gagwe gore le fa ba sa fule, ba dise go suta gongwe legongwe ga ga Sipo kwa thabeng.

Ponpong le Mareko ba dula ka fa tlase ga setlhare sengwe mme Mareko a mmolelela gore e ne ya re kwa tirong ya magolegwa kwa Mariposa Sipo a rera le Lukase go thoba, mme ene ka go ikaelela go thusa puso a itsenya ka bo ene mo go bone gore a tle a ba kgoreletse mo ditirong tse di bosula tsa bone ka o ne a ntse a itse mkgwa wa bone. Go dira jaana ga gagwe go thusitse ka gobo o bone sephiri sa Bakololo ba ba neng ba ipaakanyetsa go dira ntwa ya gae le Bangologa le kwa ba bolokileng dibetsa tsa mefuta-futa le marumo gone, tse ba di abelwang ke MaRašia.

Ponpong o ne a ntse a goma tlhogo go supa tumalano le se o neng a se utlwa. O ne a setse a lomilwetsebe ke bautswidikgang lekokong la mapodisa, mme a bona gore Mareko o ne a bolela boamaaruri.

Mareko a lopa gore Sipo a se ka bolawa gore a tle a athlholele ditiro tse di bosula tsa gagwe, le gore ene o ka leka gore Sipo a tlogele go tlihabana.

"Tsamaya o gakolole ngwana yole wa seganana gore

go tllhabantsha maatla a puso ke go itshola molemo fela," ga bua Ponpong.

Mareko a ya kwa go Sipo a tsholeditse lesela le lesweu le phaphasela mo phefong. Botho bo ne bo dule mo go Sipo go setse bophologolo fela. A kwetoga ka kwa morago ga lefika, tlhobolo ya gagwe ya fula ga bedi ka thulagano; kolo ya ntlha ya tlosa thobane ya lesela le lesweu mo seatleng sa ga Mareko, ya bobedi ya tsena mo nameng ya serope. Mareko a wela fa fatshe.

Ponpong a phamola tlhobolo ya gagwe a ntse a rula-ganya matlhapa, mme a lesa mosidi, tlhogo ya ga Sipo ya tlola mo magetleng a gagwe, a ya kwa tlase jaaka kgetse ya moroko.

Kgaolo 10.

Tshiamo e tsala tshiamo.

Nako e ne e le ya lesome mo mosong fa Mareko a tsena mo kgotleng ya moatlhodi a tlhotsa, a ikokotlela ka thobane, lepodisa le mo setse morago. O ne a tlile go sekisiwa go thoba mo kgolegong, go rera le Sipo le Lukase, ba ba suleng le go dirisa dibolao, le go bolaya batho ba bararo ba marapo a bone a neng a tlisiwa ke mapodisi mo gae, le go latlha diaparo tsa magolegwa tse e leng dilwana tsa puso.

Fa a sena go bolelwa melato e go neng go twe o e dirile, Mareko a ikutlwa go se na letshogo mo go ene. Melato eo yotlhe o ne a itse gore ga a e dira. O ne a na le boitsholo jo bontle jo bo neng jwa mo ratisa bareetsi ba gagwe. Mabaka a a neng a beilwe fa pele ga gagwe a ne a le bokete, mme a lekanya nonofo ya gagwe le mathata ao.

Mosekisi a tlomoga, a bolelela moatlhodi gore Mareko o ne a rera le Sipo le Lukase go thoba mo kgolegong, mme e rile ba ntse ba kaila mo nageng ba tsena mo polasing ya ga Roikopo mme ba utswa dipisitole di le pedi mo go ene tsa letshwao le ,38. Di fitlhetswe mo go Lukase le Sipo fa ba sena go bolaiwa ke mapodisi kwa Thabatshukudu. Ka tsone ditlhobolo tseo ba bolaileng banna ba bararo mo sekgweng ba marapo a bone a neng a bonwa ke mapodisa mo logokong lwa molelo o go sa itsiweng motshubi wa one.

Polao ya banna bao e ne e le gore mapodisa a tle a gopole gore baswi bao ke Mareko le Sipo le Lukase. Jaana Mareko o sekisetswa polao ya batho bao ka Sipo le Lukase bone ba falotse tshekiso e ka ba setse ba sule. Ba supi ba supa se ba se itseng.

Bareetsi ba tshenko ba sutasuta mo ditilong tsa bone, ba buela kwa tlase fa ba bona marapo a batho ba bararo a tsenngwa mo kgotleng e le sesupo sa polao e e setlhogo e Mareko a e dirileng le ditsala tsa gagwe. Moatlhodi a tsholetsa matlho a leba bareetsi, mme ga nna tidimalo gape.

"A o na le se o batlang go se bua?" Moatlhodi a botsa Mareko.

"Ee, morena, ke batla go tlhalosa fa ke ka kgonang go tlhalosa gone. Fa ke retelelwang gone ke tla bolela," Mareko a bua a digile makgwafo. "Ka molato wa go rera go thoba, ga ke dumele gore ke rerile le Sipo le Lukase. Moringo e ne e le wa bone ka bobedi. Nna ke Mokololo. Ke ne ke na le kitso ya gore Bakololo ba ne ba ikaelela go tlabantsha Bangologa, mme ka thoba le banna ba babedi bao go ya ditlholo ntlheng ya puso ya lefatshe la gaetsho. Ke setse ke itsisitse puso fa ntwaga ya Bakololo e ipaakanyetsang gone. Eo ke namane e tona ya thuso e ke e diretseng puso ya lefatshe la gaetsho. Jalo, le fa ke kabo ke rerile go thoba ke kabo ke se molato gonne go tsetse tshiamo. Ee, ke utswile ditlhobolo di le pedi mo ntlong ya mong wa me, Roikopo; mme nna lobaka lotlhe ke ntse ke sa tshola tlhobolo, le mosekisi o supile jalo gore ga go a fitlhelwa tlhobolo mo go nna. Se se raya gore ke ka atlholelwa bogodu jwa ditlhobolo, e seng go tshola dibolao tse di bidiwang ditlhobolo. Gape, ke ne ke ya kwa batlhabaning ba Bakololo ba maikaelelo a bone e neng e le polao fela, mme go ne go tlhokega gore ke be ke na le ditlhobolo go iphemela ka tsone mo Bakololong," a didimala go le gonnye, a tlhoma moatlhodi matlho, mme a lemoga gore tlhaloso e o neng a e dira e ne e tsena sentle mo go ene.

"Ke boammaaruri ke latlhile diaparo tsa puso ka di ne di le makgasa, di gagotswe ke ditlhare ke le mo tirong e kgolo ya go ela puso ditlholo mo ntweng e e gomagome-tsang jaanong. Se se raya gore molato wa me wa go latlha dilwana tsa puso o nyennyefaditswe ke go intsha setlhabelo ga me go bona fa Bakololo ba ipaakanyetsang tlabano ba le gonne," a gotlholo go le gonnye, mme lekgotla lotlhe la leba mosekisi yo jaanong o neng a tlhakane tlhogo.

"Ke setse ke boletse gore mo lobakeng lotlhe lwa go thoba ga rona ke ne ke sa tshola tlhobolo. Jaana go ne go se na ka fa ke ka bolayang batho ba bararo ba

marapo a bone a leng mo kgotleng gompieno. Ke tlhoma-misa gore ga ba bolawa ke Sipo kana Lukase ka re ne re se ke re kgaogana gope. Ke tlhomamisa gore ba bolailwe ke se sele e seng tlhobolo kana molelo o o tshubilweng ke mapodisi a puso. Fa e ne e le molelo ba kabo ba sa swela golo go le gongwe fela. Ba kabo ba phatlaletse le sekgwa ba tshaba go šwa."

Moatlhodi a emisa tsheko go le gonnye, a ya kwa ofising ya gagwe. A somola sekerete, a se tshuba, a se goga, a leba kwa godimo, a budula mosi a o tlhokomela o itshophatshopha o ya kwa godimo le phefo. Batho ka kwa ntle ga kgotla ba ne ba tsere dikgang. Ba bangwe ba ne ba setse ba dirile katlholo e e leng ya bone.

Tsheko ya simologa gape. Mosekisi a simolola go inanatha, go leka go phatlalatsa maiphemelo a a dirilweng ke Mareko. A dula fa fatshe a leta moatlhodi go bua.

Mafoko a moatlhodi ga ka a nna mantsi. Molato o mogolo mo tshekong, e bong polao ya batho ba bararo, a o tsholola go bo puo ya mosekisi yotlhe e ne e le kakanyetso fela. A bona Mareko molato ka go rera go thoba mo kgolegong mme a mo tlhagisa gore a se dire jalo gape, a ba a mo itumelela go lemosa puso ka ga ntwana e e neng e baakanyediwa ke Bakololo. A bona Mareko molato ka go utswa ditlhobolo tsa ga Roikopo, mme a mo athola kgwedi mo kgolegolong, mme a mo neela sebaka sa dingwaga di le tharo a sa dire bogodu e se re katlholo eo ya tsenelela mo katlholong e e ka dirwang mo bogodung jo bošwa. Ka thuso e a e diretseng puso, moatlhodi a re o tla mo rapelela puso gore kgolego ya gagwe e o neng a le mo go yone fa a thoba e fedisiwe. A dumalana le Mareko gore ga ise a tshole tlhobolo mo go tshabeng ga bone.

Tsheko ya phatlalala bareetsi ba itumetse. Kwa morago ga malatsi a se ekae, Mareko a gololwa, mme a tsena mo modumong wa botshelo jo bo ka kwa ntle gape. A tsamaya mo ditseleng tsa motse wa Mariposa gape. A tsena Otela ya Kgaphamadi a nwa bojalwa le ditsala tsa gagwe le basetsana ba ba meriri ya maitirelo, bangwe ba bone ba basetlhana difatlhogo, dithamo di le dintsho le mabogo le ditlhafu, baitlotsi ba mafura a Ambi le Matha-mafosa. Le fa a ne a ntse a tlhakatlhakana le bone, Goitse-mang o ne a sa tswe mo pelong ya gagwe. Bogodu jo a bo mo diretseng a sena go mo thusa ka go mo adima diaparo tsa ga rraagwe, e bong Tshetlha, bo ne bo mo ja mo pelong; mme a ikana gore o tla boela kwa go ene a ya go kona maitshwarelo le go emisetsa dilwana tsa ga rraagwe ka fa Sipo le Lukase le ene ba neng ba dumalane ka gone. Ka madi ao a bone a reka diaparo tseo. A rekela Goitse-

mang mesese le dikobo. A rekela Tshiamo le Lorato marokgwana le dihempe. A rekela Puotsabone mogopo o e tla nwelang mašwi mo go one. A tla le jase e tala ya sesole le tšale e ntle e e makgabe makima le sebalamenwana se se neng se ka lekana menwana ya ga Goitse-mang.

A pagama terena ya Labotlhano ya Bantsho mo seteitšhaneng sa Mariposa. O ne a rekile tekethe ya bone gore a tle a tseye dikgang le ba ga gabo ba le bantsi. Ya matla ka ene kgomo e ntsho ya Makgoa ya mo fitlhisa kwa Mphampha. Go tsweng foo a ratha sekgwa a ya morakeng wa ga raaagwe Goitse-mang.

Puotsabone ya mmona, ya ya kwa go ene, ya feta ya mo dupadupa. A tshwara thamo ya yone ka seatla a e sola ka lorato lo lo neng lwa e dira gore e itumele, ya mo tlhokomologa.

Goitse-mang a mo leba. A mo lemoga. A rwala mabogo mo tlhogong a ya kwa ntlong pelo ya gagwe e huduetsega, a tswa mo ntlong a tshotse sepora a se baya fa moriting wa setlhare. Mareko a tsena mo segotlong, a dumedisisa Goitse-mang, a tloga a re, "Mma ke nna moeng wa gago wa lobaka longwe lo lo fetileng." O ne a bua a ntse a baya mophutho wa dilwana fa fatshe.

Matlho a ga Goitse-mang a sekaseka dikeledi; sehuba sa gagwe sa aboga ka phegelo e tona e e neng e le mo go ene. A ntsha sakatukwi mo kgetseng ya mosese a iphimola dikeledi. Jaana a leba Mareko a re, "Rre Mokomaditlhare, ga ke go batle mo morakeng wa ga rre. Banna ba meraka eno fa ba go bona ba tla go gagautlha jaaka dintsi di bona ntšwa ya mokgee." A sunetsa. Dikeledi tsa tshologa gape mo matlhong a gagwe a jaanong a neng a setse a hubitse. A di phimola, mme a tswelela a re, "Rre Tshetlha o mono, o gorogile maloba a tswa gae kwa Mariposa, mme o gaketse mo ke sa itseng gore lo tla tsaana jang. O santse a ile go nosa dikgomo kwa sedibeng ka jaanong megobe e phaphaletse. Basimane ba ile go mo thusa terai."

"Mma, ga ke nyatse kutlobotlhoko ya gago. Ke go sotlile. Ke go bogisitse. Ke tladikile tshiamo ya gago le tlotlo e o e mphileng ka seretse le boloko. Mme mma, ke gakologelwa gore e rile lo nkadima diaparo tsa ga rre Tshetlha ka utlwa mongwe wa lona a re rraalona ke Mokeresete ga na go ngongorega sepe. Mme le nna ke dumela jalo, e bile ke dumela gore le wena o mokeresete. O tla gakgamala fa ke go raya ke re le nna ke mokeresete."

"O se ka wa sotla ka bokeresete, Mokomaditlhare ! A legodu le ka nna mokeresete ! Mosotli wa tshiamo e a e neelwang o ka nna mokeresete jang ? Wa re o mokeresete ! Fela jaaka ntšwa e le yone e ka ipitsa mokeresete !" Goitse-

mang o ne a bua a eme ka dinao, matlho a gagwe a tsabakela ka kgakalo.

"Ga ke nyatse mantswe a gago, mma," Mareko a araba a ntse a ikokobeditse. "Sekeresele sa re re itshwarelane jaaka re batla ba bangwe go re itshwarela."

Goitsemanang a phuthama jaaka e kete sengwe se ne se mo gogela fa fatshe.

"Gape, Mokeresete yo Mogolo o rile, 'ba itshwarele gonne ga ba itse se ba se dirang'," ga tswelela Mareko a tlhomile Goitsemanang matlho. "Batho ba ne ba mo bogisitse, ba mo sotlile, ba mo pegile mo mokgorong; mme a rapela gore le fa go ntse jalo ba itshwarelwe. Le nna ke go bogisitse, ke go sotlile mme ke lopa gore o intshwarele, mma."

Goitsemanang a gorogotsha matlho. Sefatlhogo sa gagwe sa tuka ka lesedi le le neng la gakgamatsa Mareko. A leba Mareko a re, "Rra, nna ke le nosi ke go itshwaretse mme dilwana e ne e le tsa ga rre, ke ene yo o tla buang maikutlo a gagwe."

Mareko a khubama fa Goitsemanang a dutseng gone, a mo tshwara seatla a se atla. "Kea itumela, Goitsemanang." A goga mophutho wa dilwana a o phutholola. "Mma, ke tlišitse dilwana tse go emisetsa diaparo tsa ga rrago: ke dibaki di le tharo, marokgwe a le mararo le dihempe di le tharo."

Goitsemanang a di amogela, mme a fitlhela di le dintle thata di bile di gaisa tsa kadimo. A rumaruma ka boitumelo, matlho a gagwe a ntse a gana go lebagana le matlho a ga Mareko yo, mo lobakeng lo, o neng a tshwanologile le Mareko wa malatsi a kadimo. Moriri wa gagwe o ne o kamilwe sentle; hempe ya gagwe e ne e le tshweu; baki e le ntsho go tlhagile ntlha ya sakatukwi e tshweu mo kgetseng e e mo sehubeng sa baki; borokgwe bo ne bo le bokwebu; ditlhako di le dintsho; dikausu di le ditshweu. O ne a kgabile, a le montle le mo matlhong a ga Goitsemanang tota. A ntsha dihempe le marokgwana a re ke tsa ga Tshiamo le Lorato. A bitsa Puotsabone a e supegetsa mogopo wa tshipi: "O e tshelale mašwi mo mogopong o," a mmolelela. A ntsha mesese e mentle a re, "E ke mesese ya gago mma." Goitsemanang a di amogela meno a masweu a supa bontle jwa one mo leganong la gagwe. A ntsha jase a re ke ya monna-mogolo le tšale a re ke ya mosadimogolo; "fa ba ka dumela gore ke go nyale."

Goitsemanang a itshwara molomo ka seatla sa kolopo, a ngwayangwaya mmu ka monwana wa seatla sa molema. A tsholetsa matlho a mo leba, mme a tloga a diga matlho gape.

"Goitsewang ke go neilwe ke Modimo, mme ke batla go go nyala," Mareko a bua go na le kgwethe ya lorato mo pelong ya gagwe.

"Fa go tswa mo go wena go siame, mme bogolo fa batsadi ba me ba ka dumela," ga ineela Goitsewang.

Mareko a mo tshwara gape ka seatla a se atla ka lobaka lo lolelele.

Tshiamo le Lorato ba goroga. Fa ba bona Mokomaditlhare ba gakgamala mo ba neng ba lebala go mo dumedisa. Bagoma ba tsupa melongwana, ba budulosa maramanyana, ba mo leba ba sa bonye. Ba leba kgaitadiabone ba bona a thamile thata, a itshegatshegela fela le ntshi e feta. Ba belaela ba re gase fela, sengwe se teng ba tla se utlwa. Goitsewang a ba neela diaparo tsa bone. A ba supegetsa tsa ga rraabone le tsale ya ga mmaabone. Basimane ba tshaga ba itumetse thata. Goitsewang a ba sebetse a re, "Ke a tsewa bokgaitadiake." Basimane ba re, "Sephiri se dule !" Ba tshega.

Rraabone a goroga. A nna sepora. Mareko a mo dumedisa, a ema a mo tshwara ka seatla ba ba ba tshwarana menwana ya kgonotswe jaaka Batswana ba atle ba dire. Ba botsana matsogo. Tshetlha a bona difathogo tsa bana ba gagwe di supa boitumelo.

"Monna yo ke ene Mokomaditlhare," Goitsewang a bolelela rraagwe.

Sefathlogo sa ga Tshetlha sa thanya, phatla ya gagwe ya sosobana, a mo tlhoma matlho mme a bua ka iketlo a re, "Ke itumela go rakana le mmaba wa me yo o utswileng dilwana tsa me."

"Ga se mmaba wa gago ntate, ke . . .

"Didimala, Goitsewang ! Ke wena ngwana, ke wena yo o abang diaparo tsa me o se na tumalano le nna. Motho yo ga se Mokomaditlhare. Ke ne ke le mo tshekong ya gagwe maloba kwa Mariposa. Leina la gagwe gatwe Mareko. Fa e le wena Mareko ke a go itse. A ga se wena Mareko?"

"Ke nna, rra," Mareko a araba ka maikokobetso.

"Ga se mmaba wa gago ntate, ke ngwana wa gago, a re o batla go nnyala," ga bua Goitsewang a lebile rraagwe.

"Go go nyala !" ga garuma Tshetlha. "Ke mang yo reng ngwanake o nyalwa ke legodu?"

"Ga se legodu ntate, o emiseditse dilwana tse ke neng ke di mo adimile ka diaparo tse dintle tse," Goitsewang a bua a ntse a supa diaparo tsotlhe tsa ga rraagwe le tsale ya ga mmaagwe. Tshetlha a itshwara ditedu a di otlha. "Ke a dumela, Mokomaditlhare ke monna yo o siameng," Tshetlha a ineela.

Mareko a simolola a tseela Tshetlha dikgang ka ga

matshwenyego a gagwe le Sipo le Lukase. "Mme, nna, ka go ikanya ngwao ya borremogologolwane, ka go ineela mo thateng ya Modimo wa dilo tsotlhe ke ne ka dira dikgakga-matso fa pele ga matlho a batho mme ba mpitsa Mokomaditlhare. Ka boammaaruri ke Mokomaditlhare, mme batsadi ba me ba ne ba re ke nna Mareko."

"Ke batla go utlwa ka molomo wa gago se Goitsemanang a se buang ka nyalano ya lona," Tshetlha a bua a ntse a otlha ditedu tsa gagwe.

"Ke batla go nyala Goitsemanang, rre Tshetlha. Ke ka itumela fa o ka dumela kopo ya me," Mareko a bua ka pelo e e bothitho.

"Ke go rebolela go nyala Goitsemanang," Tshetlha a bua ka pelo e e tletseng lorato. Goitsemanang a khubama fa pele ga ga rraagwe a mo tshwara diatla a di atla a re, "Rre, o mogolo!"

Mareko le Goitsemanang ba ya kwa ntlwaneng ya segotlo ba tshwaragane ka diatla, mme Goitsemanang a re, "Mo go nna ga o Mareko. Ke tla nna ke go bitsa ke re MOKOMADITLHARE."
